

Ziua Limbii Române - Sărbătoarea Identității Și Demnității Poporului Român

Ziua Limbii Române este un moment în care ar trebui să ne aducem aminte de importanța deosebită a acestui element al identității noastre naționale.

România de astăzi există ca urmare a limbii române, în jurul căreia au fost posibile Unirea Principatelor Române și Marea Unire și care stă la baza întemeierii sentimentului național. Nici un alt element nu ne unește mai tare ca faptul că vorbim aceeași limbă și nu există niciun argument mai puternic care să fi fost invocat în făurirea statului național unitar român.

Limba română este principalul liant care ne ține împreună, care ne definește mai presus de orice, și de aceea ar trebui să o ocrotim și să o prețuim.

Limba română a comunicat întotdeauna cel mai bine speranțele care au animat sentimentele poporului nostru. Pentru cetățenii români aflați în diaspora, a se integra într-o societate gazdă nu înseamnă a renunța la propria limbă, o astfel de alegere este mai degrabă un act de fragilitate. Fecunditatea și profunzimea limbii române se regăsește în operele marilor gânditori români care au trăit în afara țării, punându-și astfel o marcă de individualitate asupra operei lor.

Pentru un român departe de casă, limba maternă generează noi forțe, noi idei și noi orientări, exprimând mereu sentimente și valori puternice. În creația literară, limba română a

zugrăvit aproape perfect starea de osmoză între om și pământul natal, între frământările și aspirațiile fiecărui suflet românesc. În graiul fiecărui popor se află ritmul ascuns al inimii acestuia, deoarece în propria limbă se exprimă cel mai bine trăirile sufletești ale unei familii, ale națiunii și ale istoriei.

Legea cu privire la sărbătorirea Limbii Române pe 31 august a fost promulgată de președintele Traian Băsescu la 13 martie 2013 și publicată în Monitorul Oficial la 19 martie 2013. Motivul legiuitorului pentru alegerea acestei zile este că în aceeași zi are loc o sărbătoare similară în Republica Moldova numită "Limba Noastră" încă din 1990.

În legea 53/2013, se arată că Ziua Limbii Române poate fi sărbătorită de către autoritățile publice din România și de către reprezentanțele diplomatice din străinătate, inclusiv de Institutele Culturale ale României sau alte instituții românești din străinătate, prin organizarea unor programe și manifestări cultural-educative, cu caracter evocator sau științific.

De asemenea, legea prevede ca în ziua de 31 august să fie arborat Drapelul României, iar Societatea Română de Televiziune și Societatea Română de Radiodifuziune pot include în cadrul programelor lor manifestările dedicate acestei zile.

Scriitorul, regretatul regizor Corneliu Leu a fost cel care a "luptat" tare mult pentru ca și noi românii din patria mama să avem o "ZI A LIMBII ROMÂNE", în propria țară. Ne-am alăturat și eu și președintele Ligii Scriitorilor Români, Al. Florin Țene în această luptă și visul nostru s-a realizat.

De atunci, din 2013, anul în care am sărbătorit legiferarea limbii române, la 31 august, la Sfinxul din Bucegi, implicând oameni de cultură și primari din întreaga țară, în fiecare an, personal, am organizat, sub egida Revistei mele, româno-canado- americane STARPRESS, Ziua Limbii Române, care s-a transformat din al doilea an în FESTIVALUL LIMBII ROMÂNE.

Și...am sărbătorit "românește", scriitori români de pe toate meridianele, cântăreți, actori, eu realizând anual și ANTOLOGIA – LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ, a scriitorilor români din întreaga lume, pe care am lansat-o la fiecare sărbătoare. În anul 2014 la Jupiter-Constanța, în 2015 la Rm.Vâlcea. apoi, în 2016, la Sâmbătă de Sus, în 2017 la Moneasa-Arad, în 2018 la Horezu-Vâlcea și acum, așteptăm oaspeții la Olănești - Vâlcea.

Limba română devine tot mai mult o punte de legătură între diaspora și țara-mamă, dar și o contribuție distinctă a românilor la patrimoniul spiritual european, mondial, care se afirmă azi ca bogăție multilingvistică și multiculturală.

Limba română provine din romanizarea populațiilor antice din bazinul Dunării de jos care, conform lui Herodot și a celorlalți autori antici, erau Traco-Dace, iar ulterior a fost influențată de limbile slave, greacă, maghiară și altele.

Numele de "rumână" sau "rumâniască" pentru limbă este atestat în secolul al XVI-lea la mai mulți călători străini precum și în mai multe documente românești.

Astfel, cel mai vechi document păstrat, scris în română, este Scrisoarea lui Neacșu, un document din 1521, în care Neacșu de Câmpulung îi scria primarului brașovean despre atacurile iminente ale turcilor. Aceasta era scrisă cu alfabetul chirilic, la fel ca majoritatea scrierilor românești din acea perioadă.

În Palia de la Orăștie (1581) și în Letopisețul Țării Moldovei (1647) se menționează, de asemenea, termenul de limbă română.

Prima tipăritură românească a fost un Catehism tipărit la Sibiu în 1544, care s-a pierdut, prima tipăritură care s-a păstrat fiind Evangheliarul slavo-român a lui Filip Moldoveanul (1551-1553).

Prima tipăritură română cu litere latine este culegerea de Cântece religioase calvine din 1560 a episcopului Pavel Tordași.

Limba română este limbă oficială și națională în România, unde 90,6 % din populație o consideră limba maternal. Comunitățile românești din afara granițelor reprezintă vectorul cel mai semnificativ al păstrării limbii române și a valorilor identitare românești. Limba română este un simbol fundamental al afirmării identității noastre naționale, un element ce subliniază apartenența poporului român la spațiul de civilizație europeană.

În viața și istoria poporului român, cultul și cultura s-au dezvoltat în simbioză, iar limba română a fost mereu liantul viu dintre credință, cuget și simțire.

Sunt multe daruri moștenite de la înaintași în patrimoniul spiritual al neamului românesc, însă cel mai mare dar este limba națională în care ne exprimăm identitatea și comuniunea între generații, în care chemăm pe Dumnezeu în rugăciune, în care descriem

frumusețile locurilor natale și ale sufletului românesc.

Limba națională nu este doar un simplu mijloc de comunicare funcțională în societate, ci este o parte constitutivă a modului nostru propriu de a fi în lume și de-a cultiva comuniunea etnică în țară și pretutindeni, ca neam sau popor.

Această sărbătoare reprezintă un fericit prilej de a redescoperi împreună cu toată suflarea vorbitoare de limbă română din întreaga lume demnitatea și unitatea unui neam iubitor de Hristos, de multe ori răstignit în istorie, dar totuși viu și purtător de multe lumini și binecuvântări, păstrate și cultivate în mod pașnic și smerit.

Cu prilejul Zilei Limbii Române, sărbătorită din acest an pe 31 august, doresc ca fiecare român să cultive, însuflețit de sentimentul național, pasiunea pentru limba maternă, ca element de identitate și demnitate în contextul multilingvistic european și universal.

LIGYA DIACONESCU

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ

Limba noastră cea română
S-a clădit prin bătălii
E o inimă străbună
În mireasma vechii gii
Poposind pe la izvoare
Aud imnul susurat
De la Dunăre la mare
Țara toată-n lung și-n lat
Prin răscrucile de veacuri
Așternute amintiri
Strălucesc în limba noastră
Și-s purtate-n nemuriri
Curg din biblie vibrații
Munții în genunchi se-nchină
Când un tricolor se-nalță
În limba noastră cea română
Îngerii sorb din pocale
Vitejii de bravi eroi
Scrise cu lumină-n brazde
Apărate, petnru noi
În Transivania, Moldova
Și Țara noastră Românească
Mai curge sânge-n amintire,
Păstrață-n sfinți, în cupa-albastră
Și din SENIN – se mai prelinge
Duh Alb, în bolta strămoșească
Pruncuții se botează-n veacuri
Prin limba noastră românească
Gradina Maicii noastre Sfinte.
Aleasă-a fost, aici la noi
În limba noastră cea română,
Vibrează rugaciuni, șuvoi
E-o limba dulce, ca nectarul
Pruncuții o rostesc, senini
Miros crud ca mărgăritarul
Adie blând, când o rostim

Ligya Diaconescu

Ligya Diaconescu este ziarist - proprietar și director general al Revistei Internaționale STARPRESS / romano-canado-americane, cu corespondenți în întreaga lume.

- Începând din luna mai 2011, la invitația CLUBULUI DE PRESA TRANSATLANTIC, Ligya Diaconescu și Revista STARPRESS fac parte din acesta, acceptand cu multă plăcere propunerea făcută de Clubul de Presă Transatlantic.

- Este membru fondator al AMJRF - Asociației Mondiale a Jurnalistilor Români de pretutindeni
- "Association des mass-médias et journalistes d'expression roumaine sans frontière", înființată la 25 septembrie 2011, la Toronto / Canada.

- În 2013 este organizator al concursului internațional de poezie, proză, imn, "LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ" , cu ocazia manifestărilor ORGANIZATE DE GRUPUL ROMÂN DE PRESĂ ȘI INIȚIATIVĂ CIVICĂ, în Capitala României - București și într-o întrunire națională la Sfinxul din Bucegi, în toate localitățile care au intrat în parteneriat precum și în alte localități, comunități și grupuri din străinătate care i s-au alăturat (Canada, Irlanda, USA, Republica Moldova, Anglia, Italia, Spania, Franța, Germania etc.), în 31 august, de Ziua LIMBII ROMÂNE.

GEORGE ROCA - O PRIVIRE SINOPTICĂ ASUPRA IMNULUI ROMÂNIEI

În istoria unui popor, suveranitatea și individualitatea națiunii este reprezentată și marcată cel mai mult de însemnele naționale: steagul, stema, sigiliul și imnul. Aceste simboluri sunt ca o carte deschisă a națiunii, reprezentând nu numai istoria, ci și prezentul și viitorul credinței patriotice. De aceea însemnele statului trebuie tratate cu o deosebită venerație.

În general, simbolistica însemnelor unui stat, este un subiect mai greu accesibil și uneori chiar de neînțeles pentru cei care

nu sunt de specialitate, chiar dacă patriotismul, reprezentarea artistică sau coloritul le fac atractive. Subiectul referitor la heraldică, vexilologie, sigilografie, și a altor științe care determină însemnele unui stat cu tradiție și istorie bine conturată, este în mare parte manipulat, discutat și la îndemâna specialiștilor în materie, rămânând pentru novici un miraj, o enigma sau chiar uneori un secret bine ascuns și păstrat. De aceea multă lume caută să cunoască, să se inițieze și să descifreze obiectele care aparțin acestei tematici.

În 1992, Senatul și Camera Deputaților au aprobat noile însemne ale statului român. În "Monitorul Oficial al României", pagina 1, anul IV, nr. 237, din 26 august 1994, este publicată Legea Nr. 75/1994: "Legea privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice".

Însemnele statului român, au o semnificație deosebită, atât pe plan intern cât și pe plan internațional, creând românilor acel suflu patriotic absolut necesar supraviețuirii noastre ca națiune și totodată fiind instrumente de recunoaștere a independenței, integrității și alinierii la alte state cu tradiție bine definită, cu o istorie veche. Batjocorirea și defăimarea însemnelor statului român este încriminată penal. În 2015, un grup de 37 de senatori au cerut modificarea Codului penal și introducerea unui articol pentru încriminarea manifestărilor față de însemnele României. Proiectul de lege supus dezbaterii prevede că cine defăimează sau arată dispreț față de drapel, ziua națională, imnul național, stema țării și sigiliul statului riscă închisoare de la 1 la 3 ani.

Imnul național

Imnul este un element definitoriu al statului român, alături de stemă, drapel și sigiliu. Acesta se identifică cu conștiința națională, cu mișcarea de schimbare, dezrobire, patriotism sau progres. Imnul la români a devenit o preocupare creatoare încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Atunci, ideea imnului s-a contopit cu cea a spiritului și doleanțelor națiunii, a independenței materializate prin simbolurile patriotice. Imnul devine astfel un cântec revoluționar a acelor timpuri care simbolizează unitatea românilor din ambele Principate, influențând puternic mișcarea politică care pregătea izbucnirea Revoluției de la 1848.

Cuvântul “imn” a fost împrumutat la noi din limba franceză (hymne) și își trage originea din grecescul “hymnos” însemnând cântec de glorie, sau de biruință. Specie solemnă a genului liric, înrudit cu oda, a fost cunoscut și cultivat încă din antichitate, când a și avut mai mult o invocație religioasă adresată zeilor, altor divinități, sau eroilor legendari. Mai târziu a început să fie dedicat sau consacrat unui eveniment sau unor personalități, sau celebrării unei ocazii

deosebite, sau devenind un îndemn la luptă, revoltă sau război, de la “paion-ul” cu care grecii luptau la Salamina și Marathon, până la simbolul “Comunei din Paris”, precum cunoscutul “La Marseillaise”. Începând cu secolul al XIX-lea, prin imn se înțelegea numai acel cântec care exprima unitatea de voință a unei colectivități naționale sau sociale.

În literatura română, imnul, a fost cultivat în general de poeți. Cele mai de seamă lucrări de acest gen le găsim la Vasile Alecsandri (Imn lui Ștefan cel Mare, Imn religios, Hora Unirii), Iancu Văcărescu (Imne), Andrei Mureșianu (Deșteaptă-te, române!), apoi mai târziu, la Ion Pilat (Imnuri târzii), Ion Alexandru (Imnele bucuriei) și alții. Multe din fostele imnuri ale statului român au avut o valoare deosebită din punct de vedere al textului și a melodicității. Imnul “Trăiască Regele” și mai recent “Trei culori” (compus de Ciprian Porumbescu), au avut un loc special în inimile patrioților români.

Cântece patriotice de valoare precum “Deșteaptă-te, române”, “Hora Unirii”, “Trei culori” (Tricolorul), “Pe-al nostru steag e scris unire”, “Hora Ardealului”, “Hai să-ntindem hora mare”,

“Aşa-i românul”, “Marşul lui Iancu” fac parte din patrimoniul național, ca potențiale imnuri naționale, multe dintre ele fiind folosite, pe parcursul zbuciumatei noastre istorii revoluționare, în acest scop. “Hora Unirii” a fost scrisă în 1855 de către Vasile Alecsandri (1821-1890). A fost cântată în timpul Unirii Principatelor (1859) și, mai apoi, în toate ocaziile în care românii aspiră la uniune și armonie. “Hora Unirii” este cântată pe ritmul unui dans lent, dar energic, ce reunește și atrage întreaga adunare.

Controverse legate de cântecul patriotic “Pe-al nostru steag e scris unire”

Aș vrea să menționez un fapt care m-a pus pe gânduri. Există o asemănare extraordinară între “Imnul Maastricht” interpretat de faimosul André Rieu și orchestra sa și cântecul patriotic dedicat Unirii Principatelor Române, Moldova și Țara Românească, de la 1859 “Pe-al nostru steag e scris Unire”:

După câte știu, muzica îi aparține lui Ciprian Porumbescu (1853-1883), iar versurile lui Andrei Bârseanu, cu toate că pe site-ul Wikipedia se specifică faptul că “Imnul Maastricht” îl are compozitor pe olandezul Alphonse Olterdissen și a fost adoptat ca imn oficial de către municipalitatea orașului Maastricht (Limburg) abia în anul 2002.

Celebra melodie a compozitorului român Ciprian Porumbescu a devenit din 1912 și imnul național al Albaniei (Himni i Flamurit), dar recunoscându-i-se oficial atât compozitorul cât și originea românească.

Versurile acestuia au fost scrise de către poetul albanez de origine aromână Aleksander Stavri Drenova (pseudonim: Asdreni). Oricum, asemănarea dintre cele trei variate este notabilă!

După publicarea articolului meu “Pe-al vostru steag e scris unire!” (24 ianuarie 2016) în mai multe reviste de limba română din jurul lumii am remarcat cu satisfacție că pe câteva situri importante de pe internet, precum Wikipedia, referitor la paternitatea muzicală a Imnului Maastricht este menționat (s-a adăugat de curând!) ca ar fi o copie aproximativă (loosely copy!) a cântecului “Pe-al nostru steag e scris unire” de Ciprian Porumbescu.

Iată noul text modificat recent în limba olandeză: “Vief jaor later in 1912, sjeve en componeerde de gebreurs Olterdissen e nui stök, naomelek “Trijn de Begijn”. Op ’t eind vaan dat stök woort ’t

Mestreechs Volksleed gesjreve dat ‘nen ode aon Mestreech is en waar. De melodie is groetendeils gebaseerd op die vaan’t Albaans volksleed, gecomponeerd door Ciprian Porumbescu.(1853-1883). ’t Leed is door de jaore eweg 'nen eige leve goon leie. Guus Olterdissen1860-1942”.

Nici acasă, în România, cântecul patriotic “Pe-al nostru steag e scris unire” nu a avut prea multă liniște. În 1978, Nicolae Ceaușescu, a dorit să facă din acesta imn național. A dat ordin să-i fie schimbat titlul și versurile pentru a se încadra în ideologia partidului comunist. Și astfel s-a născut o versiune hibrid cunoscută ca “E scris pe tricolor unire”!

De asemenea, s-a încercat pe căi diplomatice să se negocieze cu conducerea comunistă de la Tirana pentru ca aceștia să-și conceapă un nou imn, dar președintele Albaniei, Enver Hodja, a refuzat cu vehemență să înapoieze României cântecul lui Ciprian Porumbescu.

Imnurile naționale ale României, de la începuturi până în prezent

Încă din 1840 s-a simțit nevoia unui imn național pentru a fi cântat, precum în alte state europene de tradiție, la festivitățile oficiale unde apărea domnitorul țării. Desigur că în acea perioadă a prevalat faimoasa "Hora Unirii", dar fără să fie declarată vreodată imn oficial. Muzica a fost compusă de Alexandru Adolf Flechtenmacher, iar versurile de Vasile Alecsandri.

Melodia se cântă și în prezent, la 24 Ianuarie, cu ocazia sărbătoririi Zilei Unirii Moldovei cu Țara Românească ! După Unirea Principatelor Române, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, în 1862, s-a instituit un

concurs public pentru compunerea muzicii unui imn național. Premiul de 100 de galbeni a fost câștigat de compozitorul și violonistul Eduard Hübsch, cu piesa "Marș triumfal și primirea steagului și a Măriei Sale Prințul Domnitor". Melodia nu a avut însă versuri. În prezent această compoziție (foarte cunoscută!) este folosită ca marș de întâmpinare al Armatei României. Este utilizată de asemenea și pentru primirea demnitarilor străini și a politicienilor de rang înalt.

Al doilea imn, "Trăiască Regele", sau "Imnul Regal", a fost prezentat în 1884 cu ocazia încoronării primului rege al românilor, Carol de Hohenzollern. Compozitor, același Eduard Hübsch, versurile de Vasile Alecsandri. A fost adoptat oficial în anul 1881 și a fost interzis de către comuniști la 30 decembrie 1947. Iată ce spune istoricul Prof. Dr. Alin Ciupală, despre "Imnul Regal": "Poate că cel mai aproape de sufletul și de mintea românilor a fost imnul pe care România l-a avut între 1866 și 1947, Imnul regal. Vorbim și de faptul că imnul și ziua națională, care devenise ziua întregii națiuni

române, au contribuit la realizarea unei legături mai strânse între dinastia de Hohenzollern și poporul român”. Imnul “Trăiască Regele” a fost, mai târziu, preluat și inclus de către compozitorul George Enescu la sfârșitul lucrării sale “Poema Română”.

Pușini realizează că “Imnul Regal” are de fapt două părți. Prima parte este “Trăiască Regele” (min. 0:01- min. 1:12) iar a doua parte, este numită “Trăiască Patria!”. (min.1:14-2:14) Prima parte exprima dragostea față de rege, iar cea din urmă exprimă sentimentul patriotic și iubirea de țară. Melodia părții a doua a funcționat fără cuvinte începând de pe vremea lui Alexandru Ioan Cuza și era un imn de întâmpinare a domnitorului precum “Marș triumfal și primirea steagului și a Măriei Sale Prințul Domnitor”. (Este compusă tot de Eduard Hübsch și datează din 1861. Versurile sunt scrise de Vasile Alecsandri în 1881.) Anumite pasaje muzicale sunt reproduse și în compoziția muzicală pentru pian “Rapsodia română” a lui Franz Liszt.

Legenda spune că marele compozitor austriac ar fi auzit această melodie într-o vizită pe care a făcut-o pe domeniul de la Mircești a lui Alecsandri, în aceeași perioadă când l-a cunoscut și pe Barbu Lăutaru de la care s-a inspirat profund.

După instalarea regimului comunist, și transformarea titulaturii țării din Regatul României în Republica Populară Română, s-a impus ideea făuririi unui nou imn care să facă față noilor schimbări politice. În anul 1948, în ziarul “Flacăra” au fost publicate versurile celui de al treilea imn al României, având titlul: “Zdrobite cătușe” muzica: Matei Socor, versurile Aurel Baranga.

În anul 1953, imnul “Zdrobite cătușe” a fost înlocuit cu: “Te slăvim, Românie!”

Muzica: Matei Socor. Versurile de Eugen Frunză și Dan Deșliu...

A urmat “Trei culori” care a dăinuit până la revoluția din 1989 când s-a simțit nevoia de o nouă schimbare. Muzica și versurile imnului “Trei culori” au fost compuse de Ciprian Porumbescu . Poemul “Tricolorul” a fost adoptat (într-o variantă modificată) ca imn național al Republicii Socialiste România prin legea nr. 33 din anul 1977.

“Deșteaptă-te, române” - imnul național al României zilelor noastre

Actualul imn național al României este "Deșteaptă-te, române". Versurile aparțin lui Andrei Mureșianu (1816–1863), poet de factură romantică, jurnalist, traducător, orator și tribun al perioadei care marchează "Revoluția română de la 1848". Poemul "Un răsunet", a fost redactat și publicat în alfabet chirilic în revista "Foaie pentru minte, inimă și literatură" nr. 25 din 21 iunie 1848, după prima parte a Proclamației de la Islaz. A fost pus pe note de Antonie Pantoleon Petroveanu (Anton Pann,

Potrivit documentelor vremii, în Raportul nr. 10 al Comisarului extraordinar al districtului Vâlcea, Dimitrie Zăgănescu, informa Ministrul Trebilor din Lăuntru al Țărilor Românești că la 29 iulie 1848, s-a organizat în Grădina Publică Zăvoi de la poalele Capelei din Râmnicu Vâlcea, o manifestare patriotică, de către un grup de tineri revoluționari pașoptiști conduși de Anton Pann. Atunci s-a intonat oficial, pentru prima dată, cântecul revoluționar "Deșteaptă-te, române!". Lângă de

1796–1854), poet și etnograf, cărturar, cântăreț și autor de manuale de muzică. A fost cântat pentru prima dată la Râmnicul Vâlcea, pe 29 iunie 1848, la aproximativ doua săptămâni după izbucnirea revoluției în Țara Românească. Versurile și aranjamentul îi aparțin lui Andrei Mureșianu, iar Anton Pann este creditat ca autor al muzicii imnului. Cu toate acestea, Gheorghe Ucenescu, un dascăl la primul gimnaziu românesc brașovean susținea că el este autorul muzicii.

comisarul Zăgănescu se mai afla cu aceasta ocazie și prefectul județului, alături de Garda Națională - despre care ni se spune că "a tras salve de arme detunătoare".

Prima înregistrare a melodiei s-a făcut pe disc de vinil, în 1900, în S.U.A., în interpretarea solistului Alexandru Pascu. Abia în 1910, fanfara Batalionului 2 Pionieri din București reunită cu fanfara Regimentului Ștefan cel Mare din Iași au realizat cea dintâi înregistrare instrumentală. În același an, corul "Ion Vidu"

din Lugoj a înregistrat pentru prima dată pe disc varianta corală.

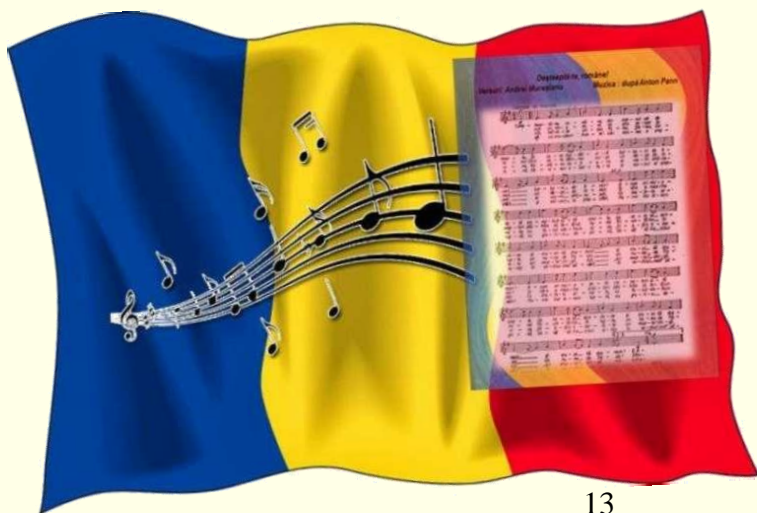
“**Deșteaptă-te, române**” a devenit cu timpul cântecul-simbol în perioadele cele mai grele din istoria României. Imnul a fost intonat în timpul Războiului de Independență, în Primul Război Mondial și la Marea Unire din 1918. A fost, de asemenea, intonat în al Doilea Război Mondial. Cântecul “Deșteaptă-te române!” a fost interzis după instaurarea regimului comunist, timp de aproape o jumătate de secol. A fost cântat, însă, în timpul revoltei de la Brașov, din 15 noiembrie 1987 și în timpul Revoluției din decembrie 1989. “**Deșteaptă-te române!**” a fost ales imn național al României, fiind consacrat prin Constituția din 1991. Conform Constituției României, Imnul Național este considerat simbol național, alături de drapelul tricolor, stema țării și sigiliul statului.

Iată ce ne relatează istoricul literar Ștefan Cazimir despre actualul imn național: “«**Deșteaptă-te, române!**» a fost intonat pentru prima dată în seara de 21 decembrie 1989, în Piața Universității, undeva pe la Hotelul Intercontinental. E adevărat, oamenii nu-l știau prea bine, dar știau în schimb melodia. Cunosco acest amănunt pentru că am fost de față când s-a intonat. «**Deșteaptă-te, române!**» nu a fost propus de niciun CPUN. A venit de la sine, prin voința oamenilor.

“**Deșteaptă-te, române!**” a devenit oficial Imnul României în anul

1991, odată cu adoptarea noii Constituții, în care este menționat și astăzi, la articolul 12 - Simboluri naționale.”

“**Deșteaptă-te, române**”, imnul de stat al României este alcătuit din unsprezece strofe. Articolul 9, din “Legea nr.75/1994” prevede că în interpretarea vocală prescurtată, imnul național al României se intonează potrivit textului și partiturii prevăzute la Anexa nr.3, din actuala constituție a României. Imnul în întregimea lui este prevăzut în Anexa nr.2. În interpretarea fanfarelor sau a altor formații instrumentale, muzica imnului național se intonează o singură dată. La ocazii festive se interpretează doar strofele 1, 2, 4 și 11. După cum se poate observa, conform poemului original, acestea nu sunt succesive. Prima strofă a imnului nostru național are o semnificație deosebită, chiar dacă a fost scrisă cu mai bine de un secol și jumătate în urmă, făcând un puternic apel la conștiința cetățeanului român, care mișcat de schimbările parvenite după evenimentele din decembrie 1989, trebuie să-și construiască un nou ideal, să lupte pentru păstrarea integrității patriei sale, pentru prosperitate, reintegrarea în structurile europene și pentru a preda generațiilor viitoare o țară respectată de străini, un partener demn, egal și admirat de restul statelor lumii, cu o imagine pozitivă a României, așa cum o merităm de fapt.

DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE!

Deșteaptă-te, române, din

somnul cel de moarte,

În care te-adânciră barbarii de tirani!

Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani.

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un

nume

Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Înalță-ți lata frunte și caută-n giur de tine,
Cum stau ca brazii în munte voinici sute de mii;
Un glas ei mai așteaptă și sar ca lupi în stâne,
Bătrâni, bărbați, juni, tineri, din munți și din
câmpii!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
“Viața-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Pre voi vă nimiciră a pizmei răutate
Și oarba neunire la Milcov și Carpați!
Dar noi, pătrunși la suflet de sfânta libertate,
Jurăm că vom da mâna, să fim pururea frați!

O mamă văduvită de la Mihai cel Mare
Pretinde de la fii-și azi mână d-ajutori,

Și blastămă cu lacrimi în ochi pe orișicare,
În astfel de pericol s-ar face vânzători!

De fulgere să piară, de trăsnet și pucioasă,
Oricare s-ar retrage din gloriosul loc,
Când patria sau mama, cu inima duioasă,
Va cere ca să trecem prin sabie și foc!

N-ajunse iataganul barbarei semilune,
A cărui plăgi fatale și azi le mai simțim;
Acum se vâă cnută în vetrele străbune,
Dar martor ne e Domnul că vii nu o primim!

N-ajunse despotismul cu-ntreaga lui orbie,
Al cărui jug din seculi ca vitele-l purtăm;
Acum se-ncearcă cruzii, în oarba lor trufie,
Să ne răpească limba, dar morți numai o dăm!

Români din patru unghiuri, acum ori niciodată
Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri!
Strigați în lumea largă că Dunărea-i furată
Prin intrigă și silă, viclene uneltiri!

Preoți, cu crucea-n frunte căci oastea e
creștină,

Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,

29 iulie, Ziua Imnului Național al României

În 1998, Parlamentul României a hotărât ca ziua de 29 iulie să devină "Ziua Imnului Național al României". Acest lucru s-a datorază faptului că la 29 iulie 1998 se împlineau 150 de ani de când s-a cântat pentru prima dată "Deșteaptă-te, române!".

Data de 29 iulie a fost proclamată, în conformitate cu Legea nr. 99/1998, Ziua Imnului Național al României – "**Deșteaptă-te, române!**", simbol al unității Revoluției Române de la 1848. Imnul a fost folosit pentru o scurtă perioadă și de Republica Moldova în diferite ocazii solemne (între 1917-1918). Între anii 1991-1994 a fost declarat imn național dar a fost înlocuit cu imnul "Limba noastră" care funcționează și în prezent.

Notă: Conținutul acestui material nu este oficial și are doar un caracter informativ. Toate imnurile României, de la 1862 până în prezent se pot asculta pe youtube la adresa: <https://www.youtube.com/watch?v=3lhB42xRifU>

George ROCA Redactor șef- Revista ProLitera (Australia)

Oradea, România, 29 Iulie 2015

Sydney, Australia, 29 Iulie 2016

Auckland, Noua Zeelandă, 29 iulie 2017

București, România, 29 iulie 2018

Waterloo, Australia, 29 iulie 2019

Ziua Imnului Național al României

BIBLIOGRAFIE

- ANDRIEȘ-TABAC, Silviu, Simbolurile Republicii Democratice Moldovenești (1917-1918). Interpretări semantice, Muzeul Național al Moldovei, Chișinău, 2008
- CAZIMIR, Ștefan, "Mie îmi place «Trăiască Patria!»", Interviu, ziarul Adevărul, 4 octombrie 2011. adevarul.ro/news/societate/cazimir-mie-place-traiasca-patria-1_50ad7ad77c42d5a66395f171/index.html
- COMITETUL ADUNĂRII CONSTITUANTE, Constituția României, Editura Lumina Lex, București, România, 1998
- PANN, Anton, Povestea vorbei, Prefață de Virgiliu Ene, Editura Porto-Franco, Galați, România, 1993, p.IX
- ROCA, George, Simbolurile heraldice ale noii steme a României, Revista "Mihai Eminescu", Nr.4, Sydney, Australia, 1992, p.101-105
- ROCA, George, Însemnele statului român contemporan, Revista "Clipa", [Editia: 1189 - 7 Decembrie, 2015 - Anul XXV »](http://www.clipa.com/a15672-206-NSEMNELE-STATULUI-ROM194-N-CONTEMPORAN.aspx) Editoriale, Anaheim, California, SUA

<http://www.clipa.com/a15672-206-NSEMNELE-STATULUI-ROM194-N-CONTEMPORAN.aspx>

ROCA, George, Pe-al vostru steag e scris unire!?, Revista "Confluente Literare", ISSN 2359-7593, Ediția nr. 1850, Anul VI, 24 ianuarie 2016, București, România.

http://confluente.ro/george_roca_1453626841.html

Itinerar în Munții Bucegi (pe urmele lui Zalmoxis)

prof. dr. Vicu Merlan

Pentru a putea ajunge pe platoul înalt al Munților Bucegi am preferat să urcăm cu telecabina din stațiunea montană Bușteni. Odată ajunși pe platou, o primă mișcare a fost aceea de a ne îndrepta instinctiv spre complexul megalitic al Babelor.

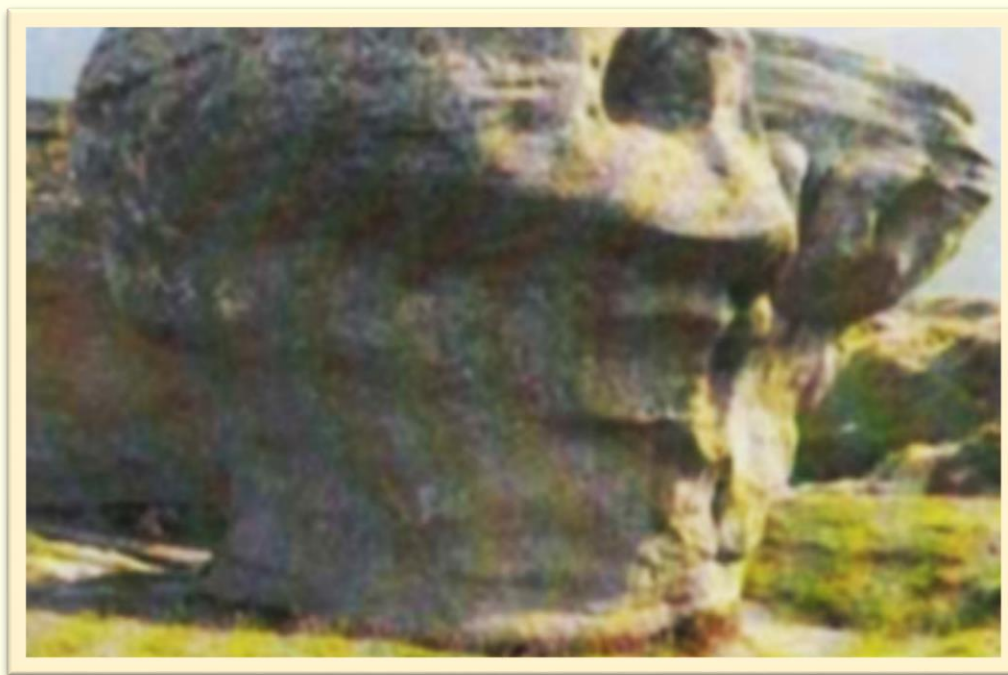
Geologii susțin o natură erozivă a acestora, datorită factorilor naturali, în special a vântului, ploii și alternanței îngheț-dezgheț. Alții le pun pe seama fasonării lor de către uriași ce locuiau cu zeci de mii de ani zonă, iar alții pe seama extraterestrilor... Cert este că se vede clar o intervenție antropică asupra acestor roci de natură sedimentară (conglomerate cimentate), cu o duritate relativ mare. Am analizat toate pietrele mari din triunghiul *Babele-Sfinx – Peștera – Vârful Omu*. Factorii erozivi își impun o anumită amprentă ușor domoală, mai ales pe direcția de deplasare predominantă a vântului (N-S).

Babele

Dacă ar fi să dăm crezare ipotezelor geologilor, ar însemna ca toate marile roci supuse factorilor denudaționali de pe Platoul Bucegi să se asemene mult cu Sfinxul. Ori realitatea este alta. Se vede clar la multe dintre stâncile golașe intervenția umană prin fasonare primară (datorită scurgerii timpului eroziunea și-a pus amprenta și asupra Babelor din fața Cabanei cât și a celor din spate și a formelor bizare, mărețe de la N-V de acestea, unde stânca mare din mijloc tinde să ia forma sfinxului din Egipt, conturându-se ca o copie rudimentară a acestuia etc.) modelându-le formele spre aplatizare.

Sfinx modelat eroziv până spre rotunjire la câțiva metri spre vest de Babele

Alături se distinge un sfinx neterminat sau modelat eroziv excesiv până spre rotunjire.

Mergem spre nord la peste 100 de metri și întâlnim măreția și frumusețea Sfinxului din Bucegi. Privit din stânga se distinge chipul de dac, cu acea căciulă de tip tarabostes. Dacia l-au reprezentat pe Zalmoxis ca fiind o căpetenie de rang înalt, ce privește spre nord. În stânga Sfinxului se află o stâncă verticală care este cunoscută ca fiind o reprezentare falică, poate mai veche, pelasgică, ca un simbol al transcendenței dumnezeiești a lui Zalmoxis.

Apoi ne-am deplasat pe creasta vestică, coborând spre Peștera lui Zalmoxis sau a lalomicioarei. La coborâre, nu departe de Sfinx (circa 500 m) apar câteva caverne de tip tunel, ce coboară adânc în munte. Radu Cinamar, în lucrarea *Viitor cu cap de mort*, descrie existența unor astfel de tunele în masivul Bucegi, săpate de o tehnologie performantă a unor civilizații trecute, locuri unde s-ar păstra numeroase artefacte impresionante, fiind ținute sub control de anumite confrerii spirituale elevate.

Am urmat coborârea spre Peștera lui Zalmoxis din aval. Tradiția pomenește despre retragerea lui Zalmoxis în această peșteră, dar și a multor preoți-sacerdoți ai geților.

În interior sunt păstrate diverse denumiri ce amintesc de cei ce s-au osândit la desăvârșire sau au trecut pe aici: Sala lui Decebal, Bolovanul lui Zalmoxis, Altarul lui Zalmoxis etc. Prin Altar trece un pârâiaș cu o apă extrem de pură, ce este numit *Pârâul cu Apă Vie* (cercetătorii susțin că acesta traversează un zăcământ de argint, fiind îmbogățit astfel cu ioni de argint ce-i conferă proprietăți miraculoase – astfel de apă fiind întâlnită și la *Cascada lui Orfeu* de la Țâpova situată pe un afluent de dreapta al Nistrului). Chiar dacă umezeala este destul de ridicată, totuși, prin anumite procedee spirituale, cei ce râvneau la desăvârșire în acest loc, puteau trăi în întuneric și în liniște deplină. Se știe că întunericul deplin, retragerea în caverne, favorizează dezvoltarea acuității percepțiilor subtile, trezesc clarviziunea și perceperea unor planuri paralele, amplifică capacitățile paranormale etc.

Tunele de tip puț din Bucegi, care coboară oblic

Peștera, prin forma sa naturală de yoni (vulvă), îi pune în rezonanță pe toții aceia care se rugau în ea, fugind de lume și de iluzii, cu cele mai tainice aspecte feminine ale Creației, cu Puterile Cerești, cu energiile manifestatoare ale Naturii înconjurătoare.

Nu întâmplător despre mari călugări asceți geți (ksatya) geograful antic Strabon scria că puteau călători pe nori, îmblânzeau animalele sălbatice, controlau vremea, rezistau la temperaturi scăzute atât în peșteri cât și pe vârful munților etc. Însă pentru a ajunge la aceste performanțe uluitoare, călugării geți din Carpați erau vegetarieni, abștinenți și duceau o viață solitară.

După ce ne-am cazat la Mănăstirea Peștera, am urmărit să mă raportez empatic la egegorul spiritual al foștilor sau actuali pustnici ce s-au osârdit pe aceste meleaguri carpatine. Aceasta a fost cu puțință și prin vizitarea micilor peșteri dimprejurul Peșterii lui Zalmoxis, care nu depășeau 20-30 m lungime, fapt care le-au făcut accesibile tuturor, atât novicilor cât și celor desăvârșiți, fiind uscate, cu o umezeală redusă în atmosferă.

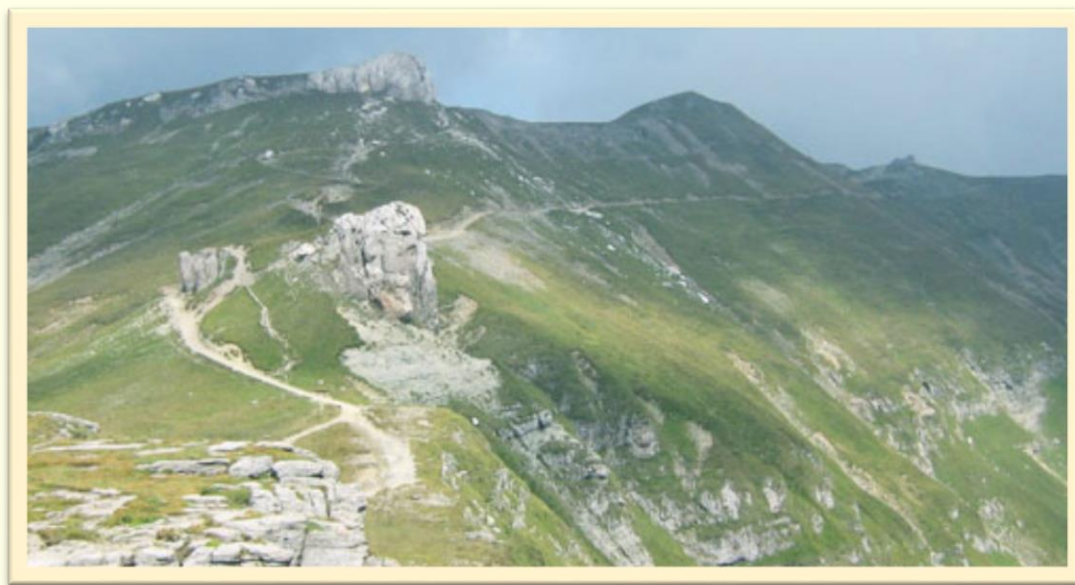
A doua zi am urmat traseul spre Vârful Omu, urmând să urcăm peste 1000 de metri altitudine. Cam la 2 km în amonte, la confluența celor trei mari văi, am identificat ceea ce cercetătorii și parapsihologii numesc *Gura de Rai*. În acest loc, pe o suprafață de circa 1 km²,

organismul uman se regenerează automat, nu se percepe oboseala, cu toate că până aici există o pantă relativ abruptă care necesită un efort considerabil.

În 1999 aici s-a realizat un studiu la care au participat fizicieni și geofizicieni, echipa fiind coordonată de Vasile Rudan. Folosind aparatură de geodectecție, aceștia au studiat zona timp de mai multe zile. Au început apoi investigații în cadrul cărora au fost verificați toți versanții din zonă, în urma acestor cercetări reieșind că doar pe respectiva pantă se producea acel efect absolut fascinant asupra organismului. Împreună cu un medic, s-a constatat că la toți cei care urcau pe acea pantă abruptă se înregistra o reglare uluitor de rapidă a ritmului cardiac și o stare de bine general în momentul în care ajungeau în acel loc.

Apoi subsolul a fost radiografiat cu aparate de tip Partington, care măsoară, printre altele, magnetismul Pământului. Astfel s-a putut determina existența unei suprafețe de aproximativ un kilometru pătrat unde se înregistrează o anomalie magnetică, o emisie de radiații de origine necunoscută, provocate în general de rupturi de falii, reflexii ale scoarței terestre sau alte fenomene geologice care apar pe diagrame, dar care nu au fost detectate în zonă.

Apa, aerul și încărcătura spirituală a locului au o puritate deosebită, fapt care mărește frecvența de vibrație energetică. Astfel de locuri sunt foarte rare în lume, iar în România se pare că este singular. Urcușul greoi ne-a luat câteva ore până la Obârșia Ialomiței, unde stă impozantă o stâncă cu un perete perfect vertical (latura de sud) numită *Anvonul*. De aici, spun legendele locului, marii sacerdoți geți vorbeau miilor de discipoli care se adunau anual cu ocazia anumitor procesiuni religioase.

Vârful Omu

După ultimul segment abrupt al traseului, am ajuns la vârful Omu, situat la altitudinea de 2507 m. Cel mai mult m-a atras vârful Gugiuianu din apropiere (la circa 200 m spre vest) la care se poate ajunge foarte ușor, în 10 minute. Acesta se prezintă ca un vârf de piramidă, fiind numit în mediile spirituale *Buricul Pământului* sau *Centrul Lumii (Axis Mundi)*.

Urcând pe vârfurile Omu și Guguianu este imposibil să nu simți o elevare a vibrației energetice interioare. Personal, încă de la Anvon am simțit o durere surdă în cap, iar toți membrii echipajului expediționar erau agitați. Această durere avea să dispară inexplicabil în apropierea vârfului Omu, fără ca apoi să mai revină.

Expediția de pe Platoul Munților Bucegi ne-a încărcat desaga atât cu amintiri mirifice date de peisajele extraordinare, solitare, ale Naturii, cât și prin energiile elevate emanate de locurile unde cândva spiritualitatea pelasgo-dacică era înfloritoare.

Vârful piramidal Guguianu (Axis Mundi)

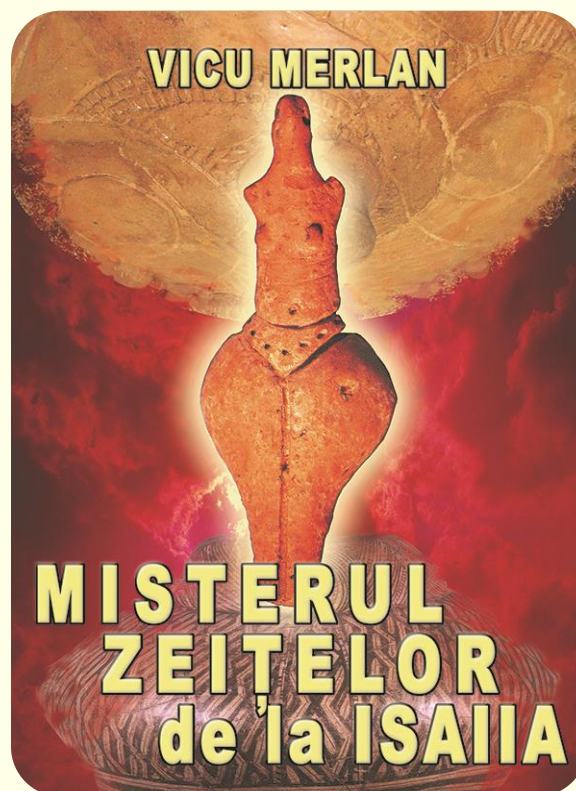
MISTERUL ZEIȚELOR DE LA ISAIIA

Pe terasele inferioare de pe cursul mijlociu al râului Prut, din partea de est a României, în dreptul localității Isaiia, comuna Răducăneni, județul Iași, s-a făcut în anul 1998 o descoperire care avea să schimbe din temelii istoria străveche a României. A fost descoperită trusa unui șaman preistoric, cu o vechime de peste 7200 de ani, trusă intactă ce conținea un inventar ocult, magic, cu rol esoteric ce depășește cu mult imaginația noastră de astăzi. Artefactele descoperite prezintă o afinitate intrisecă a Numărului de Aur (proporția divină), cu geometrie sacră (steatopigia divină), scrierea pictografică incipientă pe statuete și tronurile zeițelor, cu elemente cosmogonice ce obiectivau Realitatea Divină dintr-o perspectivă transcendentă.^[1]

Scurt istoric

Încă de copil eram atras de tot ceea ce era misterios. Am descoperit cărțile care mi-au oferit unele răspunsuri. Văzând că nu mi astâmpăr setea de cunoaștere, am început să cutreier dealurile dimprejurul satului natal Isaiia, să caut “flacăra” comorilor, să caut și să studiez vulcanii noroioși din zonă, să verific legendele atribuite cetății getice de la Moșna din apropiere, a vestigiilor înaintașilor de la Bunești etc. Așa mi s-a născut pasiunea pentru arheologie, dar și pentru astronomie.

Situl arheologic de la Isaiia l-am descoperit prin 1991, în urma unei periegeze, pe vremea când eram student în anul I la Facultatea de Istorie-Geografie din Suceava. Nevoia de cadre didactice

universitare la proaspăta facultate, reînființată după 1990, a fost un noroc pentru mine de a avea majoritatea profesorilor de la Univ. “Al. I. Cuza” din Iași. Printre ei se afla și unul dintre cei mai buni neoliticieni din Moldova, prof. univ. dr. Nicolae Ursulescu. I-am dus acestuia un coș de fragmente ceramice descoperite, pe care le-a încadrat arheologic ca aparținând civilizației Precucuteni III. Am făcut practica arheologică pe șantierele domniei sale, am învățat alfabetul profesiei de arheolog încă de atunci. Știam ce vreau! După terminarea studiilor, fiind angajat ca muzeograf la Muzeul Municipal din Huși, m-am aventurat în a deschide un sit arheologic. Fiind la început de drum, aveam nevoie de girul unui

specialist. Așa a început colaborarea noastră.

În 1996, am efectuat primele săpături arheologice la Isaiia, punctul "Balta Popii"^[2] Era locul unde, în copilărie mă duceam cu bunicul la pescuit. Probabil și vechile triburi pescuiau cam prin aceeași zonă. Am fost norocos de la primul sondaj; am decopertat o zonă sacră a unui sanctuar de 7000 de ani, în care am găsit fragmente din lut ars de la măsuțe de altar, statuete antropomorfe feminine, vase de ritual de tip askkos, râșnițe, topoare din piatră de tip "calapod" perforate, vase ceramice, unele reîntregibile, așchii și lame de silex ș.a.

Printre acestea a apărut și o tăbliță din lut ars cu scriere pictografică, mai veche decât cele din Sumer (considerate de cercetători cele mai vechi din lume), fiind aproximativ contemporană cu celebrele tablete-teracotă de la Tărtăria, jud. Cluj. Dacă nu găseam ceva de valoare, sondajul rămânea la acel stadiu, însă cele descoperite ne-au dat speranțe.

În 1997, din lipsă de fonduri, săpăturile au fost sistate, abia în octombrie 1998, printr-o mică sponsorizare am putut plăti hrana și transportul unor elevi voluntari din Huși, pasionați de istoria veche, cazându-i la părinții mei în satul Isaiia. Având planul de săpătură inițial, am trasat următorul sondaj în dreptul locuinței sacre, pe care nu reușisem s-o decopertez integral. Așa am dat peste marele tezaur statuar, descoperit intact într-un vas din lut ars, alături de alte elemente esoterice care-l întregeau, precum și o altă plăcuță din lut ars cu simboluri scriptice arhaice.^[3] Descoperirea tezaurului este o altă poveste. La început, vasul cu zeițe a fost dus în depozitul Muzeului din Huși, iar după un an l-am dus la Seminarul de Arheologie al Universității ieșene spre restaurare și conservare. Fiind umplut cu

pământ la suprafață, nu am bănuțit că în interior ar fi un astfel de tezaur.^[4]

Tezaurul era compus din 21 de zeități, ce erau de fapt 21 de ipostaze divine ale Marii Zeițe Mamă, zeița fecundității și fertilității. Alături de acestea se găseau 21 de falusuri miniaturale din lut ars, reprezentări ale contrapărții masculine. Numerologia exactă a pieselor din recipientul descoperit nu era întâmplătoare, era vorba de o numerologie sacră. 13 dintre statuete dispuneau de tronuri (numărul 13 în tarot este asociat cu inițierea). Așadar, cele 13 "zeități" ofereau inițierea profanilor prin intermediul șamanului comunității, în marile mistere ale Macrocosmosului. În recipient erau și 42 de cariopse din lut ars (simboluri ale fertilității, ale yoni-ului feminin).^[5]

"Statuetele feminine, în număr de 21, au particularități care dovedesc că acum 7.000 de ani, populațiile eneolitice din această zonă au recurs la primele abstractizări. Nu sunt două statuete identice, nici ca stilizare, nici ca dimensiune. Cea mai mare are aproape 9 centimetri".

După cum a botezat-o profesorul Ursulescu, "Copilașul", cea mai mică zeităte feminină din Panteonul de 21 de reprezentări feminine, ar fi începutul și totodată încheierea unui ciclu al vieții... Micuța zeităte nu depășete 2 centimetri în înălțime".^[6] Doar "Soborul zeițelor" descoperit la Poduri, din Bacău, și statuetele de la Sabatinovka, din Ucraina, pot rivaliza cu frumusețea obiectelor de cult de la Isaiia.

La început, "Zeițele de la Isaiia" au fost expuse în Sala Mare a Seminarului de Arheologie, iar astăzi sunt în cadrul colecțiilor Cucuteni, din cadrul Muzeului Univ. Al. I. Cuza, Iași. Tezaurul statuar a făcut obiectul unor expoziții itinerante, prin prezentarea lor în cadrul marilor muzee din

România, precum și expozițiile de la Vatican, Lisabona, Londra, New York ș.a.

Descoperirile de la Isaiia revelează o pagină importantă a preistoriei României, parte integrantă din tezaurul inestimabil al Omenirii de acum peste 7000 de ani în urmă. Ele reprezintă o dovadă vie a faptului că acei strămoși nu erau chiar așa sălbatici cum am crede noi, ba dimpotivă, un segment al aceloră, în speță șamanii, aveau un contact tangibil cu Realitatea Divină, la care noi, astăzi, ne raportăm indirect sau deloc, pierzând astfel șansa Unității cu Primordialitatea Imanentă a Îndumnezeirii.

[1] Vicu Merlan, Misterul Zeițelor de la Isaiia, Editura Lumen, Iași, 2006; Vicu Merlan, Contribuții monografice asupra Văii Bohotinului și Văii Moșnei, Editura Lumen, Iași, 2006.

[2] N. Ursulescu, Vicu Merlan, Isaiia, comuna Răducăneni, județul Iași în Cronica

Cercetărilor Arheologice (campania 1996), București, 12-15 iunie 1997, p.32.

[3] Vicu Merlan, Simbolismul esoteric al Zeițelor de la Isaiia, în rev. Lohanul, nr. 4, 2008, 1-2.

[4] Vicu Merlan, Sanctuarul sacru de la Isaiia în Revista Misterelor, nr. 28, 2000, p.24.

[5] Vicu Merlan, Irina Bulai, Marieta Matei, Monografia comunei Răducăneni, jud. Iași, Ed.Stef, Iași, 2016.

[6] N. Ursulescu, Vicu Merlan Adrian Felix Fencariu Isaiia, comuna Răducăneni, județul Iași, punctul "Balta Popii" în Cronica Cercetărilor Arheologice din România (campania 2000), Suceava 23-27 mai 2001.

*Prof. dr. Vicu MERLAN
Huși, iunie 2019*

PORTRET DE PROFESOR

Anca TÎRCĂ-

*Expert/ consultant pentru proiecte
educaționale naționale și europene*

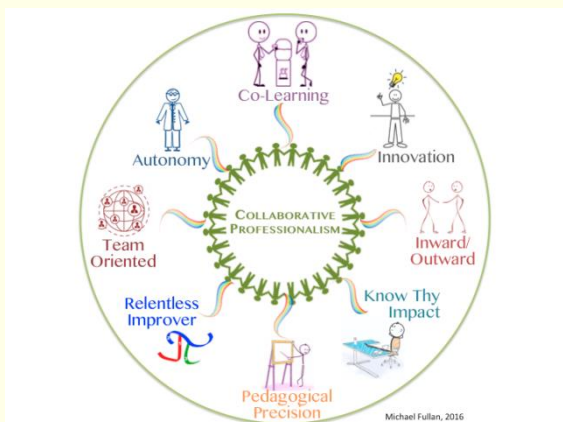
Pedagogia este o știință în toată puterea cuvântului, o știință care ne îndreaptă spre mai bine, mai adevărat, mai frumos, ne măsoară individual și social. Dar nu este de ajuns să dorim, mai trebuie și să ne dăruim. Profesorii sunt cel mai important element care influențează învățarea copiilor în spațiul școlar. Cu alte cuvinte, pentru a obține un elev bun, e nevoie de un profesor bun.

Avem onoarea și bucuria de a vă prezenta pe dna. profesor **Anca Tîrcă**, imaginea exemplară a unei personalități dedicate trup și suflet învățământului și educației copiilor. O persoană deosebită, înzestrată cu numeroase calități, zâmbitoare, sensibilă, inteligentă, ambițioasă. Un om care cultivă dragostea pentru a învăța, a descoperi și dragostea de viață în general. Un profesor care se preocupă mereu de îmbunătățirea metodelor didactice și de relaționare cu copiii, ca un bun psiholog care știe ce abordare să adopte la nivel

comportamental, un adevărat mentor pentru aceștia în drumul lor către succes. Modul de lucru, al dnei profesor **Anca Tîrcă**, se bazează pe încredere, creativitate, comunicare, organizare, consecvență, flexibilitate, respect și sprijin reciproc. Să fii un astfel de profesor implică mult curaj, pregătire aparte, perfecționare continuă și multă, multă dragoste pentru copii. Iar rezultatele obținute sunt excepționale.

Anca Tîrcă are o experiență îndelungată în educație, dezvoltarea resurselor umane și implementare de proiecte. După absolvirea Facultății de limbi și literaturi străine din cadrul Universității din București în 1981, și-a început cariera ca profesoară de limba engleză în orașul Pucioasa, din Dâmbovița. Din decembrie 1996 până în septembrie 2004 a fost directoarea Scolii nr.4 din Pucioasa (căreia ulterior i-a dat numele de Elena Donici Cantacuzino, în memoria și în semn de respect pentru prințesa cantacuzină exilată de comuniști în Pucioasa și de la care a învățat engleza și franceza) pe care a transformat-o într-una dintre cele mai reformiste școli din România, vizitată și apreciată de specialiști în educație din toată țara și din străinătate, de reprezentanți ai Băncii Mondiale, miniștri ai educației, pedagogi și cercetători în educație. Din 2004 lucrează ca freelancer, specialist în educație.

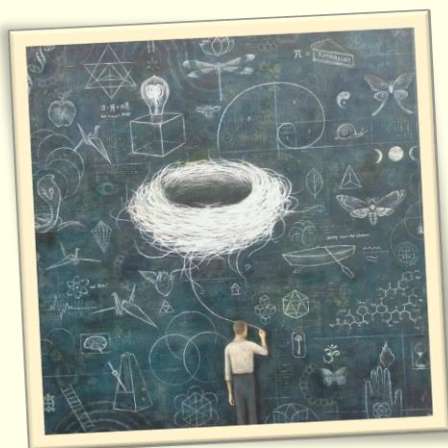

Vorba de Educație

Pentru mine a fost mereu vorba de educație. Am reformat școala de stat în care lucram, am transformat un mic proiect de școală privată într-unul de succes, am fost printre cei care au modernizat curriculumul și formarea profesorilor, am scris câteva cărți și am implementat numeroase proiecte. Am, prin urmare, ce să spun. Aici sunt imagini și cuvinte cu sens despre educație. Cât o politică educațională. Sau mai multe.

Mi-a plăcut că, după ce a studiat toată vara cum e treaba cu tema pentru acasă și ce mai zic cercetătorii, învățătoarea are curajul să încerce ceva nou în acest an școlar – în loc să le mai dea elevilor săi de lucru pentru acasă, îi sfătuiește pe părinți să ia cina cu toată familia, să citească ceva cu copilul, să îl trimită să se joace afară și să-l culce devreme.

Am citit și am distribuit pe facebook un

articol postat de *Children&Nature Network*. Ideea e că se poate învăța și fără tablă și pupitre, pentru că școala poate fi natura însăși. "Nature-based school" este un concept tot mai răspândit într-o lume în care tehnologiile domină viața multor copii. E cu învățare prin joc și joacă, prin descoperire și investigație, e cu multă imaginație și

explorare, căci natura are multe de oferit. Prin școlile în care se întâmplă să mai ajung sau pe la cursuri, le spun profesorilor să mai iasă din când în când din clase și să facă ore și afară, în pădure, în parc, pe deal, pe câmp, în grădina din spatele școlii, unde se poate. Cum ar fi să scrii o compunere despre toamnă într-o livadă cu meri, să înveți despre plante, gâze și flori nu din pozele din carte sau desenele de pe tablă, ci observându-le de aproape? Sau să desenezi în natură, să faci mișcare, să citești, să cânți, să vezi cum fenomene din fizică și chimie se întâmplă nu pe tablă, ci în viața reală? Cu un pic de imaginație și creativitate, până și matematică se poate face în natură, unii profi au îndrăznit.

Prof. Anca TÎRCĂ
(Despre educație - reforma la firul ierbii –<https://ancatirca.blogspot.com/>)

Cum transformi o școală

Pentru că la un moment dat în viața mea, împreună cu o echipă de profesori curajoși, am transformat, din poziția de director, o școală tradițională în cea mai inovatoare școală din România, am tot scris și am tot vorbit prin diferite locuri și de multe ori (în special prin străinătate, la noi subiectul nu prea a interesat pe nimeni) *despre reforma din interior, despre cum școlile se pot reforma și reinventa prin forțe proprii.*

Reiau aici, pe scurt, din perspectiva unui manager de școală, principalele repere ale unui **model de reformare a unei școli tradiționale și transformare a ei într-una inovatoare** (acestea sunt și capitolele unei cărți la care lucrez și care va avea titlul "Cum să îți transformi școala/ Cum să ai o școală de secolul 21- sfaturi pentru directorii de școli).

1. Călătoria spre o școală bună (reinventare la firul ierbii) - filosofia

Când reformele de sus în jos întârzie sau nu sunt eficiente, nu trebuie să mai așteptăm prea multe de la autorități, guvernanți și politici educaționale, ci trebuie să facem reforma din interior, să acționăm la firul ierbii, în sala de clasă, în școală, acolo unde trebuie să aibă loc adevărate schimbări, făcute de profesori și directori devotați și responsabili. Schimbarea de jos în sus poate fi realizată la orice nivel al școlii – de către profesori la clasele la care predau și în colectivele în care lucrează, de către responsabili ai unor diverse comisii, de către director sau alți reprezentanți ai managementului școlii, de către părinți și chiar de către elevi. *Prin urmare, schimbarea în educație începe cu tine.*

În acest demers, **directorii** au rolul să acționeze ca adevărați lideri școlari, capabili să coalizeze toate energiile generatoare de reformă existente la nivelul școlii, să motiveze echipa de profesori și să își asume provocările unui astfel de demers.

Prin urmare, dacă director bun nu e, nimic nu e. O școală tradițională trebuie să-și genereze și să își activeze **forțele proprii** prin care să se dezvolte instituțional, să se reinventeze pentru a deveni o instituție performantă, în care se face educație de calitate. *Prin urmare, fă rai din ce ai.*

O școală tradițională trebuie să-și genereze și să își activeze **forțele proprii** prin care să se dezvolte instituțional, să se reinventeze pentru a deveni o instituție performantă, în care se face educație de calitate. *Prin urmare, fă rai din ce ai...*

2. Călătoria spre o școală bună (reinventare la firul ierbii) - rețeta pe scurt

A începe să-ți reinventezi școala pentru a o transforma într-un loc primitor, în care fiecare copil să se simtă bine, să vină cu drag, să învețe și să progreseze e ca și cum ai

pleca într-un fel de călătorie. De aceea, este nevoie – așa cum facem când pornim la drum, să ne asigurăm că știm de unde plecăm (diagnoza), că am stabilit direcția către care ne îndreptăm (dimensiunile unei școli bune), că ne-am planificat fiecare etapă a călătoriei (strategiile), că avem bagajele necesare (resursele), o călăuză bună (managerul) și tovarăși de drum de nădejde (elevii, profesorii, părinții, comunitatea).

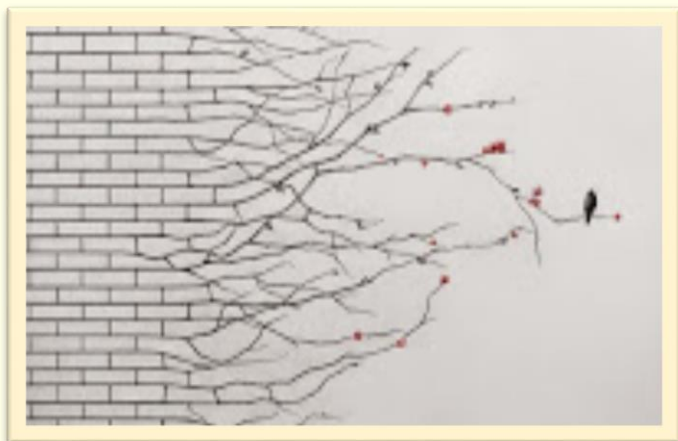
3. Călătoria spre o școală bună (reinventare la firul ierbii) - reperul necesar

Reformăm, schimbăm, reinventăm o școală având în minte un model, un reper, o imagine la care aspirăm, a ceea ce ar trebui să fie o școală bună. Pe baza atât a unor experiențe personale de leadership școlar, cât și a lecțiilor învățate din diverse proiecte și programe educaționale derulate în România, consider că o școală bună este cea care:

- are capacitatea de a funcționa ca o structură eficace și echitabilă pentru toate categoriile de copii;

- garantează **minima civilizație a absolvenților ei** în sensul unui comportament de bun cetățean;

- asigură **progresul tuturor elevilor săi**, dincolo de ceea ce s-ar putea aștepta de la ei, date fiind rezultatele anterioare și mediul socio – cultural din care provin și ia măsuri pentru ca fiecare copil să atingă cele mai înalte standarde de care este capabil – adaugă valoare fiecărui copil; valoarea adăugată nu se referă numai la cunoștințe, ci mai ales la deprinderi și atitudini;
- se preocupă de dezvoltarea tuturor **elementelor de personalitate ale copilului** și nu numai de transmiterea unui set de cunoștințe;
- se ameliorează continuu și **devine o organizație care învață**, instituție capabilă să infuzeze orice schimbare generată de sistem /societate.

Sau sinteza celor de mai sus într-o definiție pe care au apreciat-o mulți profesori cu care am lucrat:

O școală bună este aceea în care **FIECARE** copil progresaază, în raport cu rezultatele anterioare și mediul socio-cultural din care provine.

4. Călătoria spre o școală bună (reinventare la firul ierbii) - spațiul

Spațiul unei școli trebuie să fie un loc primitor, vesel și colorat, în care copiii să vină cu plăcere și în care să se simtă *proprietari*, și nu oaspeți de fiecare zi. De aceea, este important ca elevilor să li se dea posibilitatea

de a se implica în punerea în practică a unor idei care să schimbe modul în care arată nu numai **sălile de clasă, ci și holurile, zidurile exterioare, curțile sau gardurile școlilor** în care învață. Pe lângă faptul că astfel de activități le dezvoltă abilități practice și de lucru în echipă și le oferă ocazia să își îmbogățească cunoștințele în domeniul tematic ales, există și avantajul că, participând alături de adulți la realizarea unor intervenții artistice în spațiul școlii lor, elevii vor ajunge să aprecieze schimbările făcute și eforturile depuse. [#dăculoareșcolitale](#)

5. Călătoria spre o școală bună (reinventare la firul ierbii) - profesorii

Profilul și caracteristicile unei școli sunt în cea mai mare măsură rezultatul acțiunii profesorilor din școala respectivă.

Experiența lor de viață și profesională, convingerile și valorile pe care le promovează, normele culturale împărtășite sunt definitorii pentru modul în care sunt educați copiii unei școli. Tot ce se întâmplă într-o școală, bine sau rău, depinde de ceea ce fac și cum gândesc profesorii.

Profesorii din școlile bune au o inteligență emoțională ridicată care îi ajută să se autocunoască, să fie eficienți, să se concentreze asupra muncii, să coopereze și să gestioneze situațiile conflictuale cu elevii, colegii sau părinții. Ei își exercită autoritatea constructiv, prin crearea unui mediu favorabil învățării, în care există reguli clare, așteptări reciproce, o foarte bună comunicare, un sistem de recompense și sancțiuni care funcționează eficient.

Stilul didactic este unul democratic, elevii sunt consultați în legătură cu conținuturile, se acceptă opinii, se adresează întrebări și există răspunsuri și soluții alternative și nu *“căi optime unice”*.

Se folosesc strategii didactice inovatoare prin care se urmărește formarea la elevi de competențe necesare funcționării cu succes într-o lume în schimbare: gândire

critică, rezolvare de probleme, comunicare, spirit de echipă etc. [#profesoridecalitate](#)

6. Călătoria spre o școală bună (reinventare la firul ierbii) - comunitatea profesională

Schimbarea în educație necesită formarea la nivelul școlii a unei **comunități profesionale** care să permită instituționalizarea practicilor inovatoare și creșterea performanțelor.

În școlile în care comunitatea profesională este una puternică, profesorii lucrează împreună, dialoghează, își împărtășesc experiențele, au aceleași credințe și valori, colaborează și fac eforturi comune pentru ca fiecare copil să progreseze. Pentru ca în școală să se dezvolte o comunitate profesională puternică este nevoie de anumite condiții care țin atât de *structuri* (alocarea de timp pentru întâlniri și discuții, existența unor spații pentru întâlniri și discuții, asumarea de roluri și responsabilități interdependente, organizarea unor structuri de comunicare),

cât și de *resursele umane*(relații bazate pe încredere și respect, prezența unor directori suportivi, crearea unor oportunități de socializare). [#schimbămșcoalaîmpreună](#)

7. Călătoria spre o școală bună (reinventare la firul ierbii) – părinții

Nu doar copiii trebuie să vină cu drag la școală, ci și părinții lor. Când dau de uși deschise și disponibilitate la dialog, când se simt bine primiți și implicați, părinții ar putea deveni parteneri de încredere, așa cum se cuvine, dacă vrem ca mesajele educaționale pe care le primesc copiii să nu fie unele contradictorii.

Într-o **școală prietenoasă**, părinții sunt informați despre ce se întâmplă în școală, sunt consultați când au loc schimbări și când se iau decizii importante pentru copii.

O **școală prietenoasă** aude "vocea părinților", le cere părerea despre lecții, profesori, activități și ce se mai întâmplă cu copiii lor ("**prieteni critici**", de încredere, cum altfel?).

Într-o **școală prietenoasă** ședințele cu părinții sunt mai puțin formale, nu se stă în bănci, ci pe scaune așezate în cerc, agenda e anunțată din timp, nu se fac publice notele și năzdrăvăniile fiecărui copil (despre acestea se vorbește în întâlniri individuale), ci se discută despre problemele generale ale clasei, cum a fost, cum o să fie, despre ce și cum o să se învețe și unde e nevoie de ajutorul lor, uneori se lucrează pe grupe și se dau soluții la problemele clasei.

O **școală prietenoasă cu părinții** știe cât sunt aceștia de valoroși și îi cheamă la școală să le spună copiilor poveștile lor despre meserii, succes, muncă și pasiuni sau îi lasă pe ei să organizeze tot felul de activități în afara clasei, că doar se pricep. Iar când nu o fac, școala îi mai și învață – cum să comunice cu copilul, cum să îi fie alături în anii de învățătură, cum să îl sprijine, cum mai e prin alte locuri și ce mai zic specialiștii în educație și tot așa (**școala părinților, nu?**).

Și pentru toate acestea, o **școală prietenoasă** își apreciază părinții, le trimite din când în când câte o scrisoare de mulțumire, le dă diplome și distincții, îi invită la festivități, prezentări de proiecte, concursuri, seri distractive, întâlniri și evenimente.

Pentru că, așa cum se spune și s-a dovedit, chiar dacă *copilul e bun, părinții sunt buni și e bun și profesorul, dacă ei nu lucrează împreună, puterea pe care ar avea-o ca părți ale unui întreg se pierde și rezultatele nu sunt cele așteptate.*

8. Călătoria spre o școală bună (reinventare la firul ierbii) - comunitatea locală

În procesul de transformare instituțională, o legătură puternică a școlii cu comunitatea în care se află este o condiție ce asigură succesul unui astfel de demers. În acest sens, școala trebuie să-și asume rolul de instituție comunitară principală, organizație cu inițiative care să ducă la parteneriate și cooperare și care să dinamizeze și să dezvolte o comunitate

Școala trebuie să fie inițiatora unor programe educaționale care să se deruleze în comunitatea în care aceasta se află (de ex., servicii în beneficiul comunității, proiecte de acțiune civică în comunitate etc.) și să urmărească creșterea calității vieții în comunitatea respectivă și promovarea unor valori precum responsabilitate, cooperare, întraajutorare etc.

Lecții învățate

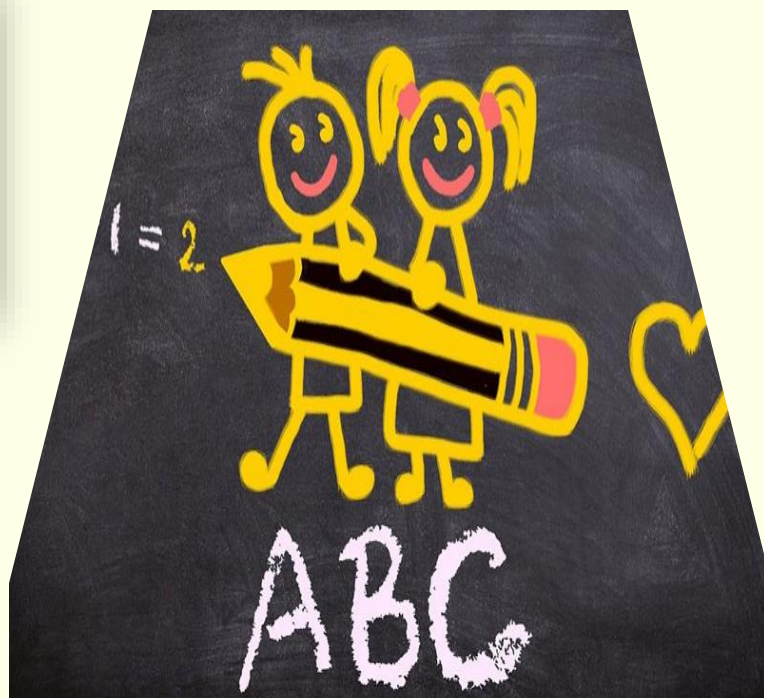
Modelul de transformare prezentat mai sus, în care o școală își schimbă direcția pentru a se reforma, este un demers realizat în mai mulți ani și în câteva etape, care presupun crearea și implementarea la

nivelul școlii a unor tipuri de mecanisme și activități specifice, pe care le-am descris aici.

Principalele lecții învățate au fost:

- succesul reformării unei școli se bazează pe dezvoltarea capacității instituționale a acesteia de a-și crea propriile mecanisme de schimbare;
- în procesul de transformare a școlii rolul directorului este unul esențial (dovadă și faptul că școala despre care s-a scris aici, sub o altă conducere, și-a pierdut multe dintre elementele caracteristice și cultura organizațională specifică care au condus la succes);
- ameliorarea școlară este o călătorie fără sfârșit, în care profesorii care învață sunt călătorii neobosiți, cheia într-o schimbare în educație.

Pof. ANCA TÎRCĂ

AU SERVICE DE LA RÉUSSITE ÉDUCATIVE

L'éducation est un chantier permanent, où tout est toujours à apprendre et les solutions toujours à inventer. D'où la nécessité d'effectuer des échanges, des expérimentations, des rencontres pédagogiques qui aident à améliorer la "pratique du savoir" et donnent de la valeur au "savoir de la pratique".

Enseigner, informer et former: profession extraordinaire dans laquelle on met l'essentiel de ses valeurs et parfois de sa vie.

Communications éducatives

Le système de communication pédagogique qui organise et caractérise les relations maîtres-élèves est limité par les diverses interactions ayant lieu au cours d'une éducation scolaire, voire les relations établies entre les intelligences, entre les personnalités, les relations d'évaluation, de transmission de connaissances, etc. Celles-ci furent modelées, presque complètement par la philosophie implicite ou explicite propre à l'éducateur et aux responsables de même que par leur éthique, connaissance, politique, il en résulte que le passage d'un système de communication éducative à un autre, assez différent du premier, est toujours en corrélation étroite avec les mutations et les transformations idéologiques et sociales.

L'idée d'Alvin Toffler, précisée dans son livre *Le choc du futur* où il trouve que "toute société peut se définir par son attitude envers le passé, le présent et le futur" constitue le point de départ pour une

classification visant des caractéristiques propres à la société au sein de laquelle la communication éducative tend à intégrer l'enfant, autrement dit, tenir compte du "temps" en tant que dimension éducative.

Trois catégories de méthodes apparaissent alors: méthodes centrées sur le passé, méthodes centrées sur le présent et méthodes centrées sur le futur.

Les méthodes centrées sur le passé

Cette catégorie regroupe les méthodes spécifiques nécessaires et suffisantes pour toute société stagnante où le passé s'infiltré dans le présent pour se répéter dans l'avenir. Le but assigné par cette éducation se résume comme suit: inculquer à l'enfant une connaissance toute faite ayant lieu dans le passé autant au niveau des techniques utilisées comme au niveau des connaissances vitales. Le système éducatif apparaît en tant que "système de dressage" avec tout ce qu'il entraîne d'autoritarisme et de formation militarisée aboutissant au conformisme. Quant au système de communication dominant l'ambiance scolaire au sein de ces méthodes il est caractérisé par la communication unilatérale, "égocentrique" et sans réversibilité vu que l'enfant se trouve dans un état de communication interdite, car on lui impose la connaissance. La seule

personne qui parle dans une telle situation éducative est le maître. Cette catégorie de méthodes comprend toutes les variétés de la méthode traditionnelle ainsi que les applications incertaines des méthodes actives ignorant le véritable sens de l'activité.

Les méthodes centrées sur le présent

Avec l'industrialisation, la conception du temps, avec tout ce que ce concept implique au niveau des conditions vitales et des connaissances psychologiques, diffère. Le présent joue un rôle important. Diverses méthodes nouvelles ont été créées dont le but essentiel se résume: modifier les vieilles attitudes déjà adoptées envers le temps. Comme résultat, on assiste à la renaissance d'une nouvelle conception éducative : aider l'enfant à se créer un mode de vie propre à lui, "le sien". Le fameux slogan d'Ovide Decroly éclaire à merveille ce but: "l'école pour la vie, par la vie", ceci implique à

l'éducateur une compréhension profonde de l'enfant et de son évolution.

Les méthodes centrées sur le futur

Le système éducatif centré sur le futur se concentre sur le "renforcement des facultés d'adaptation" chez l'individu afin qu'il puisse s'acclimater, facilement et rapidement avec les nouveautés permanents. Il ne suffit pas à l'enfant de comprendre le présent, il doit apprendre à prévoir le sens et le rythme de l'évolution, à faire des multiples prévisions, des hypothèses à terme de plus en plus long. Le système de communication éducative convenable à ce troisième stade d'évolution concernant les interactions psychologique maître-élèves serait une communication véritables'effectuant au niveau du processus métacognitif qui conduit le sujet à se reconnaître en tant que personne autonome et en tant que "sujet cognitif" et ce, grâce à la prise de conscience des images mentales, des procédures et des démarches propres à lui.

Les méthodes d'éducabilité cognitive au service d'une pédagogie centrée sur le futur

L'apprentissage, pour ces méthodes est tributaire du processus cognitive et consiste dans le fait de "modifier quelque chose à l'intérieur de l'inconscient cognitive" ou "la boîte noire" afin de le rendre conscient. Les bases éducatives sont "la prise de conscience réalisée au niveau des opérations mentales à mettre en jeu, la nécessité d'émettre des hypothèses lorsque "ça coince".

L'enseignement personnalisé et communautaire

Cet enseignement vise, avant tout, la formation totale de l'homme dans une

perspective humaniste et spirituelle. Chaque être porte en lui son mystère...Le projet de cet enseignement est de faire en sorte que chacun se réalise dans son originalité, sa spécificité, à travers ses limites, ses choix, ses rythmes, ses intérêts ... en présence de l'autre. "Aider chacun c'est lui apprendre à choisir, à s'organiser, à rechercher, à communiquer, à intérioriser, à maîtriser, à progresser, mais aussi à organiser, à transformer, à partager".(D.G.Nader) Et la conscience du pouvoir personnel et de l'action se développe par des investissements personnels et collectifs et des prises de responsabilités diverses, où le "vivre mieux" est la chance de tous. L'école devient ainsi le moyen d'une meilleure réalisation de soi, du groupe et non une fin.

C'est une communauté vivante qui a pour but de préparer l'apprenant pour pouvoir s'engager dans les causes de la terre, se rapportant à l'humanité et l'environnement, développer l'esprit d'initiative et la collaboration, consolider les concepts et les valeurs culturelles et humaines, l'encadrer intellectuellement, moralement et émotionnellement, développer son esprit social lui permettant ainsi de comprendre les principes, concepts et éléments fondamentaux afin de pouvoir prendre des initiatives, d'avoir un esprit critique et donc œuvrer pour le changement qui bénéficiera à son entourage et à la société.

*Rania KANJ, conseillère
pédagogique, Beyrouth, 2019*

Omul – definiția complexității

Ființa umană între esență și existență

Deși trăim în secolul tehnologiei și al vitezei, dominați de network-uri, robotică și o rutină ce nu mai implică demult punerea în prim plan a problemelor existențiale de natură spirituală, întrebarea ce își face simțită prezența cel mai des pe buzele noastre este: ***ce este ființa umană cu adevărat și cum funcționează ea ca un tot unitar?***

Oamenii de știință, erudiții au ajuns la concluzia că ființa umană nu este doar trup sau doar suflet. Ea este un construct fiziologic, emoțional, rațional și energetic deopotrivă; ea este viață și mișcare, progres și regres, interacțiune și oglindirea a tot ceea ce ne înconjoară.

Sigur că atunci când încercăm să definim ființa umană sau măcar să cutezăm a îi înțelege misterele, ne vom raporta la trăsăturile sale caracteristice, dar trebuie să ținem cont că fiecare va încerca să definească acest concept din perspectiva profesiei, a educației și a experienței proprii.

Socrate este primul gânditor care își focalizează atenția către ființa umană, astfel încât cunoașterea de sine și conștientizarea propriei persoane devine o problemă personală. Spunând că *“persoana ta este sufletul tău”*, Socrate scoate în prim plan sufletul și trăirile interioare, invitând la introspectivă și contemplarea sinelui.

Elevul lui Socrate, Platon, separa cumva ființa umană în regnul animal,

căutând să o definească prin caracteristici fizice specifice. *“Omul este un animal biped, fără pene și cu unghii late”*. Această definiție se vrea cu siguranță a fi una filosofică, pentru că Platon crede că sufletul omului este rupt din lumea ideilor și că de fapt corpul este o piedică, ținând sufletul în prizonieratul aparențelor și al simțurilor (primare). În opinia sa, doar filosoful se poate elibera și cunoaște binele. Omul bun, filosoful este și frumos, păstrând în identitatea sa reamintirea echilibrului original și prototipul eternului.

În procesul de exemplificare și comprehensiune a ideilor sale, Platon scrie *Mitul Peșterii*, unde fiecare element are o semnificație specifică. Trebuie să ieși afară din peșteră, la lumina zilei pentru a înțelege realitatea în care te afli, altfel ești prizonier al întunericului și al umbrelor măsluite de foc, o iluzie a existenței înconjurătoare. La finalul alegoriei, Platon susține că este de datoria filosofului să intre în peșteră și să descopere adevărul și binele, celor ce trăiesc în ignoranță.

Separat de ideea diviziunii celulare și a evoluției prezentate de Darwin, scrierile Torei arată că Dumnezeu a *“făcut pe om din*

țărâna pământului, i-a suflat în nări suflare de viață și omul s-a făcut astfel un suflet viu”Geneza 2:7. Astfel prima carte a Pentateuhului prezintă trei forme existențiale ale ființei umane legate prin interdependență și anume **trup** - făcut din țărână, deci materie, **suflet**- energie și **spirit** – un suflet viu, conștientul. Spiritul, printre altele, ne diferențiază de celelalte ființe vii, fiind așa cum spune Daniel A. Helminiak, funcția mentală conștientă sau capacitatea de a înțelege și judeca/raționa.

Vom vedea că spre diferență de greci, a căror filosofie se învâрте în jurul verbului **a fi** și a problemelor existențiale la nivel abstract și idealistic, poporul evreu își construiește întregul sistem de conduită și gândire în jurul verbului **a face**. Ei sunt un popor al acțiunii, ce corelează mereu gândirea cu emoțiile și faptele cu consecințele. Viața lor este legată de conceptele de bine și rău, iar actul de voință sau suferință se oglindește în stările organice ale trupului. Astfel ca rărunchii (rinichii) sunt centrul voinței și păcatul conduce la boală și suferință în corp.

Cultura ebraică ne oferă conceptual de **spirit** definit lexical prin **ru'ach**, înainte de cultura babiloniană, persană sau cea elenistică, care este leagănul filosofiei moderne. În scrierile Torei, dar și în cele ale Septuagintei găsim diferențierea clară între suflet și spirit. În acest sens avem câteva versete revelatoare din diferite cărți ale Vechiului Testament:

- “Tot ce răsuflă, tot ce avea suflare de duh (spirit eng.) viață în nări, tot ce era pe pământul uscat a murit.” *Geneza 7:22*
- “ [...] și a văzut carele pe care le trimisese Iosif ca să-l aducă, duhul(spirit)tatălui lor, Iacov, s-a înviorat.” *Gen. 45:27*
- “până nu se întoarce țărână în pământ, cum a fost și până nu se întoarce duhul la Dumnezeu, care l-a dat.” *Eclesiastul 12:7*

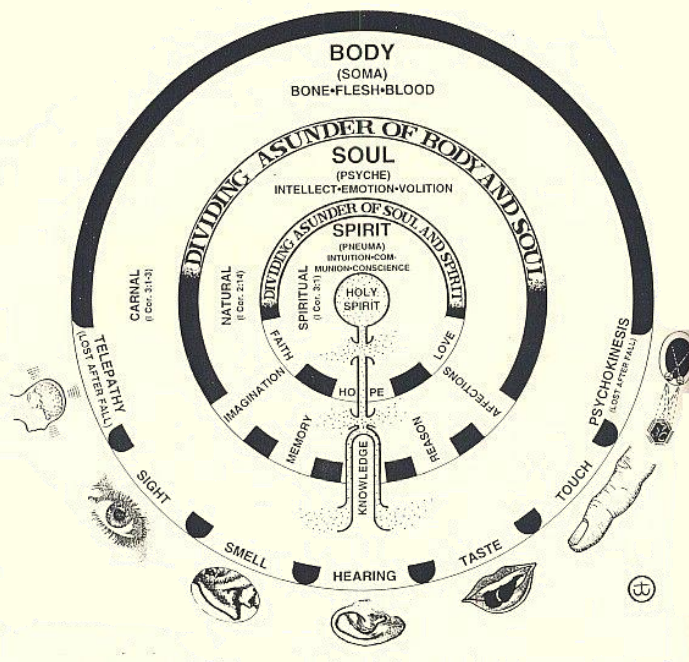
*Lucrul care ne arată clar diferența dintre suflet și duh sau spirit sunt cuvintele ebraice folosite pentru a denumi aceste două entități lexicele și anume: **nephesh** și **ru'ach**, primul termen referindu-se la suflet/suflare de viață/tot ce are viață, iar al doilea la spirit ca și concept imaterial și intangibil de origine divină, ca și expresie a conștiinței veșnice.*

În Noul Testament, scris la aproximativ 400 de ani distanță de Vechiul Testament și în limba greacă de această dată (excepție face cartea Matei, pe care o găsim scrisă și în ebraică), apare termenul de “**pneuma**” (**πνευμα**). În Evrei 4:12 este foarte clară diviziunea dintre suflet și spirit:

- “Căci cuvântul Lui Dumnezeu este viu și lucrător și mai tăietor decât orice sabie cu două tăiușuri:pătrunde până acolo că **desprinde sufletul și duhul**, încheieturile și măduva, judecă simțurile și gândirea inimii.”

Astfel avem:

Imput-urile și output-urile a tot ceea ce ne înconjoară afectează în egală măsură trupul, sufletul și spiritual, exact cum este redat în imaginea alăturată.

Filosoful Réne Descartes are ca și concluzie a demersului său științific despre om calitatea acestuia **de a cugeta**, aceasta fiind principalul atribut care îl diferențiază de celelalte ființe vii.

Dacă în mediul European și în Orientul Mijlociu, ființa umană este sub semnul filosofiilor monoteiste (în prezent), în Extremul Orient și Asia Centrală hinduismul (aprox 1500 i.d.Ch.) și buddismul (aprox. 480 i.d. Ch.) acaparează cu un monopol aproape absolut gândirea și ideologiile despre om, proclamând existența unei multitudini de zeități.

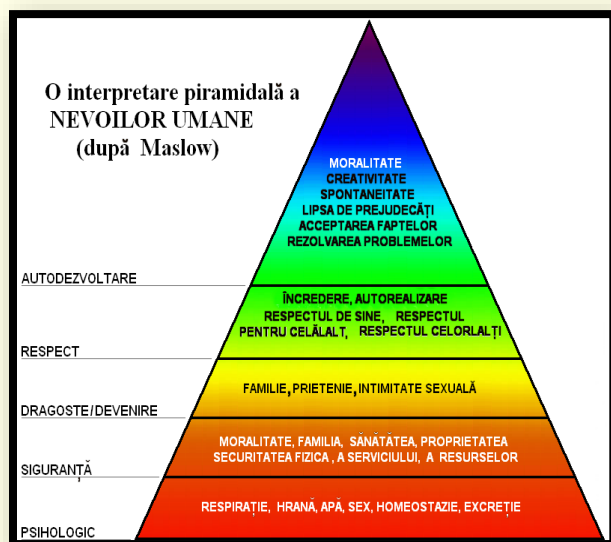
Hinduismul, religie deținută de peste 16% din populația lumii, este reprezentată

de credința în *sinele suprem* denumit *Brahman*. Aceasta este o stare de perfecțiune a sufletului la care se ajunge prin multiple reîncarnări. Această ideologie religioasă nu are o identitate clară, ea fiind practic o contopire a conceptelor triburilor ariene nomade și a populațiilor din Valea Indusului. Practic ideea centrală despre om în Hinduism este constituită de următorul citat:

“Acest univers este în întregime penetrat de Mine, în forma Mea nemanifestată. Toate existențele sunt în Mine, dar eu nu sunt în ele. În același timp, nimic din ceea ce este creat nu este în Mine. Iată puterea mea supranaturală! Eu susțin toate existențele, Eu sunt prezent peste tot, întrucât sunt chiar sursa întregii creații. Așa cum în spațiul eterat se ține vântul puternic, suflând peste tot, astfel să știți că în mine se țin toate existențele.”

Atât pentru hindusi, cât și pentru buddiști se aplică sintagma sinelui absolut și atotputernic, care este pretutindeni; divinul în orice formă de existență vie. Ca și o transformare dictată de timp și noi idei ce se întâlnesc la intersecția dintre culturile și populațiile spațiului indic, buddismul aduce în față ideea de *suflet treaz* sau stare de *nirvana*, care a depășit limitele trupului, ce este considerat o închisoare. În buddism sufletul nu se indentifică cu trupul, ci acesta are ca scop transcenderea și trăirea în libertate absolută, depășirea blocajelor fizice și contopirea cu universul. Aici nu mai există creație și creator sau evoluție a speciilor, ci doar karma și *EU-DIVINUL* ca și forma absolută de cunoaștere a sinelui și a lumii înconjurătoare.

Revenind la Aristotel, care este ideologic vorbind mai aproape de

convingerile contemporane (asta și pentru că cultura europeană poartă amprenta filosofiei elenistice), acesta afirmă în lucrarea sa *Politica*, faptul că “ *omul este o ființă socială*”.

Oamenii au ca și particularitate un sistem complex de comunicare și exprimare a eului. Ei schimbă între ei idei și sunt organizați în structuri și ramificații sociale. Individul a creat societatea, familia fiind prima și cea mai importantă celulă de bază (a societății) și în cele din urmă, tot același individ se regăsește ca și un produs al ei.

În cadrul societății și a structurilor sociale se dezvoltă grupuri care cooperează sau se află în raport de competiție. Omul a făcut parteneriate politice și economice, uniuni, sisteme de educație și de guvernare, stabilind astfel o varietate de ritualuri, tradiții și obiceiuri, cât și norme sociale și reguli etice și morale, în baza cărora funcționează aceste relații dintre ființele umane. Sigur că în funcție de localizarea geografică, cultura, dar și de limba maternă poate fi vorba de un determinism lingvistic așa cum se precizează în ipoteza Sapir –

Whorf. Practic cei doi antropologi vor să explice că propriile reprezentări mentale depind de categoriile lingvistice. În anii 60, psihologii Eric Lenneberg și Roger Brown au demonstrat printr-un studiu amplu că lexicul are o influență impresionantă asupra percepției. De aici se poate înțelege că ființa umană aflată în permanentă interacțiune cu tot ceea ce o înconjoară, își desenează și pattern-ul comportamental în funcție de factorii ce o afectează senzorial și conștient.

Astfel omul, acest animal social înzestrat cu suflet și spirit acționează și reacționează în funcție de ce îi va dicta nivelul conștiinței la care a ajuns, luând în calcul experiențele anterioare (în care includem atașament familial, educație, credințe etc.) în funcție de care își construiește realitatea.

Pe de alta parte, gândind ființa unamă ca un tot unitar format din trup, suflet și spirit, vom vedea că acțiunile noastre sunt de fapt izvorâte din motivația îndreptată spre atingerea unor nevoi pe care le resimțim cu o intensitate mai mare sau mai mică în funcție de importanța și urgența lor. Avem partea fiziologică și biochimică urgentă și imperativul împlinirii nevoii aici și acum, dar și partea psihică și spirituală care va resimți însemnătatea importanței îndeplinirii unor acțiuni care nu țin neapărat de supraviețuire, ci de dezvoltare. Practic aceste nevoi și urgența lor este dictată de informația trimisă către sistemul nervos central și cel autonom, care o interpretează și dictează un tip de comportament pro supraviețuire.

În procesul înțelegerii nevoilor ființei umane, intervine Maslow, psihologul care a realizat piramida ierarhizată a nevoilor umane. Pe măsură ce spațiul de habitat al

individului evoluează de la unul natural și simplistic la unul dominat de societate, tehnologie, economie și politică, ne mutăm de la baza piramidei spre vârf și putem desluși că intensitatea nevoilor va crește logaritmice cu cât scade gradul de ignoranță. Omul educat va avea mai multe nevoi și implicit dorințe decât cel pentru care, toată lumea se afla la limita dintre habitat și autosuficiență sau necunoaștere.

De-a lungul timpului, poate cel mai interesant și intens studiat subiect în legătură cu ființa umană este comportamentul și ceea ce conduce la un anumit tip behavioral. Edward L. Thorndike și Ioan Pavlov sunt cei care au pus bazele behaviorismului sau a școlii behaviorale, având ca centru de interes răspunsul organismului la stimulii externi. În acest caz toate elementele care formează ființa umană sunt implicate deopotrivă.

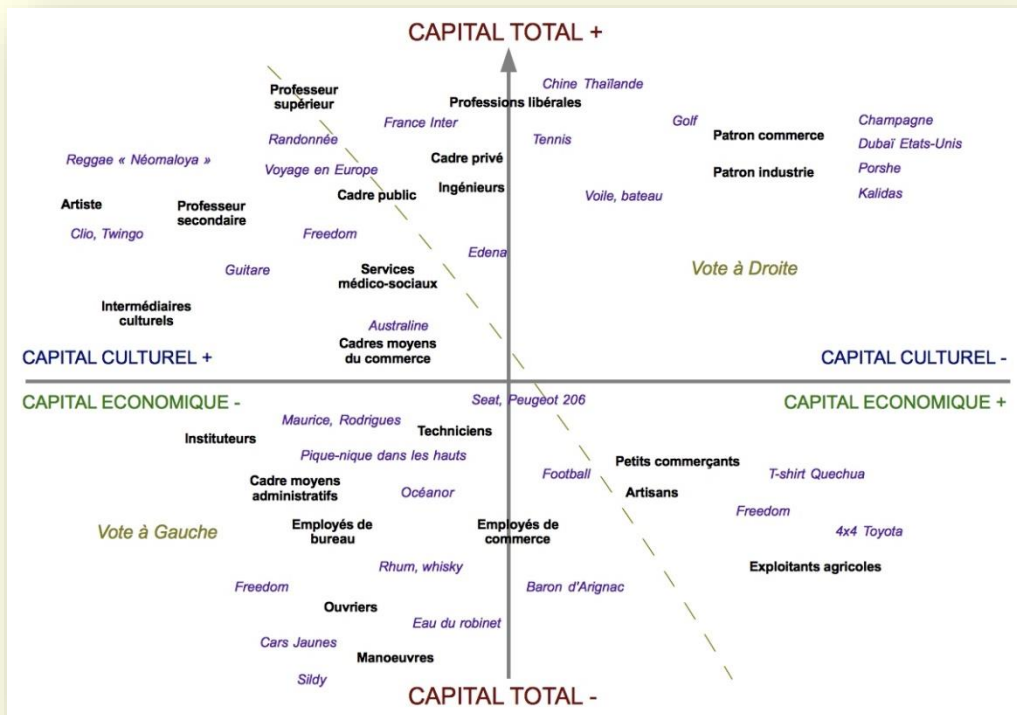
Fiziologic vorbind, comportamentele de reflex sunt interacțiuni ce au loc între centrul nervos, care mai apoi trimite comanda către organul efector. Comportamentele pot fi înnăscute sau dobândite. Pavlov arată prin *teoria condiționării clasice* că organismul uman face *asocierea* unui stimul cu un altul, reacționând la stimulul asociat cu un comportament similar cu care a reacționat la stimulul inițial. Acest proces poate sta la baza formării ierarhizării emoțiilor.

John B. Watson susține că psihologia (care în acel moment 1910-1920 era o știință experimentală) trebuie să deducă legi comportamentale, schimbându-și obiectul de studiu de la conștiință la comportament. Totuși cele două nu pot fi analizate separat pentru că altfel ar trebui să separăm acțiunea de motorul său.

Teoriile behavioriste, influențează științele sociale și studiul individului, dar și al grupurilor în societate. Emile Durkheim, fondatorul școlii de sociologie franceze, introduce termenul de **intergrare**. Odată cu evoluția și transformarea societăților moderne, stimulată de cauze mecanice precum creșterea natalității și implicit a densității populației, se schimbă și raporturile sociale, cât și locul pe scara socială. Dorința și nevoia de integrare, vor avea un efect decisiv asupra ființei umane care există prin relație și care, așa cum a explicat Maslow trebuie să își asigure nevoia de siguranță prin integrare și apartenență. În evoluția socială a familiei și în procesul educației, integrarea este un concept imperativ.

Analizate dintr-o multitudine de perspective (putem afirma cu încredere că toate științele au fost inventate ori pentru a înțelege ființa umană, ori pentru confortul și bunăstarea ei), ființa umană își exprimă comportamentul particularitățile, iar Pierre Bourdieu explică preferințele ca fiind rezultatul apartenenței la o anumită clasă socială și fiind datorate deținerii unui anumit capital social. Astfel, vorbim de un capital cultural și unul economic, care pot fi împărțite în subclase. Persoanele cu un capital social total mai mare au tendința de a se îndrepta în mod natural spre alegeri mai luxuriante. Bourdieu arată că gusturile și dispozițiile estetice sunt internalizate de copii încă de la vârste fragede în funcție de clasa socială din care fac parte și de atributele acesteia. Speranțele și aspirațiile sunt legate tot de cadrele sociale unde se regăsesc și de persoanele cu care interacționează.

Putem distinge patru categorii generale și anume: exploatorii agricoli, cadrele administrative (lucrătorii la birou), patronii industriali și cadrele publice/liberii profesioniști. În funcție de tipul de capital social și desigur capitalul total deținut, indivizii vor dezvolta un pattern comportamental specific.

Bordieu conchide că cele două câmpuri sociale dominante sunt guvernate în ultima instanță de puterea economică, care influențează sau dirijează jocul puterii.

Unii ar spune că societatea ne uniformizează, alții că tocmai ea ne divide, dar cert este că fiecare ideologie unește pe adeptii săi și îi separă de cei care sunt sceptici la același set de construcții conceptuale.

În cele ce urmează vom vedea cum au răspuns la același set de întrebări despre ființa umană, oameni din cadre sociale diferite. Acest proces este menit să aducă în actualitatea contemporană percepția despre om și ceea ce înseamnă el astăzi, desigur,

asumându-ne subiectivismul dat de societatea de apartenență, religie, educație și vârstă.

Ce este ființa umană din punctul dumneavoastră de vedere?

“Teologia și toate sistemele religioase au în atenție aceeași problemă a ființei umane. Răspunsurile lor se bazează pe texte sacre sau revelate și pe o seamă de demersuri hermeneutice. Ele plasează ființa umană în zona creației: omul este o făptură creată de Dumnezeu. Nu este vorba de o creație divină oarecare, ci de una după “chip și asemănare”. Așadar, omul este o ființă care poartă din plin amprenta Creatorului său. Petre Țutea în unul dintre ultimele sale interviuri, dezvoltă problema ființei umane accentuând ideea cum că omul nu este o creatură imperfectă ci una care tinde spre perfecțiune tocmai datorită acestei apropieri de universul divin. Omul este o ființă perfectibilă, mereu în căutare de absolut prin însăși natura sa. Aceste idei de natură teologico-filosofică salvează omul din paradigma unei interpretări evoluționist-darwiniste.

Nu putem face abstracție că una dintre principalele determinări ale ființei umane este timpul. Suntem ființe căzute în timp, aruncate în timp sau prizoniere ale scurgerii implacabile a timpului. Ființa și ființarea poartă, așadar, marca

*temporalității, a unui interval. Ființăm în timp și cugetăm asupra propriei ființe. De aici și multitudinea de manifestări ale ființei dar și răspunsurile pe care și le oferă. Limitarea temporală a ființei umane pare că ne limitează inclusiv perspectivele și răspunsurile. Din acest motiv, comentând celebra lucrare a lui Martin Heidegger, *Ființă și timp*, Gabriel Liiceanu considera că “enigma «de unde»-lui și «încotro»-ului nostru – este fenomenologic inabordabilă și, ca atare, trebuie să rămână cu adevărat învăluită în tăcere.”*

Totuși, pe fiecare om, în diferite momente ale vieții, îl frecventează această întrebare esențială. Unii sunt motivați de curiozități intelectuale și dileme metafizice, alții de fiorul religios al credinței iar alții de momente de cumpănă, întâlniri ale Celuilalt și frici existențiale. Poate că momentul cel mai dramatic care suscită și această întrebare este moartea. Aflat în vecinătatea morții, orice om nu are cum să nu-și pună această întrebare : “În fond, ce este omul, ființa umană ?” Răspunsurile vin și aici în funcție de cunostințele, experiențele și trăirea fiecăruia în parte.

În ceea ce mă privește, răspunsul la această întrebare are, desigur, o puternică marcă a unei căutări intelectuale. El poate fi în egală măsură și rodul propriilor experiențe

și trăiri. Așadar, pentru mine ființa umană este în egală măsură un dar divin și o formă concentrată de energie și materializată în chip miraculos care dispune unicitate, de conștiință proprie, liber arbitru, inteligență, afectivitate și de o misterioasă nevoie de absolut. Din acest motiv orice creație din domeniul tehnologiei avansate și a inteligenței artificiale nu va putea egala ființa umană.

Omul nu poate fi redus doar la o simplă aglomerare de celule sau la o serie de algoritmi de judecată. El nu poate fi nici o maimuță evoluată sau un simplu experiment al unor ființe inteligente sau a veunui demiurg jucăuș. Personal, cred că este destul de greu să ne judecăm și să ne înțelegem propria condiție umană ... Ar trebui să ne situăm undeva mai sus, ca să ne putem privi și judeca cu detașare și pentru a ne înțelege mai bine. Putem, însă, beneficia fiecare dintre noi de momente de grație, intuiții formidabile, întâlniri destinale care ne pot devoala câte ceva din misterul ființei umane. Ele nu sunt altceva decât priviri furișate de după perdeaua propriului nostru destin uman. Până la urmă misterul rămâne un mister... “

(Profesor universitar, sociolog, religie creștină, stat de rezidență: România, vârstă 48)

“A person with good behavior that contributes in many ways to the human society.

(Bankers, atheist, country: Vietnam, 33 years)

“Forma cea mai evoluată a materiei. Reprezintă perfect conceptul de integrare bio-psihio-social, cu alte cuvinte materie-energie-spiritualitate.”

(Medic generalist, religie ortodoxă, țara de rezidență: Franța, vârstă : 59 ani)

“Ființa umană rămâne poate cel mai mare miracol al existenței. In termeni de

probabilitate posibilitatea existenței omului a fost dintotdeauna infimă inși cu atât mai mult e extraordinar ca exista acest miracol continuu.”

(Profesor universitar, religie ortodoxă, țara de rezidență România, vârstă:55 ani)

Care considerați că este scopul existenței umane pe pământ?

“Dacă aș răspunde ca un sociolog aș spune că scopul existenței noastre este acela de a ma împlini în existența socială. Aceasta ar însemna realizări profesionale, realizări materiale și sociale de tot felul, în funcție de standardele noastre și ale epocii în care trăim. Desigur, nu acesta este scopul ultim al existenței noastre deși este un aspect al vieții care nu trebuie neglijat. Probabil, scopul ultim este acela de a ne înțelege pe noi și pe celălalt, să ne rafinăm spiritual experimentând diferite forme de existență. Probabil nu degeaba vechii greci spuneau : “Cunoaște-te pe tine însuți !”

(Profesor universitar, sociolog, religie creștină, țara: România, vârstă 48 ani)

“To develop, to make this world a better place, make balance to all kinds.”

(Bankers, atheist, country: Vietnam, 33 years)

“Dificil de înțeles, ca de altfel și existența vieții pe pământ.”

(Medic generalist, religie ortodoxă, țara de rezidență: Franța, vârstă:59 ani)

“Scopul precis nu pot să mi-l reprezint. Mai degrabă consider că ființa umană nu are un scop anume însă este constrânsă să găsească un scop. Până la urma scopul este chiar drumul, trecerea noastră între naștere și moarte. “

(Profesor universitar, religie ortodoxă, țara de rezidență; România, vârstă: 55 ani)

Sufletul este mai important și mai profund decât corpul fizic?

“Da, dar cu unele nuanțe. Aici intervin o serie de aspecte care pot fi aduse în discuție : este vorba de relația dintre corp și suflet. Aceasta este iarăși o temă de mare audiență filosofică și teologică. Dacă considerăm, precum Aristotel, că sufletul este prizonier al corpului, iar acesta din urmă este asemeni unei închisori, atunci este clar că între cele două nu este nici o relație, nici o comunicare. Din această perspectivă sufletul este cel care contează, este cel, luminos și virtuos iar trupul este cel vicios și păcătos. Practicile de mortificare ale trupului din ordinul călugărilor franciscani nu sunt altceva decât forme de pedeapsă adesea acestei carcace păcătoase, numită trup care ne trage în jos și ne încătușează prin poftele, capriciile sale și prin propria sa prezență. Aceasta este o perspectivă.

Totuși, există și o perspectivă mai luminoasă asupra relației dintre corp și suflet, mult mai reconfortantă și fetilă social și în plan individual căreia îi subscriu. Este vorba de relația dintre corp și suflet și de permanenta comunicare dintre cele două. Ideea se regăsește și în unele texte creștine dar și într-o serie de credințe populare. Se spune, de pildă, că “omul se cunoaște după mers”, sau se vorbește despre “oameni însemnați” cu trimitere la o serie de semne de pe corpul și semnificația lor.

Fără îndoială relația dintre corp și suflet este una care se poate verifica în multe situații: acolo unde sălășluiește vicul, păcatul, reaua-credință, rautatea chipurile se schimbă, se schimonosesc. Acolo unde există echilibru și armonie, corpul radiază lumină. Există, în opinia mea, o anume rezonanță între corp și suflet. Cele două nu pot fi gândite și înțelese ca entități separate.

Poate cel mai impoatante argumente le regăsim în marile religii unde meditația, rugăciunea și viața spirituală de excepție a unor oameni evoluți spiritual își pune aprenta aspra corpurilor lor în timpul vieții dar și după moate. Este vorba, de exemplu, fie de contrazicerea legilor fizice, corpurile levitând în timpul meditației și rugăciunii sau alte asemenea transformări miraculoase, fie de conservarea trupurilor după moarte, ele neputrezind. Poate că aceste exemple sunt cele mai grăitoare argumente în favoarea unei vieți spirituale adevărate care va lăsa urme în trupurile și în viața noastră socială. “

(Profesor universitar, sociolog, religie creștină, țara: România, vârsta : 48 ani)

“If a human does’n have a soul, it cannot be considered a human being.”

(Bankers, atheist, country: Vietnam, 33 years)

Nu neapărat, spiritualitatea este eu-l interior, sunt gândurile (care sunt superioare tuturor tehnologiilor cunoscute).

(Medic generalist, religie ortodoxă, țara de rezidență: Franța, vârsta: 59 ani)

Este vorba de interpretare. Fie crezi că ai un suflet imuabil care va rezista după moarte în anumite forme necunoscute fie crezi că totul se încheie odată cu propria moarte. Dilema rămâne deschisă și nu a fost rezolvată încă de nimeni pentru simplul motiv că aici nu intervine știința ci credința. Sufletul rămâne totuși acea piesă de rezistență pe care o considerăm acea parte 'mai profundă' din noi. Prin anii 70 un medic nordic cântărea muribunzii și a observat că în momentul decesului fiecare pierdea câteva grame în greutate. El credea ca este vorba de suflet...

(Profesor universitar, religie ortodoxă, țara : România, vârsta : 55 ani)

Din ce perspectivă este credința importantă pentru ființa umană?

“Credința nu e importantă pentru ființa umană, este cosubstanțială. Aceasta, fie că o recunoaștem, fie că nu o recunoaștem, fie că suntem ateii, fie că suntem în cautare de răspunsuri, Chiar și atunci când credința ia chipurile cele mai lumeste cu puțință (fetișizarea profesiei, a unei persoane, a unui partid politic, etc.) Omul nu poate trăi în afara oricărui act de credință. Și-ar nega propria umanitate. De exemplu, cei care nu operează cu repere morale inspiate de religie propovăduiesc un sistem etic și moral profan. A crede în ceva înseamnă, pe lângă raportarea la niște principii superioare, la transcendență și o formulă ordonatoare a existenței, un sens al acesteia. ”

(Profesor universitar, sociolog, religie creștină, țara: România, vârsta 48)

“Credința evidențiază latura umană cea mai profundă, cea mai adevărată.”

(Medic generalist, religie ortodoxă, țara de rezidență: Franța, vârsta :59 ani)

“Este extrem de importantă indiferent de obiectul credinței. Dimensiunea socială trebuie să aibă și un filon religios altfel viața în general nu o văd posibilă. ”

(Profesor universitar, religie ortodoxă, țara de rezidență: România, vârsta : 55 ani)

Se poate distinge clar că percepția asupra existenței finite umane este influențată de literatură, educație, profesie și de ce nu interesul pentru spiritualitate sau o anumită ramură a științei. Contemplarea ființei umane ne va urmări cel puțin la un moment dat în viață și dacă nu o vom înțelege, căci este imposibil din postura de

creație, măcar vom fi năzuit cu speranța la “un cât mai aproape” înțeles a ceea ce suntem de fapt.

Ființa umană, supusă hegemoniei sensului acestui ireversibil absolut, TIMPUL, așa cum explică Eliade, se naște, crește și se transformă pentru a întâmpina o altă viață aflată la porțile morții. Existența umană, în toată complexitatea ei fiind în viziunea celor mai mulți o școală pregătitoare de perfectare a sufletului, marcată de materializarea faptică a binelui și a răului.

Rugaț să descrie ființa umană într-un cuvânt, urmărind o caracteristică definitorie, intervievații noștri au răspuns prin următoarele cuvinte: “trecere”, “un miracol”, “uman” și “lumina”. Sunt viziuni diferite al aceluiași construct, diferite fațete ale monedei și în același timp relevări ale credințelor personale internalizate prin educație, set de credințe, scopuri și nivel de conștiință.

Omul în esența sa, va fi mereu legat de un scop și de nevoia împlinirii lui, pentru a da un sens existenței. Scopul este o necesitate indiscutabilă, fie că el se limitează la materialism sau la căutări ce transcend în metafizic.

Legată de credință, ca un imperativ existențial, ființa umană își va construi drumul în timp și spațiu căutând legătura cu divinul în orice formă, (căci am fost născuți cu gândul veșniciei puternic impregnat în AND-ul spiritual), împlinindu-se și întregindu-se prin viața socială și cea religioasă, dar și prin ideologiile culturale și principiile politice.

Ființa umană capătă în cele din urmă sensul dat de gradul de evoluție al conștiinței personale, de legătura organică cu natura și de relația spirituală cu divinul.

Valeria Georgiana Nabbout, Liban, 2019

LUMINA ORIENTULUI

- interferențe culturale și spirituale

Lumina ”întunericului”

Pentru mine, un elogiu al Orientului ar începe cu o întrebare: De ce acest punct cardinal, care este izvorul zilnic al luminii, se asociază totuși, cu fabulosul și fantasticul, cu iluzia și cu misterul?

O simbolică paralelă însoțește ființa luminii: capacitatea ei de a clarifica și delimita lucrurile naște totodată ființa precară a umbrei, ceea ce face din lumina însăși un fel de mister : certitudinile care apar pe măsură ce ochiul distinge conturile au o margine de îndoială : adevărul cunoașterii rezultă astfel din jocul dezvăluirii și al ascunderii, așa cum spune Heidegger. Tot ceea ce noaptea bloca, datorită masei compacte a tenebrelor, zorile declanșează : epifanie a realului în care văzul fizic își asociază vederea interioară, zborul neîngrădit al fanteziei.

Poate, oare, să răsară soarele dintr-un loc care să nu fie fabulous?

De-a lungul veacurilor, culturile orientale, au știut să-și apropie, odată cu simbolică solară, întreg cortegiul de arătări, feerice sau halucinante, ale nopții. Nicăieri altundeva, ca în Orient, hârjoana cosmică a Soarelui și a Lunii nu a căpătat sensuri mai grăitoare. Tocmai pentru că e leagăn al fabulosului, Orientul este, cultural vorbind, expresie a fabulației : arta povestirii nu atinge nicăieri rafinamentul celor *O mie și una de nopți*, unde Sheherezada o utilizează

ca filtru al iubirii și ca leac al salvării din moarte.

Mi se pare neîndoios că tot ceea ce Orientul ne oferă nouă, europenilor, este altceva, decât avem și cunoaștem : imaginea fascinantă, pentru ochi și spirit, a înseși alterității, temei al exotismului.

Răsăritul este promisiunea promisiunilor. El își face complice din posibil, amintindu-i de cele mai multe ori împlinirea. În felul acesta, el întreține zi de zi flacăra speranței, peste care noaptea presărase cenușă albastră.

Ștefan Augustin Doinaș

(Picturile aparțin pictorului Alexandru Darida)

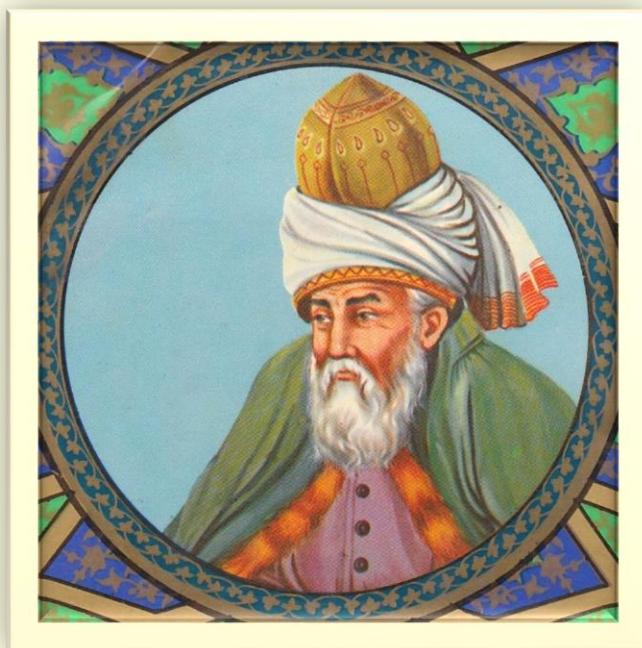
Poli simbolici ai unui itinerar spiritual

Jalal ad-Din Muhammad Rumi - unul din cei mai mari poeți mistici ai tuturor timpurilor.

Jalal ad-Din Muhammad Rumi cunoscut și ca **Mawlana Jalaluddin Mohammad Balkhi Rumi** este unul din cei mai mari și mai reprezentativi poeți ai Orientului, jurist, om de știință islamic, teolog și mistic suffi, întemeietor al Ordinului Mevlevi. (n.30 septembrie1207, Balch, astăzi în Afghanistan si d.17 decembrie 1273, Konya, astăzi în Turcia)

Tatăl său *Baha' al-Din Walad* a fost teolog, jurist, mistic, supranumit "sultanul savanților". Când mongolii au invadat Asia Centrală (1215 - 1220), familia sa, împreună cu un grup de discipoli de-ai tatălui, a fost nevoită să se retragă spre vest. Un exil care l-a purtat la Mecca, apoi la Damasc unde tânărul Jalal și-a desăvârșit formația intelectuală, pentru a se stabili în Anatolia, numită Rum, țară a grecilor, de unde și supranumele de Rumi. În drum spre Anatolia, aceștia îl întâlnesc pe *Attar*, celebru poet persan, întâlnire care va avea un puternic impact asupra lui Rumi. Marele poet suffi , *Attar*, i-a oferit o carte numită *Asrarnama*, care vorbea despre cum sufletul se leagă de lumea materială, punându-și piedici în comuniunea cu Dumnezeu. Acesta a fost un moment care i-a schimbat viața tânărului poet ,iar cartea l-a inspirat în operele pe care avea să le scrie mai târziu.

Rumi, ca și alți suffiți, precum *Rabi'a*, *al-Hallaj*, *Bayazid Bistami*, *Sana'i*, *Suhrawardi al-Maqtul*, *Fariduddin Attar*, *al-Ghazali*, *Ibn Arabi* și încă mulți alții, descrie

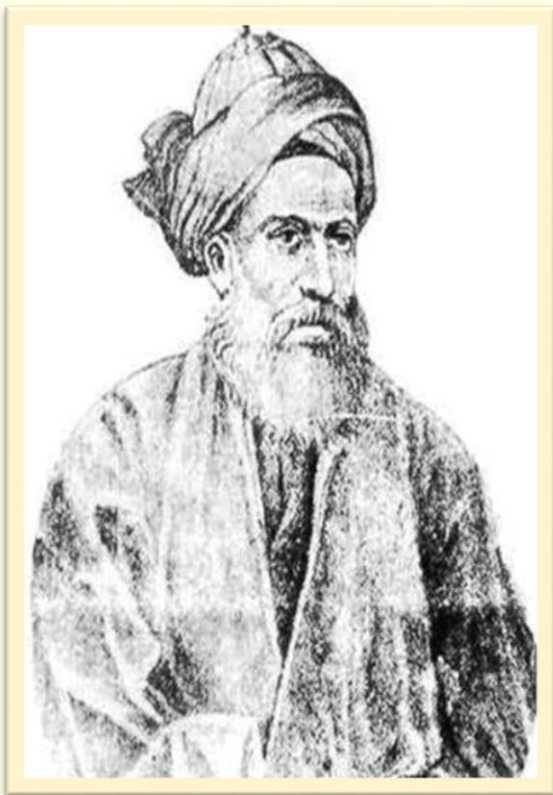
în opera sa treptele pe care le urcă îndrăgostitul suffi în căutarea lui Dumnezeu și, în final, contopirea cu El.

Rumi, poetul inimilor

Dar Rumi nu ar fi fost decât un maestru spiritual în cea mai pură tradiție a sufismului clasic, fără un eveniment major care a bulversat universul său interior. Întâlnirea cu Shams Al-Din din Tabriz avea să ilumineze creația poetică a lui Jalal. Când a ajuns la Konya, în 1244, poetul era în căutarea unui companion spiritual capabil să-i înțeleagă vorbele. Shams nu aparținea nici unui ordin sufi constituit. Întâlnirea celor doi a fost fulgerătoare, așa cum apare în toate relatările contemporanilor, care au mai reținut că întâlnirea celor doi a însemnat pentru Jalal deschiderea către o nouă dimensiune, cea a trecerii de la gândirea exoterică la o experiență esoterică, iar aceasta avea să producă un șoc. Intrarea în această nouă dimensiune revelată de Shams este indisociabilă de experiența iubirii mistice, este experiența fulgerătoare a iubirii, a uniunii spirituale care reproduce la scară umană uniunea cu divinitatea, scopul

ultim al căutării spirituale. Jalal se supunea maestrului și prietenului său ca și când ar fi trăit prezența Altuia în stare pură, a Unității niciodată departe de Dumnezeu. A renunțat la lecțiile sale și s-a retras cu Shams în singurătate, petrecînd timp îndelungat în conversații intime, la care uneori asista fiul sau, Sultan Walad, părăsind toate locurile unde ar fi putut întîlni discipolii săi. Atunci Jalal s-a inițiat în sama', concertul spiritual însoțit de dans.

Înainte de a întîlni Shams, Rumi este

un suffi clasic, ilustrând o spiritualitate în care experiența interioară nu agită formele exterioare ale vieții religioase, este, de asemenea, un predicator respectat. Întîlnirea cu Shams va schimba totul. Rumi va deveni crainicul unei religii de extaz și dragoste, asociind poezie, muzică și dansuri hieratice ale celebrului "derviș rotitor". Shams este un personaj de o mare

importanță în istorie, nu numai religioasă, ci și culturală, artistică și literară.

(Shams din Tabriz a fost un personaj enigmatic despre care s-a scris mult, s-au făcut multe presupuneri. A fost nevoie de îndrăzneala, cunoașterea și răbdarea meditativă a lui *Charles-Henri de Fouchécour*, maestrul mai multor generații de iranologi (a cărei traducere completă comentată a lui Divân de Hâfez a fost admirată în 2006), pentru a îndrăzni o traducere a acestei cărți - *Shams din Tabriz, Căutarea bijuteriei. Cuvintele uimitoare ale lui Shams, stăpânul lui Jalâl al-din Rûmi*. Trad. de persană, introducere și note de *Charles-Henri de Fouchécour*. Editions du Cerf. Cartea lui Shams nu are legătură cu niciunul dintre genurile literaturii mistice și devoționale din Islam: nici metafizică, nici poezie, nici sfaturi (deși abordează în anumite momente din fiecare dintre aceste genuri). Shams pare să vorbească întotdeauna acestui discipol particular care este acolo, prezent. Cuvintele lui Shams sunt enigmatice, pentru că el practică o pedagogie a enigmei (comparabil fără îndoială, mutatis mutandis, cu cea a stăpînilor Zen): ascultătorul trebuie dezorientat. În textul său, se percepe, de asemenea, în filigrană, doctrinele metafizice

FOTO: (Întâlnire între Shams of Tabriz și Jalâl al-Din Rûmi, miniatură otomană, sfârșitul secolului al XVI-lea).

înalte dezvoltate de predecesori și contemporani, al căror punct central este relația eternă dintre “cel care este” și “tot cei care sunt, toată metafizica musulmană, în special Ibn Arabi.)

Prietenia dintre Rumi și Shams din Tabriz a fost foarte puternică și deosebită. La început, este ușor de imaginat, pornind de la poziția socială a lui Jalal în sânul comunității, șocul produs printre locuitorii din Konya în general și printre apropiații săi: cum maestrul lor a fost fascinat, vrăjit de un derviş rătăcitor despre care pînă atunci nu auzise nimeni? La capătul cîtorva luni de intimitate, Shams, care-și atrăsese dușmănia

anturajului lui Jalal, a dispărut și în ciuda insistențelor lui Rumi, Shams nu a revenit la Konya; se spune că ar fi fost asasinat.

Scriind despre acest moment din viața poetului și misticului persan, Leili Anvar-Chenderoff scrie că etapei de unire îi urmează una de separare fără trăirea căreia experiența iubirii nu ar fi completă. De altfel această alternanță a celor două stări corespunde alternanței clasice în înlănțuirea spirituală între *qabd* și *bast*, contracție și dilatare spirituale, sau, după cum plastic se exprima Henry Corbin, sistolă și diasistolă. În urma bruștei separări de Shams, Jalal se va deda cu pasiune dansului ritual sama’; se

spune că era nebun de furie și supărare și practica fără încetare concertul spiritual, dansând zi și noapte. În timpul lungii perioade de doliu imposibil, Rumi a început să scrie poezie pentru a exprima experiența sa de sfîșiere lăuntrică. Atunci avea să scrie *Dîvan-e Shams*, o culegere de poeme inspirate sau dedicate lui Shams, care alături de alte opere majore aveau să configureze gloria celui care va primi supranumele de Rumi sau de Mevlana/Mawlana, adică Maestrul, Învățătorul, Îndrumătorul, Călăuzitorul. Aproape 70000 de versuri reprezintă fructul căutărilor sale și relația cu cel care a fost inițiatorul său spiritual, Shams din Tabriz.

Cunoscătorii filosofiei islamice susțin că poemul lui Rumi trebuie citit după parcurgerea cărților lui Ibn'Arabi sau Sohrawardî, întrucît se impune o comparație între meditațiile asupra lui Dumnezeu revelat și asupra Feței umane a divinității. Și aceasta nu numai pentru că Rumi este la originea întregului curent sufist care, rupînd cu ascetismul, este impregnat de platonism, ci pentru că el caută să arate în distihuri de o inefabilă frumusețe relația paradoxală de iubire între Unul necunoscut și creatura sa. Problema centrală la Rumi este cum Cel care este ascuns tuturor creaturilor dorește să fie cunoscut? "Scrierea în versuri a lui Rumi este pentru cultura persană ceea ce este Banchetul lui Platon pentru cultura greacă, apoi pentru Renaștere", afirmă Christian Jambet. Tema centrală este cea a teofaniei; Absența prin excelență, Unul capătă contur în Iubitul, a cărui prezență fizică este Shams din Tabriz. "Această prezență imediată, manifestînd nevăzutul în văzut, nu acoperă dorința ci o exasperează. Teofania este deopotrivă prezența și absența Unului, mai bine spus: prezența absenței sale. Ea este cauza dorinței și ea este, ipso facto, obiectul unei iubiri pe care nici o plăcere plină nu o

consolează", scrie Christian Jambet. Prin celebrarea mistică în dans și poezie, Rumi umple spațiul care separă pentru că el găsește în extaz manifestarea spirituală a lui Shams, dincolo de contingentele terestre; de aceea poezia sa este deopotrivă expresia unei rupturi, a unei sfîșieri și celebrarea nunții mistice cu cel care va rămîne, în ochii săi, "soarele adevărului".

Poemele mistice ale lui Rumi au puterea de a deschide inimi, de a trezi conștiințe și de a ne pune în legătură cu adevărul cel mai intim din noi, iubirea. Pentru Rumi, poezia este experiența divinului. Personalitate rară, Rumi este original din mai multe puncte de vedere. Poezia sa de dragoste este de spontaneitate, de o forță și câteodată de o violență pe care nu o vom găsi la alți poeți mistici. Cei care au fost aproape de el spuneau că-și scria poeziile aflat într-o stare de conștiință particulară sau la ieșirea din starea extatică. Originalitatea sa cea mai frapantă este că el spunea că își compune versurile sub inspirație. Într-o liniște deplină, poezia sa îi este dictată de o forță care îl depășește și îl sperie uneori. Din aceasta cauză poezia non-mistică nu contează pentru el. În ochii săi, poezia mistică este expresia cea mai fidelă a experienței interioare, chiar dacă această expresie nu respectă legile sacrosfinte ale prozodiei și ale poeziei persane clasice. Rumi a iubit muzica și dansul. El este cunoscut ca fiind fondatorul darvișilor rotatori – în arabă darwish înseamnă om simplu, dar și un mare înțelept, bun, pur, un adevărat inițiat.

Dansa deseori, conștient sau în transă. Poate din această cauza el a compus poeme pentru dans, versuri ritmice, grație unui sistem de dublă și triplă rimă, fondate pe anumite ritmuri de muzică persană clasică (în special reng). Astfel forma și

conținutul poemelor sale, antrenau auditoriul într-o serie de mișcări extatice. Multe dansuri sacre cu ritmuri rapide – derwișii rotitori- sunt acompaniate până în zilele noastre de acest gen de poeme.

Derwișii rotitori sunt expresia misticismului uneia dintre cele mai vechi confrerii ale islamului. Ca și aștrii, ei se învârtesc în același timp în jurul lor, deplasându-se de la răsărit spre apus. Odată început dansul, ei își scot mantia lăsând să se vadă tunică albă. Renunțarea la togă simbolizează moartea fizică și renașterea spiritualității superioare și mistice. Când își ridică mâna dreaptă spre cer, iar pe cea stângă o coboară spre pământ, ei au de fapt un rol intermediar prin care transmit oamenilor ceea ce primesc de la Dumnezeu. Rumi a abordat dansul ca pe un mijloc privilegiat de întâlnire cu Dumnezeu.

Rumi acorda cea mai mare importanță experienței mistice, *pentru un poet*, spune el, *este o necesitate vitală, pentru ca apoi să se poată exprima liber și sincer*, de unde o altă originalitate a poemelor sale și anume unitatea și coerența într-un singur poem care relatează de la început până la sfârșit cât se poate de fidel o experiență spirituală precisă. În raport cu acest caracter foarte vizual al poeziei sale, el își sfătuiește auditoriul sau cititorii, maniera în care să-l citească :

”Eu sunt oglinda / Nu sunt un om de discurs/ Starea mea poate fi văzută/ Când urechea devine ochi”.

Rumi considera muzica și dansul (ansamblul numit sama’, adică audiția) ca mijloc de practică spirituală. Ședințele de

sama' pe care le organiza ocupau un loc central în reuniunile cu adepții săi.

"Brațele întinse ca un arbore, mă rotesc precum luna în jurul pământului,

Mă rotesc cu corpul meu terestru, dar dansul meu este mai pur decât al cerului,

O cântărețule ! Fă-mă să ascult glasul tău pe care-l binecuvântează

Pentru că în fiecare dimineață, în momentul rugăciunii, tu mă amețești și mă exalți".

Rumi nu vorbește despre o iubire oarecare, el vorbește despre iubirea supremă față de Cel Iubit și despre iubirea Lui față noi. Poeziile lui ne pun întrebări care pătrund adânc în suflet și care ne îndeamnă să contemplăm.

"Nu te simți singur. Întregul univers este înăuntrul tău."

Anca Cheaito

Bibliografie :

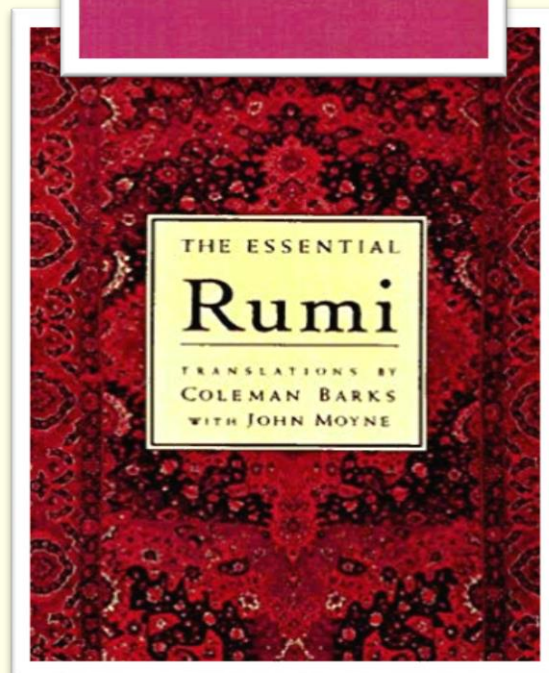
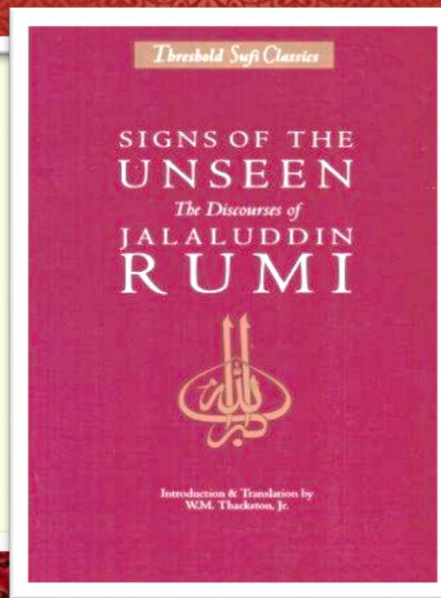
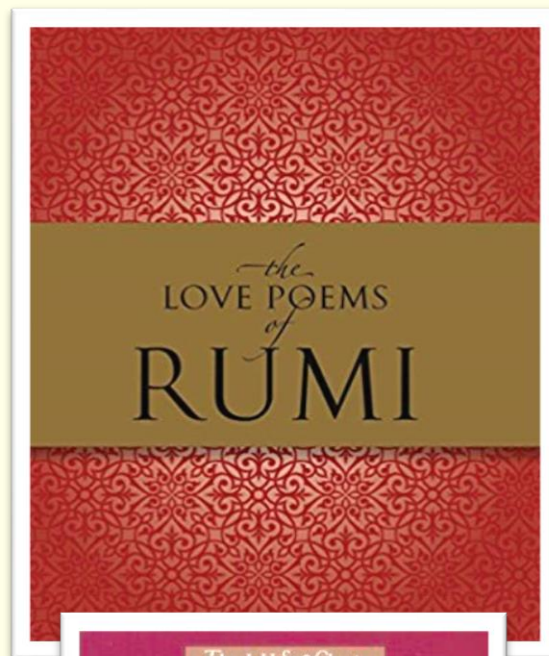
Wikipedia

Rumi: poet, mistic, filosof de Bogdan-Mihai Mandache, (publicist, membru al Uniunii Scriitorilor din România și redactor-șef revista de cultură "Asachiana" din Iași)

L'énigme de la parole, Yves Lapesqueur, 27 mars 2018

Jallal Al-Din el Rumi - Christian Jambet

Rubai'yat , Djalâl Al-Dîn Rûmi (2007)

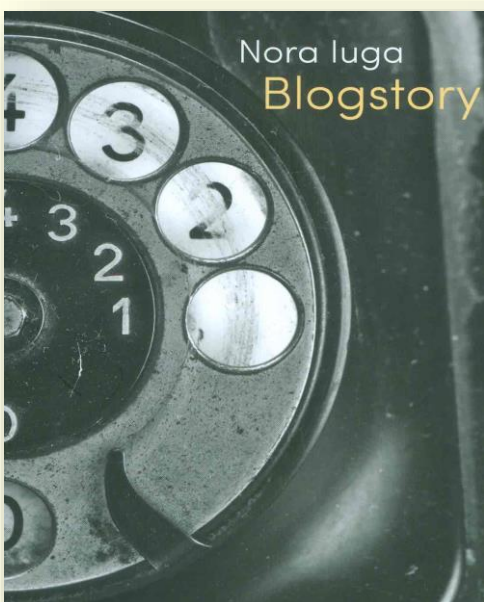

NORA IUGA

Nora Iuga este pseudonimul literar al Eleonorei Almosnino, (n. 4 ianuarie 1931, Bucuresti) este poetă, romancieră și traducătoare din limbile germană și suedeză.

Este licențiată a Facultății de Filologie, specializarea Germanistică, Universitatea din București (1953). I-a avut ca profesori pe Tudor Vianu și George Călinescu. A fost profesoară de limba germană între 1954 și 1955.

Nora Iuga a debutat în anul 1968 cu volumul de poezie "*Vina nu e a mea*". Printre cele mai cunoscute volume de poezii ale scriitoarei se numără: *Captivitatea cercului* (1970), *Inima ca un pumn de boxeur* (1982), *Dactilografa de noapte* (1996), *Capricii periculoase* (1998), *Autobuzul cu cocoșati* (2001), *Fetița cu o mie de riduri* (2005).

În afară de poezie, Nora Iuga a scris și proză. Primul roman "*Săpunul lui Leopold Bloom*" a fost publicat în 1993. Scriitoarea este și o bine cunoscută traducătoare din limbile germană și suedeză. Ea a tradus în limba română basme de Wilhelm Hauff și povești de ETA Hoffmann, Gunter Grass, Elfriede Jelinek, Herta Müller, de asemenea, Nietzsche, Gershom Sholem și Oscar Pastior.

Din 1971 este membră a Uniunii Scriitorilor din România. Din anul 2000 deține funcția de conducere în Uniunea Scriitorilor: secretară a Secției de Poezie (inițiatora Cenaclului Uniunii Scriitorilor "Gellu Naum") în perioada 1999 - 2002, membră în Consiliul de conducere a Uniunii Scriitorilor, în 2002, membră în Biroul Asociației Scriitorilor din București în 2002. Din 1985 este scriitoare profesionista.

În 2007, a primit Premiul Friedrich-Gundolf, oferit de Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, o recompensă care se acordă celor care contribuie la răspîndirea

culturii germane în lume. În perioada 15 mai 2009–15 mai 2010, a beneficiat de cea mai importantă bursă oferită de statul german unui scriitor străin: Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD). Au mai obținut această bursă, de-a lungul timpului, scriitori precum: Mircea Cărtărescu, Mircea Dinescu, Gellu Naum, Ana Blandiana, Ștefan Augustin Doinaș.

Președintele României, Klaus Iohannis, i-a conferit, la 17 ianuarie 2017, Ordinul Național “Pentru Merit”, în grad de Comandor, “în semn de înaltă apreciere pentru întreaga sa carieră pusă în slujba promovării limbii și culturii literare românești, pentru dăruirea și talentul cu care s-a implicat în promovarea imaginii României în lume”.

Numai mașina de scris. Numai ea, tastele pe care au trecut alte degete, brațele literelor impulsionate de mișcările gândului, hârtia care se derulează pe car ca o iubire consumată în singurătate, o simt a mea, în ea îmi deșert creierul, fața mea ascunsă poate cea mai frumoasă. (Nora Iuga)

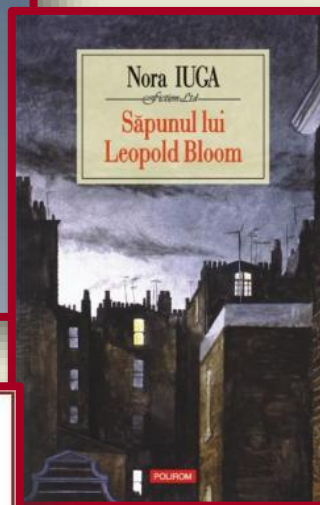
Scriitorii sunt păsări rare, așa le place să fie considerați. dar dacă n-ar avea gesturi comune și fiziologii comune, geniul ar rămâne singur în forța de gravitație a altei lumi, ar fi doar o pată neagră în care nu trăiește niciun microorganism.

(Nora Iuga)

Cu ce citim Poezia

*cu sensibilitatea nu
cu inteligența nici atât
cu bunul-gust ai spus și te-ai micșorat
poezia se citește cu ce se scrie:
fața nevăzută a lunii
(Nora Iuga)*

Aura Manole

De departe și de foarte aproape

Stiu mai multe *despre ea* de când am plecat – chiar dacă doar pentru o vreme - decât când eram *în ea*.

În țară fiind, nu am avut ochi și timp decât să văd că traficul din București e un coșmar, că nu ai pe unde să mergi cu pasul, că pistele de biciclete sunt o glumă și că WC-urile publice – să mă iertați - sunt nefrecventabile, că miroase urât a străzi desfundate, a ruine și a vechi în buricul târgului, că de câte ori plouă sau ninge e ca și când ne lovește un cataclism. Că lupta cu hârtiile, cu administrațiile de orice tip e coșmarescă, iar pentru un profesor – sau mai ales pentru un profesor, nu știu cum e corect – e monstruoasă, și că supraviețuirea din banii de salariu – n-are importanță câți ani de vechime ai sau câte grade – e imposibilă. Și nu e un eufemism, chiar așa e: e imposibil să trăiești din banii de salariu. Că pe stradă atârnă cabluri ale nimănuși până se îndoaie stâlpii, că cerșetorii cerșesc, că vremea vremuieste și nu se schimbă nimic, da' nimic, și că, an de an, elevii mei aleg să învețe în străinătăți. Că la televizor nu e de uitat, dar că, oricum, când cazi de oboseală din picioare, nu mai apuci nici să te mai gândești la asta, abia apuci să-ți faci muștrări de conștiință că nu ai ajuns la concertele de la sala Radio sau la o piesă de teatru la care voiai de mult să ajungi.

M-am ocupat cu supraviețuirea, cam asta a fost. Pentru că nu e deloc ușor să ții capul sus și să predai pe limba adolescenților – care, credeți-mă, este o limbă specială – astfel încât să nu te faci de râs. Nu știu dacă

pronunțam vreodată cuvântul *patriotism*. Știu însă că el era acolo, fiecare îl simțea, vedeam asta, știam asta și timp de peste douăzeci de ani am crescut adolescenți care, deși s-au risipit să învețe la școli prin lumea întreagă, nu uită să vorbească corect românește. Și știu asta pentru că încă îi văd, îi aud, atunci când iar ni se intersectează destinele. Și destinele lor sunt promițătoare, în mare parte pentru că sunt ei puternici și nu se lasă, și vor să schimbe, și asta pe mine mă face să am încredere în ei.

În țară, am fost tot timpul mult prea ocupată și prea preocupată de ce se întâmpla în realitatea mea imediată. Iar realitatea imediată însemna - atât de multe ore încât nu mai știu decât că totul începea când era încă întuneric și se termina când se făcea iar întuneric – să fac *bine, cât pot eu de bine* tot ce știam mai bine pentru adolescenții cu care mi se intersectase destinul. Șansa a făcut ca adolescenții ăștia

să fie minunați, și inteligenți, și sofisticăți, și atenți, așa că nu mi-a rămas decât să încerc *tot timpul* să le ofer ce știam eu mai bine. Ba nu, asta m-a obligat să fiu cea mai bună variantă a mea de profesor sau de om. Și uite, așa, vreme de mulți-mulți ani, drumurile mele spre mintea elevilor mei m-au ținut atentă să merg pe sârmă, să încerc să nu fac pași greșiți, să le atâț cât e de important să crească învățând.

Una-alta despre literatura română, una-alta despre literatura lumii, și despre limba română, dar mai ales despre purtarea lor în lume.

Ei, și treaba asta cu lucrul cu mințile te ține ocupat, și nu numai ocupat, dar și atent, pentru că nu doar predai, ci și arăți în fiecare moment cum ar fi bine ca ei să crească și să învețe unde vor ei pe lumea asta și apoi să se întoarcă și să schimbe ce trebuie schimbat în lumea din care au pornit.

Mult prea ocupată, sufocant și imposibil de ocupată, cum numai un

profesor care alege să fie profesor cu fiecare respirație înțelege ce înseamnă. Asta nu înseamnă doar să predai sau să le vorbești sau să le citești (corectând, îndreptând ... ca ei să poată să înțeleagă ce au greșit etc.) până la epuizare tezele, eseurile, testele etc., ci înseamnă că ești atent să fii cu ei, să încerci să fii cum le zici că trebuie să fie sau să devină ei..., ori asta, credeți-mă, nu e deloc ușor. Dar așa se pun semințele ca mai târziu să rodească și să crească oameni minunați din copii sau din adolescenții minunați.

Ce vreau să spun este că în toți acești ani eu nu am avut timp să știu prea multe în afară de treaba mea la catedră și în jurul ei.

A trebuit să plec un pic ca să înțeleg că ți se poate face dor de mirosul de tei din Bucureștiul în luna mai, de papanăși și de străzi desfundate – fie ele și în buricul târgului, chiar dacă asta nu te bucură -, de case amestecate eclectic, de Gara de Nord și de telemeaua de la tanti Florica din Piața Buzești, de cele patru anotimpuri – așa

reduse cum au rămas ele -, și de nebunia și bucuria din preajma sărbătorilor – care nu au pereche nicăieri în lume, peste tot pregătirile pentru sărbători sunt aseptic și funcțional-comercial-administrative -, de munte și de pădure, de vânt, dar mai ales de ploaie și de întâlnirile la cafea și ceai cu dichis din librării sau de (am menționat ploaia?), ei, da, de ce ești tu în toate astea.

A trebuit să plec un pic – o pauză, un an sabatic prelungit, și nu e deloc ușor când ai aproape cinzeci de ani -, ca să înțeleg că vreau să scriu despre cum am înțeles eu că ar fi bine *ca să nu se strice obiceiurile și limba țării*, în fine, și uite așa am înțeles că de la depărtare poți să faci ceva care să te țină conectat cu ce ai știut să fii o viață. Să fii departe și să-ți pese – poate mai mult decât atunci când ești în țară. Să nu vrei să se pocească limba (în publicitate, în traducere sau în subtitrare, bunăoară), să vrei să știi care sunt scriitorii sau oamenii momentului, să observi unul sau altul dintre obiceiurile lumii sau ale românilor plecați în lume și să scrii despre ele, să încerci încă să le scrii aceluia care știi că sunt risipiți - ca și tine – prin lume și cărora le e dor de mirosul de tei și de telemeaua lui tanti Florica. Nu, nu vor scrie nimic nici despre guvernanți și nici despre Bor. Aici nu mi-a reușit împăcarea. Încă mi-e ciudă că aici nu prea sunt cuvinte bune de spus.

Lor, adolescenților mei minunați, ca să ne întâlnim și în gând și în pagină, dar nu numai lor, le spun că de la depărtare uneori înțelegi mai multe și accepți mai multe. Poți să înveți cum să te vindeci de supărarea pe care ai avut-o pe țara ta. Care probabil că nici nu a fost supărare, ci dezamăgire sau stres, mult stres sau ce mai contează. Important e să fii conectat la ea.

O fi patriotism, n-o fi, nici nu cred că e important să răspund la asta. Important e să-ți fie drag să vorbești corect în limba ta. Să știi ce înseamnă *coadă de topor*, de exemplu. Să-ți păstrezi mâinile curate. Să fii pregătit în orice moment să găsești ceva bun de făcut pentru țara ta.

Și nu numai când e Ziua Națională ca și când atunci ar fi *program de lucru cu publicul*. Sau la ceas aniversar. Ci așa, mai tot timpul.

După cum nu trebuie să fii bun doar în postul Paștelui sau în postul Crăciunului. Ci tot timpul.

Și eu port ie. Și nu neapărat de Ziua Națională.

Și am învățat să fac sarmale și papanași, cozonaci și mucenici, mămăligă și brânză (nu e chiar ca telemeaua lui tanti Florica) ca să le duc cu mine în lume și să le arăt și altora ce gustoase sunt.

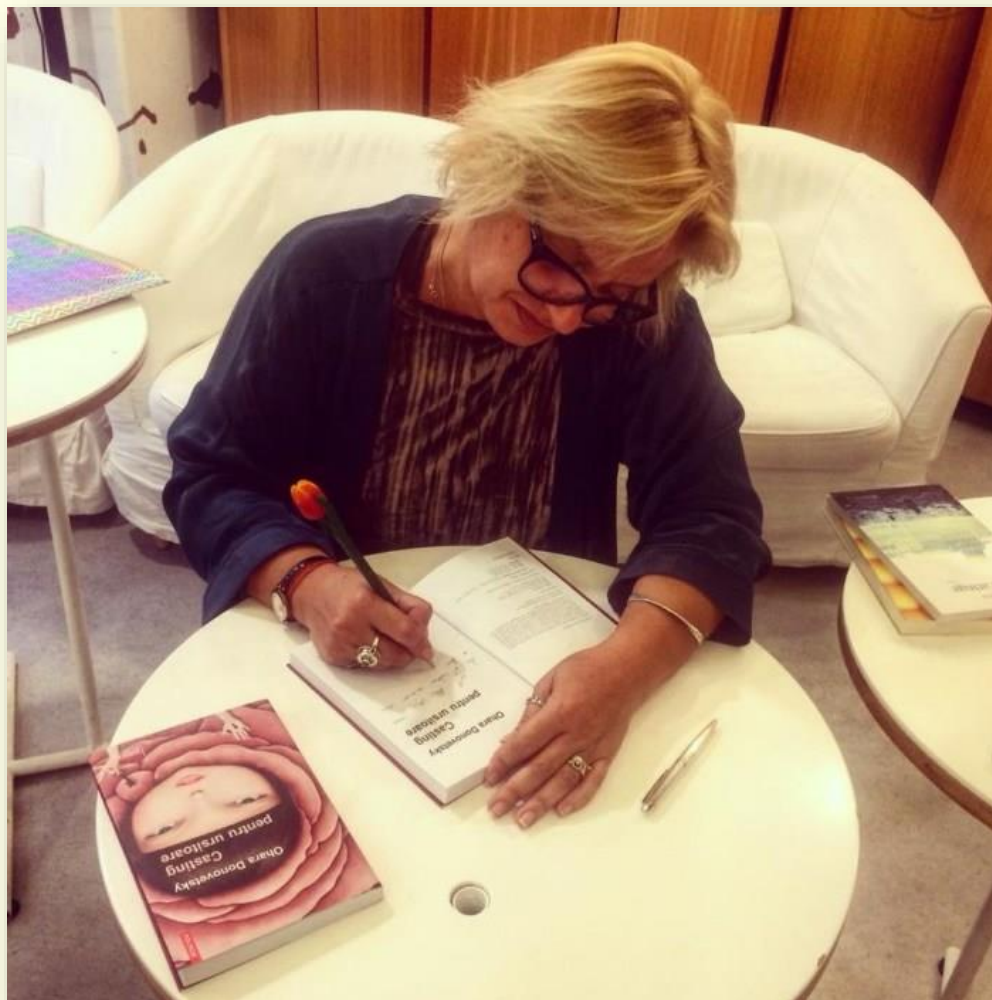
Și să-i învăț cuvinte românești. Și proverbe. Și gramatica românească. Și povești despre iele, solomonari, dar și despre neveste care-și caută soții dispăruți, despre Otilii sau despre legende de *zidire* și despre obiceiuri de înmormântare.

Duc cu mine peste tot o icoană luată de-acasă.

Nu am încă o modalitate să transport ploaia și mirosul de tei, dar în timp ce mă gândesc, uite, scriu despre asta și dintr-odată e mai bine.

Știu tot ce e mai departe de tine, atât de departe încât nu mai există aproape.

Ohara Donovetsky

Ohara Donovetsky (n. în 1969) este absolventă a Liceului Pedagogic din București (1988) și absolventă a Facultății de Litere a Universității București (1994), secția Română – Germană. Are un masterat în Literatură Comparată și Teoria Literaturii (1995) și un doctorat în filologie la Universitatea București, cu teza *Forme și valori ale verbului în graiurile muntenești* (Editura Academiei, 2008). A colaborat la Institutul de Lingvistică “Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” al Academiei Române în 2012. Din 1997 este profesor titular la catedra de limbă și literatură română a Colegiului Național de Informatică “Tudor Vianu” din București. A publicat *Gramatica limbii române ca o poveste* (Editura Corint, 2013) și *Bacalaureat la limba română* (Editura Corint, 2014). A participat la elaborarea și prezentarea lecțiilor de limbă română din cadrul programului TVR2 “Cu 2 treci Bac-ul”, proiect destinat pregătirii elevilor pentru examenul de bacalaureat la nivel național (2013). A publicat *Învățăturile Oharei* pentru elevii săi, o carte de bio-ficțiune, în 2012. În ultimii trei ani a fost prezentă cu proze flash fiction în “*Literomania*” și cu articole în “*Dilema veche*”. În 2018 a publicat la Polirom “*Casting pentru ursitoare*”. În 2019, a coordonat *volumul III al antologiei “Prof de română”* la editura Casa de pariuri literare, la care a apărut și cartea “*Întâlnirile unei profesoare rătăcite*” (o variantă revizuită și adăugită a “*Învățăturilor...*”).

INTERVIU ATIPIC CU SCRIITOAREA SABINA MĂDUȚA

George ROCA: Ma bucur mult și vă mulțumesc că ați acceptat acest interviu, mai ales că am aflat că sunteți foarte ocupată cu scrierea și editarea unei cărți...

Sabina MĂDUȚA: E ora 9 dimineața la noi la Oradea. Am deschis calculatorul și-am dat de minunata dumneavoastră propunere. Viața ne mai aduce și surprize plăcute, ne mai întâlnește și cu oameni sensibili, degustătorii de valori. Chiar dacă sunt puțini la număr e totuși foarte bine și așa! Dumneavoastră,

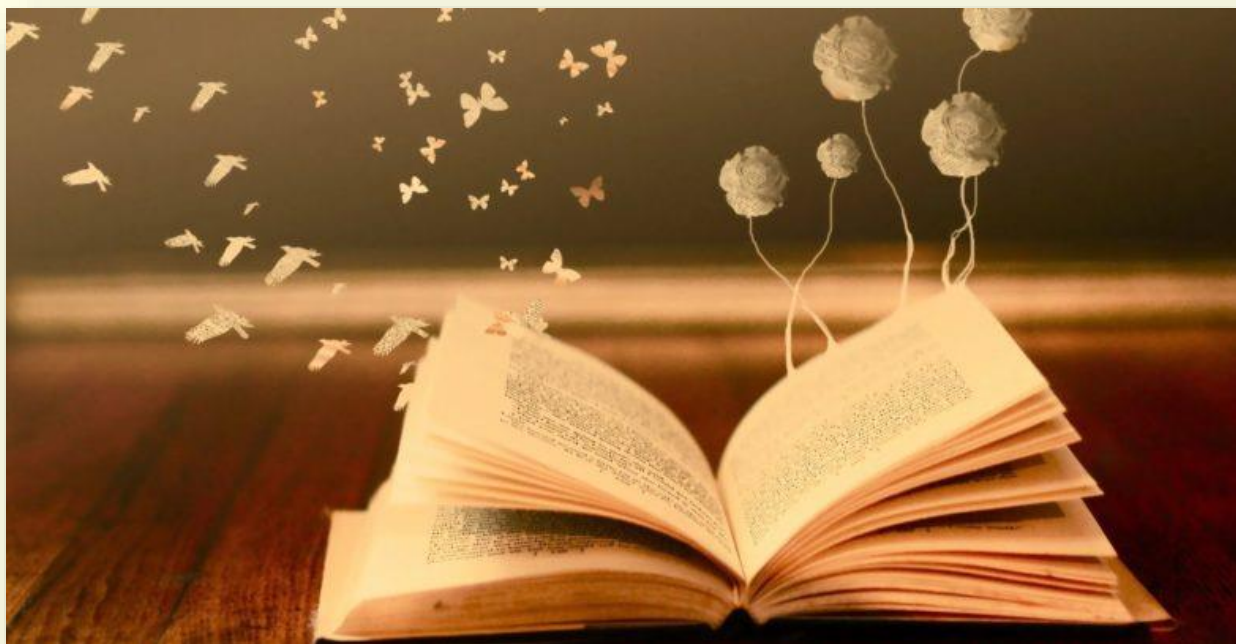
domnule George Roca, minunatul nostru prieten, sunteți și rămâneți un catalizator al culturii române și nu numai! Și dacă, așa cum spune Panait Istrati *“Iubirea unui singur om te vindecă de ura tuturor!”* și iubirea de carte vindecă multe suferințe și ne dă aripi să credem și să visăm că nu e totul pierdut, chiar la o anumită vârstă! Am norocul să locuiesc din nou în Oradea unde vă pot întâlni în fiecare vară, fie la lansări de carte, fie la spectacole ori la diverse manifestări culturale. Am citit recent cartea *“Aviatorul”* de Evgheni Vodolaskin. E absolut fantastică, te absoarbe, îți dă idei, te face să realizezi ce înseamnă un mare talent literar la care să te poți raporta chiar dacă conștientizezi că tu și scrierile tale sunteți, vai, departe! Dragă domnule George Roca, vă mulțumesc pentru invitația dumneavoastră la un interviu. La aproape toate întrebările pe care mi le-ați pus veți găsi răspuns și în volumul *“Cartea Sabine”*. Aici vă voi dezvălui și câteva amănunte mai puțin cunoscute din traseul meu prin această lume... Domnia voastră sunteți un scriitor foarte sensibil, ca un seismograf și eu știu ce v-a surprins la mine. De fapt fiecare avem lucruri absolut personale. Am realizat că nu trebuie să fugim de ele. Cu cât vom fi mai sinceri cu noi înșine cu atât cititorul va fi mai cucerit! Și de ce să copiem alte modele când ne avem pe noi înșine, buni sau răi, cu mai mult sau mai puțin talent dar putem fi deschiși cu sufletul în palmă! Asta se simte! Să nu se înțeleagă că nu-i admir și nu-i venerez pe marii creatori.

George ROCA: Desigur! Distinsă doamnă, tot ce spuneți mai sus e adevărat... Menirea acestui interviu este de a ne cunoaște mai bine, de a ști și cititorul fapte pozitive pe care le-am făcut în viață, cum ați ajuns să fiți un scriitor, un om de cultură cunoscut și apreciat. Ați plecat din Oradea în

urmă cu mulți ani, ați avut o viață tumultuoasă și plină de realizări în București, iar de curând v-ați reîntors mai aproape de "matcă", în frumosul oraș de pe malul Crișului... Nu numai aceasta aș dori să fie subiectul interviului nostru, ci și alte "multe" secrete. De exemplu: De unde va trageți rădăcinile. Cum a fost copilăria dumneavoastră? Ce mai scrieți, ce mai citiți... ce vă mai impresionează, ce vă mai bucură, ce va mai doare...? De fapt o mulțime de întrebări într-o singură frază! Răspundeți doar la cele care vi se par interesante!

Sabina MĂDUȚA: Rădăcinile mi le trag din Gepiș, o localitate situată la 30 de kilometri de municipiul Oradea pe drumul care trece prin Băile Felix. Amintirile depre copilăria mea persistă până și acum, după multe decenii! La orele de religie răspundeam întotdeauna foarte bine și părintele Goldiș mă răsplătea cu niște monezi mici și strălucitoare pe care le aduceam bucuroasă acasă. Eram nelipsită de la biserică duminicile și-n celelalte sărbători și eram

fericită când părintele mă punea să zic la strană rugăciunile "Tatăl Nostru" și "Crezul". Dangătele clopotelor bisericii din satul meu natal nu le-am uitat niciodată. Sunetul lor îmi părea mult mai melodios și mai frumos în comparație cu sunetul clopotelor din Oradea care îmi sună aspru și străin. După mulți ani, într-o noapte, fiind de gardă, și ajungându-mă dorul de-acasă, am scris poezia "Clopotele": *"La biserica din sat/ Când prindeau a bate/ Clopotele se-auzeau/ Peste șapte sate// Dangătele lor prelungi/ Străpungeau eterul/ Intr-un cântec ancestral/ Infrățit cu cerul.// Clopotele, clopotele,/ Se-auzeau departe/ De spuneau de sărbători/ De spuneau de moarte// Și acum, le mai aud,/ Când în priveghere/ Clopotele amintirii/ Bat de Înviere!//"* În anul 1996 s-a împlinit și filmarea Bisericii din Gepiș unde am fost botezată. Minunatul om și teleast Maria Preduț, cea care a filmat atâtea biserici și mănăstiri pentru emisiunea TVR "Lumină din lumină" a fost și de data asta mâna proniei divine. Un gând pios pentru Maria Ingerilor, prea repede plecată dintre noi! Am pornit din București cu echipa TVR (Maria Preduț, Bogdan Silvestru și Cătălin

Lungoci) cu două zile înainte de Sfântu Nicolae, pe o ninsoare ca-n basme, cu o escală la Mitropolia Sibiului. Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Antonie al Ardealului a fost filmat citind Pastorală de Crăciun. Am înregistrat-o și eu pe reportofon și la întoarcerea în București am predat-o Ligiei Necula care a difuzat-o pe Radio România Tineret înainte de Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului! Ajunși la Oradea, nici vorbă de zăpadă. Parcă revenise primăvara!

George ROCA: Ce poezie minunată și ce frumos știți să povestiți mai ales despre locurile natale după care cred că tânjiți și acum?

Sabina MĂDUȚA: După nimic nu tânjesc ca după reîntoarcerea în satul în care m-am născut, după ulița lui lungă de peste

trei kilometri, unde-i știam pe toți sătenii, cu toate istoriile și porecele lor: a Ciorcului, a Grasâ, a Vrițâ, a Dedi, a Gali, și încă multe altele. Casa noastră era situată cam pe la mijlocul satului, nu departe de școală și de biserică. Din păcate, tata a vândut casa cu gândul să plece în bejenie ca să scape de colectivizare și bineînțeles să se îmbogățească, numai că tocmai a doua zi după ce a primit banii pe casă s-a înfăptuit Reforma monetară. Pe banii luați și-a cumpărat o pereche de bocanci! Intocmai ca-n povestea lui Ion Creangă, Dănilă Prepeleac! Dărâmată de noul ei proprietar casa părintească mai există numai în memoria mea, cu tinda și camera curată, cu târnațul și celelalte acareturi: colnița, hambarul, grajdul, șura, dar mai ales cu întâmplările mărunte ale copilăriei mele.

George ROCA: Care este povestea “Dealului morii” din “neuitata dumneavoastră copilărie” pe care ați descris-o într-o povestire scrisă cu multă inimă?

Sabina MĂDUȚA:
Dealurile Gepișului, însemnate pe hartă, cuprind și locul numit “Dealul morii”, loc unde aproape fiecare sătean avea o parcelă de vie. Printre butucii de viță erau numeroși piersici și pruni, iar mai la vale, se cultivau pepenii care făceau deliciul nostru, al copiilor. Din ocolul casei, vedeam toată desfășurarea însoțită a dealului și, când se coceau strugurii, părinții ne trimiteau acolo, să-i păzim. După ce treceam de holdele de la Bronțasca, ne apropiam cu teamă de podul de peste valea de la poalele dealului. Treceam cât mai repede, nu cumva să fim mușcați de șerpii care mișunau prin pipirig. Sus ne așteptau cușmele colibelor și câinele legat în lant, care lătra de zor și sărea în sus de bucurie, văzându-ne. Tare mult ne plăceau acele mici adăposturi fără pod, mirosind puternic a flori de fân. Acolo, departe de ochii părinților, aveam un straniu sentiment de libertate și de mister.

Nu departe de dealurile cu vii, începeau pădurile de foioase, care se întindeau până departe spre Mierlău și Lăzăreni ajungând până la Băile Felix. Noi, copiii, stăteam de pază numai ziua. Noaptea, viile erau în paza adulților și-a câinelui credincios, care mai alunga, cu lătratul lui, mistreții, fiindcă, aceștia de multe ori intrau în holdele de deasupra viei sau făcând ravagii prin lanurile de porumb. Din acest motiv sătenii cam renunțaseră să le mai cultive, dar

tata, vorba mamei, “Vasile, tu tot ca neoamenii”, s-a hotărât să are bucata noastră de pământ care se întindea între vie și imaș, pe un teren în pantă. Cum toate animalele din grajdul tatei au fost vândute printr-o afacere păguboasă, în stilul lui caracteristic, acum când vroia să are, nu mai avea decât un bivol și o vacă. I-a înjugat la plug, a scuipat în palme, a zis “Doamne-ajută” și a purces să tragă prima brazdă. Misiunea mea era să merg înaintea animalelor, să țin de jug, trasând drept, porțiunea de arătură. Mi-era o frică de bivol, iar inima-mi bătea cu putere mai ales la coborâre, când, pașii animalului parcă se prăvăleau peste mine. Număram brazdele deja trase, socoteam în gând câte suișuri și coborâșuri mai aveam de făcut, mă uitam spre cer, la soarele care nici vorbă să apună, să mă scape mai repede de chin. Și, Doamne, cât de plăpândă eram, nu împlinisem încă doisprezece ani, și cât de frică mi-era de suflarea grea și zgomotoasă a bivoului, pe care i-o simțeam în ceafă, și de coarnele lui răsucite, de copitele gata să mă strivească. Nu-l resimțeam ca pe un animal oarecare, ci

ca pe un duh din poveștile mamei, care mă urmărea tulburându-mi visele și somnul. Dar ce-i păsa tati de spaimile mele: își bătea joc de ele și mă apostrofa cu ironie: *“Ti-e frică de moarte, nu? Ti-e frică!...”* Nu suporta să ne vadă fricoși. Dar cum să nu-i fie frică unui copil, de bivoul cel negru sau de ditamai calul-armăsar din poveste, pe care trebuia să-l ducă de căpăstru, la adăpat!? Nu ajungeam decât până la genunchii lor, iar tata-mi dădea lecții de curaj!

Mă gândesc acum, după ce am uitat copilăria aceea chinuită, acum când încerc să mi-o reamintesc, la una dintre cele mai frumoase povestiri ale marelui scriitor Vasile Voiculescu, intitulată “Revolta dobitoacelor”. Doamne, cât sunt ele de blânde și supuse, dacă se lasă conduse fără împotrivire până și de un copil înspăimântat!

George ROCA: Povestiți minunat. Încerc să vă provoc! Adică mai vrem povestiri! Mi-a plăcut mult și “Primul drum la Oradea”... Primul drum de la Gepiș la Oradea! Frumoasă narațiune! Ați putea sa o reproduceți aici? Măcar o parte...

Sabina MĂDUȚA: ...La Oradea mergeau sătenii în zilele de târg, luna și vinerea, fie pe jos, fie cu căruța, să vândă și să cumpere cele trebuitoare traiului lor atât de greu. Viața le era marcată de Războiul nu prea îndepărtat, de seceta cotropitoare, dar mai ales de schimbările aduse de noii stăpânitori. Dar, ce bine că nu le este dat copiilor să perceapă problemele cu care se confruntă părinții. Nu că, aș fi avut o copilărie fericită: întotdeauna am suferit de foame, niciodată n-am avut îmbrăcăminte ca lumea, dar astea nu mă împiedicau să visez. Școala și domnul învățător Teodor Cărbunar, ce altă treabă aveau decât să-i cultive elevei cu note mari la limba română, dorul de plecare. Era

într-o zi de duminică când tata a hotărât să mergă la Târgul de luni, de la Oradea. Se săturase de păstorit și vroia să-și vândă oile. Nici din creșterea oilor nu s-a ales cu vreo procopseală, el care nutrea vise de îmbogățire, schimbându-și mereu îndeletnicirile, una mai păguboasă ca alta!

Auzindu-l că face pregătiri de plecare l-am rugat să mă ia și pe mine la drum, să-l ajut să mâne oile. Mama, care m-a auzit, s-a opus din răspuțeri: cum să umble un copil de doisprezece ani, toată noaptea, pe jos în urma oilor? *“Măi Vasile, nu fi bolund, nu-ți pune mintea cu Sibinuța. Cum o să biruiască ea să mergă pe jos atâția kilometri și, încă noapea?”* Dar eu atâta l-am pisat pe tata cu rugămințile, până când a primit să-i fiu tovarăș de drum. Ce ne-o fi pus mama de merinde, dac-am plecat desculță ori am avut încălțări, nu mai știu. Țin minte doar, că în acea noapte caldă de vară, mergeam în urma oilor, doinind cântecele din satul nostru, un repertoriu cu care memoria mea de copil se juca. Tata, când fișcurea, când cânta din frunză și-n vreme ce, un cer spuză de stele ne lumina drumul... Am ajuns spre dimineață la Băile Felix. Aerul se cam răcise așa că, ne-a prins bine să ne încălzim picioarele într-un șanț cu apă termală. Tata mai făcea câte-o glumă, întreținându-se cu alți călători, din alte sate care, ca și noi, făcuseră un popas la Băi, în drum spre Oradea.

Mai știu că, odată ajunși la oraș, tata m-a lăsat în magazinul “Ferometal” (Oțelul) care mai există și acum, unde, la căldură, așezată pe o ladă de ambalaj, am adormit instantaneu. Oile le-a vândut în piața din apropiere, piață care a devenit mai târziu, Parcul Muncitoresc, iar acum se numește Parcul 1 Decembrie! Apoi a venit și m-a luat de la “Oțelul” locul meu de odihnă, și ne-am dus pe Corso, unde m-am minunat de oglinzile vitrinelor și de strălucirea

exponatelor (...) Apoi ne-am întors în piață. Acolo l-am găsit pe unchiul Toader Duma, care adusese lemne la vânzare și acum se-nturna cu căruța goală, așa că, la întoarcere am avut norocul să nu mai fac drumul "per pedes". Noaptea, în drumul nostru spre Oradea, ne întâlnisem cu unchiul Toader înainte de comuna Calea Mare, pe dealul acela abrupt care era spaima căruțașilor. Ducea la vânzare o cocie burdușită cu lemne. Căii se opinteau din rășputeri, iar el se dăduse jos, împingând căruța și îndemnându-i cu glas tare. Parcă văd și acum eforturile cailor și ale unchiului, îmi amintesc de spaima ce mă cuprinsese ca nu cumva greutatea prea mare să-i tragă înapoi, la vale și să-i omoare/ Din fericire totul s-a sfârșit cu bine, trecând de deal!

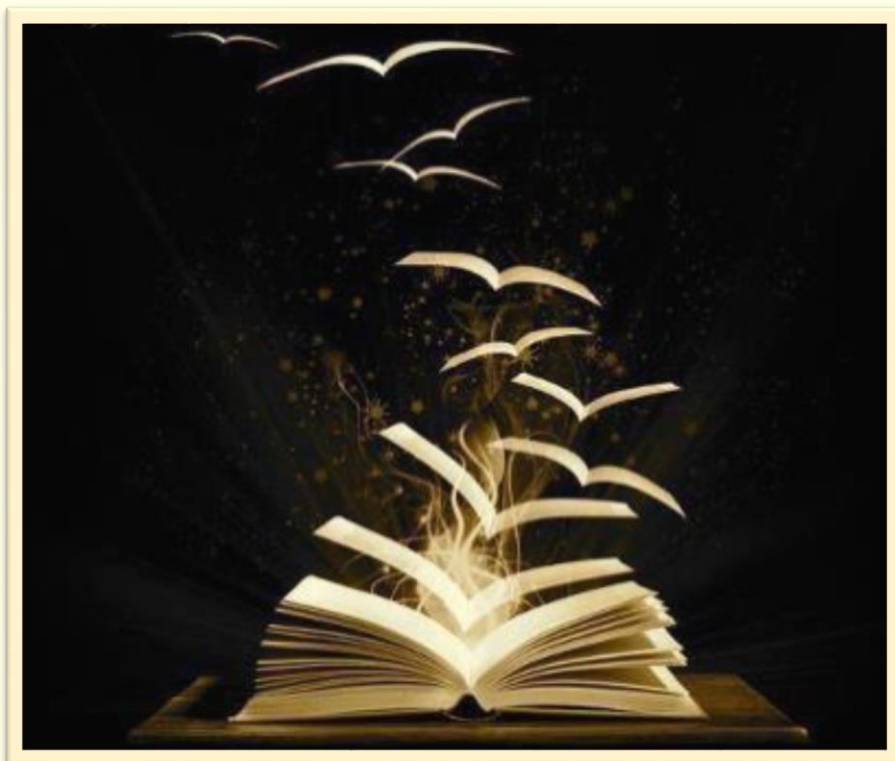
Când am intrat în sat, așezată comod în cocia unchiului, apunea soarele și era peste tot, peste dealuri și peste păduri, o lumină dulce, viorie! Mi s-a părut că regăsesc satul după o lungă absență, deși nu trecuseră decât douăzeci și patru de ore de la plecare, intervalul dintre două apusuri de soare...

George ROCA: Și povestea cu școala, cu zgomotele pădurii, cu Mândraia, cum a fost?

Sabina MĂDUȚA: Întors de pe front în anul 1944, domnul învățător Teodor Cărbunar a preluat de la doamna preoteasă Ecaterina Goldiș, care îl suplinise, clasele I-VIII și funcția de director. Eu nu împlinisem încă șapte ani în toamna anului 1943 când m-am dus la școală. Dar cum puteam să stau singură acasă, când fetițele din vecini, prietenele mele începuseră clasa I-a? M-am prezentat împreună cu ele la școală, iar părintele Vasile Goldiș și

doamna preoteasă m-au primit, însă nu m-au trecut în catalog. Învățam foarte bine și având o memorie deosebită le ziceam și le știam pe toate ca pe apă... Nu înțelegeam atunci de ce colegele mele nu puteau răspunde la lecții și mă cam speriam când "Doamna" le trăgea de urechi și le strofoca părul blond și frumos, de arătau săracele ca vedetele de-acum, tapate mult și cu sânge!

Câteodată nici eu nu scăpam de usturimea nuielilor aplicate la palmă care urmau după recreație, fiindcă eram deseori pe lista celor care nu fuseseră cumiți. Țin minte ceva usturimi, dar niciodată nu i-am purtat pică Doamnei. Nu mai țin minte cine mă "spunea", mă scria pe listă, dar sunt sigură că încă de pe atunci se evidențiau turnătorii. În trimestrul al II-lea, când domnul învățător s-a întors de pe front, impresionat probabil de cunoștințele mele, m-a înscris reglementar în catalog și m-a declarat la sfârșitul anului premiantă, așa cum aveam să fiu până-n clasa a VI-a, când am trecut la

Gimnaziul Unic din Tinca. Eram un copil precoce și pe lângă faptul că învățam bine, scoteam niște perle de cugetări... culese probabil de prin cărți ori auzite de la alții. Se minunau bătrânii satului de mine, toți mă lăudau și mă alintau spunându-mi Sibinuța Aiului. Numai că Vasalica Aiului, adică tata, nu se prea sinchisea de meritele mele la învățătură. El mă trimitea cu vitele la păscut, prin pășuni și prin păduri. Dimineața devreme când plecam îmi atrăgea atenția să nu mă însoțesc cu alți copii, ca nu cumva jucându-ne împreună să facem larmă și astfel să ne prindă șomarul și să ne sechestreze vitele. Vacile aveau la gât clopoțel sau talangă și-n vreme ce pășteau, se-auzeau acele sunete frumoase și liniștitoare, ca o muzică în trăistuța de pânză de pe umăr, alături de bucata de pâine aveam întotdeauna cartea de citire și câte-o carte de povești. Așa-mi petreceam toată ziua, singură, păzind vitele. Uneori mă înspăimântau zgomotele pădurii: câte-o pasăre care se ridică dintre arbori cu un straniu fâlfâit de aripi, câte-un strigăt de gaiță, foșnetul crengilor în bătaia vântului, târșăitul vreunui șarpe peste frunzele uscate, ploaia, tunetele și fulgerele... Toate au făcut din copilăria mea o poveste asemănătoare cu aceea a eroilor lui Dickens. Animalele pe care le păzeam, vacile și vițeei, îmi erau prietene, le simțeam că-mi sunt ocrotitoare și le iubeam nespuse. Aveam o vacă care se numea Mândraia. Când tata i-a dus vițelul la târg, la vânzare, am plâns, și ce n-aș fi făcut să nu fie despărțită de "copilul" ei.

Când eu eram la școală, tata dădea vitele la ciurdă, dar în vacanțe văcăream cât era vara de lungă. Dacă-mi amintesc de frumusețile pădurii, de răsărituri și apusuri de soare, de farmecul lor? Da, îmi amintesc, dar nu mă impresionau prea tare fiindcă am deschis ochii în acel paradis natural și mi se

părea firesc să fie așa. Pe atunci credeam că "frumosul" e în altă parte... Într-o vacanță pe când eram în anul doi la Școala Medie din Oradea, mi se propusese un loc într-o tabără la munte, contra unei mici sume de bani. Mama nu mi-a dat banii, motivând: "*Ce munte, ce tabără? Uite aici pădurile și aerul curat!*" Nu știam câtă dreptate avea!

George ROCA: Amintiri din perioada gimnaziului...

Sabina MĂDUȚA: Cred că era în anul 1947 sau 1948, când la școală, ne-au pus să rupem din manuale paginile cu portretele Regelui Mihai și al Reginei Mamă Elena. Când mi-a venit rândul, am introdus în godinul aprins din clasă, paginile rupte. Prin ușița sobei rămasă deschisă, am văzut cu mirare cum pagina cu Regele a luat foc, dar flăcările au ocolit portretul. Părintele Goldiș m-a privit complice înțelegându-mi uimirea! Până la urmă a ars toată foaia, însă întâmplarea mi s-a întipărit în minte pentru totdeauna, cu semnificația pe care i-a atribuit-o atunci sensibilitatea mea de copil, că făptuiam un sacrilegiu. O reformă neprielnică a desființat în acel an Ciclul de șapte clase primare existent în Gepiș, satul nostru. Ca să învăț mai departe a trebuit să merg la Gimnaziul Unic din Tinca.

Era frumoasă Școala din Tinca și desigur că secretarul ei a privit-o curios pe fetița cu codițe, mică și slabă, arsă și înegrită de soare, ținând în mână pentru înscriere adeverința de absolvire a cinci clase primare cu media nouă și cincizeci. De n-ar fi fost pârdașnica de matematică, putea fi chiar media zece! ...Dar ce discuții între mama și tata în legătură cu mersul meu la școală. Tata, nu și nu, că n-are bani de cheltuit pe școli. Mama, că ea-și vinde și poalele din ladă, numai ca să pot învăța, așa cum a sfătuit-o domnul învățător Cărbunar: "*E păcat nană Floriță să nu dați fata mai departe la școală.*"

Sabina învață bine și-apoi cât e ea de mică și slabă, n-o să biruiască cu secera și sapa!” Așa că într-o luni de dimineață, în căruța în care bunicul Dede, ducea o ladă goală în care să aducă purceii pe care urma să-i cumpere de la Târgul din Tinca, m-am instalat eu foarte comod, cale de vreo doisprezece kilometri. “Uite Sabinuța, a zis bunicul, când vei fi tu mare și cu școli înalte, o să-ți amintești cum ai plecat la Gimnaziu călătorind într-o ladă de purcei...”

La Tinca încă nu se deschisese internatul pentru elevii veniți de prin satele din jur, așa că tata mi-a găsit o gazdă. Am locuit pe strada Tudor Vladimirescu la Nană Catiță, cunoscută de toată lumea fiindcă vindea luna la târg oale și blide de pământ (ceramică) aduse de meștrii lor de departe dinspre Beiuș. Cu mine în gazdă erau încă două fete din Mociar, cu care mă înțelegeam foarte bine. Nană Catiță era o văduvă cu suflet tare bun. Ne îngrijea și ne hrănea contra unor dări în natură (alimente, lemne pentru încălzit ș.a.) așa cum se înțelesese cu părinții noștri. Când am trecut în clasa a VII-a, am fost primită la internat unde aveam și cantină gratuită. De acasă ne adusesem pentru dormit cearceafuri de pânză și celebrele dune - pilote din pene de gâscă.

Și la Gimnaziu am învățat bine, iar profesorii mă iubeau și mă ocroteau văzându-mă probabil atât de mică. La rândul meu i-am iubit tare mult și-am continuat să-i caut mai târziu, de câte ori mergeam din București, acasă în concediu. Doamnele profesoare Tania Minoiu și Eleonora Laza mi-au devenit prietene. Îi port de asemenea o frumoasă amintire domnului profesor de muzică și limba română, Alexandru Condoroș. La o lecție de compunere, impresionat probabil de ceea ce scrisesem m-a popularizat și pe la alte clase, așa că într-o recreație s-au strâns mulți elevi în jurul meu

să vadă minunea, s-o vadă pe fetița care știe să facă poezii.

Tot în clasa a VII-a m-am îmbolnăvit de pojar (rujeolă) și am trăit un episod foarte trist, poate cel mai trist din copilăria mea. Peste drum de internat era o casă frumoasă, dar nelocuită, foștii proprietari fiind deportați. Am fost izolată în acea casă pustie, în cea mai neagră singurătate, iar mâncarea pe care mi-o aduceau colegele, îmi era lăsată pe prag. Tare mi-era frică și urât să fiu singură. Plângeam aproape tot timpul și într-o zi când mi-am zărit chipul în oglinda unui geam, m-am speriat de fața mea desfigurată de eritemul rujeolic, de febră și de plâns. Așa m-a găsit tata într-o luni, când a venit la târg și a trecut și pe la mine. Era prima dată când îl vedeam privindu-mă cu milă. Într-o seară mi-a adus cina o colegă, Anisia, fiica adoptivă a părintelui Goldiș. Atât de fierbinte m-am rugat de ea să rămână cu mine peste noapte încât în ciuda interdicției și cu teama de-a fi pedepsită, a rămas. Doamne, cât am fost de fericită că nu mai eram singură cu urâtul și cu spaimile mele. După ce m-am vindecat de pojar, doamna pedagogă m-a dus la dispensar pentru o radioscopie pulmonară. L-am auzit pe doctorul Weinberger comentând imaginea radioscopică a ceea ce am înțeles mult mai târziu, că era “complexul primar” pe care-l port bine mersi până astăzi și care mi-a oferit imunitate pe viață împotriva tuberculozei.

George ROCA: Și ați ajuns la “Academia Mozes” (așa cum îi spuneau cu respect orădenii) acea faimoasă școală sanitară care a pregătit cadre medicale - asistenți pentru nenumărate spitale nu numai orădene ci și din țară. Câteva cuvinte despre iluștrii dumneavoastră profesori-doctori. Ce secție ai terminat?

Sabina MĂDUȚA: Profesorii noștri medici, dr. Mozes, dr. Curteanu, dr. Dinu, dr. Wolghemuth, Dr. Colea, dr. Feier, dr. Sirban ș.a, ne dictau lecțiile la materiile pe care ni le predau - anatomie și fiziologie, medicină internă, pediatrie chirurgie, dermatologie neurologie, etc, etc... - fiindcă trebuia să fim bine pregătite, după absolvire urmând să fim repartizate în satele fără medici! Doamne, câte caiete cu notițe am umplut și acum nu mai am măcar o pagină la care să mă închin! Cine știe pe unde s-au risipit, sau o fi aprins tata focul cu ele... Colegele externe ne mai aduceau totuși de acasă romane pe care le citeam pe ascuns să nu ne prindă doamna pedagogă. Din păcate, trebuia să le înapoiem cât mai repede, așa că, într-o noapte, împreună cu colega Claudia Daltin așezate pe capacul de la toaletă, citeam de zor la pagini diferite cartea "Carne din carnea mea" o poveste americană despre un tânăr condamnat la scaunul electric. Din păcate i-am pierdut urma Claudiei Daltin ai cărei părinți italieni se stabiliseră în comuna Talpoș. Se spunea că după ce-a terminat medicina la Cluj, ar fi plecat în America! Ce dor mi-este de ea!

George ROCA: Acum înțeleg de ce v-au placut atât de mult cărțile... Mai ales că le citeați la "patru ochi" împreună cu celele... Câteva cuvinte despre atracția cărților asupra dumneavoastră...

Sabina MĂDUȚA: Referitor la cărți amintirile mă copleșesc. Îmi aduc aminte – parcă ar fi fost ieri – de o secvență din vremea tinereții:

- *Sibinaa, Sibinuțaa, mai lasă cartea și stânge lampa că să gată fotoghinu... Vocea mamei care nu poate adormi de griji se aude din camera alăturată.*

- *Da mamă, da, o sting imediat, mai am puțin de citit. Dar eu nici gând să-i dau*

ascultare!

- Sibinaaaa...! se aude iar... și n-am încotro.

Cobor fitilul, suflu-n lampă și ies în verandă. E o noapte caldă de vară, cu aerul parfumat de ierburi înflorite. Crișul e la doi pași de casa noastră. Peste sălciile și plopii ce-l mărginesc se ridică o lună mare, strălucitoare. Îmi iau cartea, ies pe verandă și încep să mai descifrez câteva rânduri la lumina farului noptatec. Sunt în vacanță, am scăpat pentru trei luni de școală și de internatul Liceului Sanitar de la Oradea. Acolo ne era interzis să citim alte cărți în afară de manualele școlare și notițele luate la orele de curs, fiindcă nici manuale nu prea aveam. În cei patru ani de școală am umplut zeci de caiete, mii de pagini de notițe după cum am relatat mai sus. Forța de atracție a cărților asupra mea a fost dintotdeauna ieșită din comun. La început citeam tot ce-mi cădea în mână, dar mai târziu căutam anumiți autori despre care auzisem, sau care-mi plăcuseră la prima lectură. Subliniam pasajele care mă impresionau mai tare, iar cu timpul mi-am alcătuit o bibliotecă adevărată și pe gustul meu. Am călătorit mult cu ajutorul cărților. Peisajele geografice și peisajele sufletelor umane, cu marile înălțimi și adâncile lor prăpăstii, m-au ajutat să înțeleg și să aflu cât mai multe despre ceea ce numim viață, viață care ne îngenunchiază și ne supune. Dar suntem lăsați să ne zbatem, să ne facem planuri, și să visăm la fericire. Dacă am ști de la bun început că nimeni nu este scutit de suferință și de eșecuri, ne-am mai chinui atâta? Nimeni nu vine pe lumea asta decât pentru suferință. Târziu, de la înălțimea vârstei, facem eforturi să ne amintim de puținele clipe fericite pe care le-am avut într-o viață...

Dar să revin la visuri și la cărți. Ce evadări, ce simțăminte înălțătoare îți dă

lectura unei cărți bune! În eroii cărților citite mi-am regăsit aspirațiile și dorințele de realizare, dintre care cea mai puternică a fost aceea de a deveni scriitoare. Mergând pe stradă, în autobuz sau în tramvai, în minte compuneam dialogurile viitoarelor mele personaje de roman. Visam să-l cunosc personal pe scriitorul Cezar Petrescu ale cărui cărți, "Aurul negru", "Întunecare", și trilogia "Luceafărul, Nirvana și Carmen Saeculare" îmi tulburaseră mintea, alungându-mi liniștea. Prea timidă, n-am găsit calea să ajung la el și nici mai târziu n-am aflat vreun mentor care să-mi dea curaj. Scriitorii cărților mele preferate au rămas într-un turn de fildeș, inaccesibili, ca și artiștii pe care-i admiram la teatru. Cum aș fi putut bănui atunci că într-o bună zi, prin preocupările mele reportericești voi afla cât sunt de vulnerabili acești zei pe care-i așezăm pe un pedestal de neatins. De unde să fi știut că și-n omeneștile lor slăbiciuni ne depășesc pe noi, oamenii simpli, admiratorii lor? Prima revelație de acest gen este șocantă. Dar cărțile, cărțile sunt ca pâinile pentru suflet și, din fericire, sunt întotdeauna din belșug. O viață de om nu-ți ajunge să le citești pe toate. Și într-o bună zi, într-un târziu descoperi o carte veche, o carte minunată care ți-a scăpat la apariție. Le cauți și pe celelalte, scrise de același autor, le parcurgi ca într-o transă. Ai vrea să-l cunoști pe cel care le-a construit, dar el nu mai este. Acum când ai avea curajul să-i scrii sau pur și simplu să-i telefonezi, el nu mai e...

George ROCA: În urmă cu mai mulți ani... ați publicat un articol în revista "Contemporanul" despre "Un Leonardo da Vinci al României". Despre cine este vorba? Să-l facem cunoscut și cititorilor nostri... Povestiți-ne vă rog despre pictorul Ioan

Vlasiu. Ați scris atât de frumos și interesant despre dînsul...

Sabina MĂDUȚA: Am și acum în memorie o frază emisă de Ion Vlasiu "*Simți cum îți dă inima dintr-odată; ți-o dă cum ți-ar da un măr*". Am scris acele lucruri cu gândul la întâlnirea mea cu cărțile sculptorului Ion Vlasiu. Eram acasă la Tinca. Mama fiind bolnavă, toată ziua roboteam, iar preocupările mele nu erau prea artistice. S-a întâmplat ca fosta mea profesoară de la Gimnaziul din Tinca, doamna Norica Laza, să-mi împrumute o carte de cinci sute de pagini scrisă de Ion Vlasiu "Am plecat din sat". Se legau niște lucruri... Doamna Laza, ca și Ion Vlasiu își aveau originile în Lechința Maramureșului. Învățătorul evocat de Ion Vlasiu în carte, a fost chiar bunicul doamnei profesoare, iar el deținea o parte din colecția Revistei "Lamura", sosită pe chiar adresa acelui învățător care era abonat la Revistă prin anii '20-'30. (Dl. George Negruțiu învățător, Lechința, jud. Turda-Arieș). Revista conține multe articole semnate Vasile Voiculescu și iată cum se leagă cărțile între ele. Dar nu aceste amănunte m-au determinat să citesc cartea care mi-a adus atâta bucurie. Seara după ce mama se culca, mă retrăgeam în camera mea și citeam până ce mi se închideau ochii, fermecată, luînd-o cu mine până și în somn. Acum, mama care vedea lumina prin crăpătura ușii dintre camerele noastre, nu mai striga la mine să sting becul... Mai mult, când zarea aceea de lumină îi da o liniște, știind că cineva veghează alături. Chiar mi-a spus într-o dimineață: "*Ce bine am dormit știindu-te acasă...*"

Când am ajuns la București am căutat și celelalte cărți ale lui Ion Vlasiu: "Succes moral", "O singură iubire", "Jurnalele"... Mi-am regăsit sufletul în paginile acestor cărți, în căutările autorului sculptor, plecat din

Lechința, la Cluj, la București, la Paris, ba chiar și-n America. S-a dus să-și cioplească acolo propria statuie. Și și-a făcut-o atât de bine, atât de durabilă! Cărțile lui cu caracter autobiografic, evocă lumea satelor de unde a plecat și lumea orașelor pe unde a colindat, nu numai cu talent de mare condeier, dar și cu mare sinceritate și plasticitate. Mi-am regăsit, parcurgându-i paginile, voluptatea cu care i-am citit pe Panait Istrati și Jack London, pe Mihail Sadoveanu și Lev Tolstoi, pe Vasile Voiculescu și John Galsworthy, pe Cezar Petrescu și Thomas Hardy. M-am regăsit pe mine și visurile mele de a deveni scriitoare. O tentație ca un dor, s-a cuibărit în sufletul meu, să iau trenul să ajung la Lechința și la Ogra, la Oarba și la Cipău, să văd Mureșul în care el povestește că s-a scăldat de atâtea ori...

O altă surpriză mi-a prilejuit-o prietena Magda Mitrașca, profesoară de limba română la Oradea. Am amintit într-o discuție cu ea despre cărțile citite și nu mică mi-a fost mirarea când am aflat că Magda și-a dat examenul de diplomă cu subiectul "Opera literară a lui Ion Vlasiu". A fost chiar și atunci o surpriză pentru respectiva comisie... Cât m-am întristat aflând că Magda

I-a întâlnit într-o vacanță la mare, dar i-a lipsit curajul să i se adreseze. Cineva i-a arătat un bătrânel spunându-i: *"Uite, domnul acela, este chiar Ion Vlasiu. Du-te și salută-l, du-te și vorbește-i, spune-i despre admirația ce-i porți!"*. Numai o ardeleancă precum Magda, putea fi atât de timidă, încât să-și vadă idolul la doi pași de ea, fără să-i adreseze un cuvânt, contemplându-l doar în tăcere... Am suferit eu, pentru acea ocazie pierdută pentru totdeauna, pentru clipa care nu se mai întoarce! Mai bine nu-mi povestea...

George ROCA: Ați ajuns la București ca asistentă medicală. Care a fost impactul cu capitala? Ce alte "secrete" v-au motivat să ajungeti la București... după terminarea "Academiei Mozes" din Oradea?

Sabina MĂDUȚA: Vreți secrete? Da, sunt multe lucruri pe care nu le-am dat în vileag, nu că mi-ar fi rușine de ele... Cum să le dezvălui unor oameni cu prejudecăți și ipocriții care te-ar eticheta după ureche cu răutate și chiar invidie! Cum să mă laud cu carnetul meu de studentă a Institutului Pedagogic "Maxim Gorki" din București, secția serală din anii 1955-57. Nu sună bine, nu-i așa? Pentru unii nici numele "MG" nu sună bine!

George ROCA: Eu zic că "Maxim Gorki" sună bine! Era o instituție de învățământ... Așa erau vremurile atunci! Nu cred că te racola nimeni acolo pentru a deveni "spion rus" dacă nu vroiai! Se facea carte precum în alte "locuri academice românești" din aceea vreme... Nu se învăța numai limba rusă. Exista (chiar) și o catedra de limbă și literatură română. În general studiau acolo cei cu o situație materială mai precară. I se zicea și institutul studenților săraci! Era locul unde toți studenții primeau burse, cămin, cantină... Nu erau toți mari iubitori de "Stalin și poporul rus...". Desigur

că au fost unii absolvenți care s-au “integrat” și au ajuns departe în structurile politice comuniste din acele vremuri. Iar dacă s-ar fi numit acel institut MGM (adică Metro-Goldwyn-Mayer), “Georges Eugène Benjamin Clémenceau”, “Hans Christian Andersen”, sau “Charles Dickens” credeți că ar fi fost mai prestigios ca învățământ!? Cine a fost Maxim Gorki? Un scriitor celebru peste tot în lume, nominalizat de cinci ori la Premiul Nobel pentru literatură, chiar dacă se știa de către cei din afara Cortinei de Fier că a fost fondatorul realismului socialism! Iertați-mă dacă am luat-o razna! Aș dori doar să scapați de acea “Mea culpa”! Pe vremea comunismului se încerca să se diminueze toate valorile capitalismului, acum după “revoluție” e invers. Vânătoarea de vrăjitoare! Continuați vă rog!

Sabina MĂDUȚA: Nici pentru mine situația materială nu era bună! Lucram la Spitalul “I.C. Frimu” din Floreasca, secția chirurgie femei - o secție cu 60 de paturi și o singură asistentă în tura de noapte! Lucram mai mult în tura de noapte și dimineața pentru că după amiaza eram la cursuri. Plecam dimineața cu noaptea-n cap din Căminul de pe str. Transilvaniei 6, în vreme ce colegile mele studente la zi se întorceau în pat pe cealaltă parte să-și continue somnul. Oh, cât de mult le invidiam! A fost prea greu, aveam 19 ani, eram epuizată, fără nici un ajutor de-acasă cu un salariu foarte mic, motive care m-au făcut să întrerup cursurile după doi ani. Îl admiram și nu-l uit pe eminentul chirurg Ion Țurui, cel care a făcut primele operații pe cord deschis în România la Spitalul Floreasca. Iubeam de atunci literatura și cărțile! Totuși acolo i-am descoperit pe marii scriitori ruși: Pușkin, Lermontov, Tolstoi. În două ore de clasă învățam pe de rost o poezie de Lermontov sau de Pușkin. Le știu și-acum și repet în gând

frânturi din “Evgheni Oneghin” de Pușkin sau “Cântec de leagăn căzăcesc” de Lermontov.

George ROCA: Ha, ha! Sună bine! Să nu vă rușinați de acești titani ai literaturii ruse. Însăși cei de la Hollywood au făcut zeci de filme cu tematici în care erau implicate numele lor! Și nu s-au rușinat... chiar dacă era plină epocă de Război Rece! Mergem mai departe...

Sabina MĂDUȚA: Din căminul Institutului “Maxim Gorki” am plecat direct în casa celui ce-mi devenise soț, Șerban Adrian Simionovici, orfan de război, refugiat în România din Cernăuți împreună cu mama sa. Ne-am cunoscut într-o excursie pe munte, la “Refugiul alpin” din Bușteni. Mi-am schimbat și serviciul am trecut la pediatrie Spitalul de copii Cotroceni și mai apoi și în alte unități.

George ROCA: Fiind o bună recitatoare de poezie am aflat că ați avut mai multe apariții “artistice”, inclusiv la radio sau la “Cântarea României”...

Sabina MĂDUȚA: Despre mult hulita “Cântarea a României” ce să vă spun! Oare n-a fost în anii aceia “grei” singurul mod de-a ne putea exprima și crea în toate domeniile, de la Literatură la Inginerie, de la Poezie la Inventică! Toate sub Cupola “Cântării României”! Știam că nu e tocmai bine, râdeam între noi și încercam să aducem la vedere uneori lucruri riscante, dar riscam... Poemul “Horea” de Aron Cotruș pe care l-am recitat în concurs mi-a adus totuși numai aprecieri. E adevărat că un “cineva”, mi-a zis după spectacol: “V-ați strecurat, v-ați strecura”, dar m-au lăsat să merg mai departe cu “1907” de Panait Cerna, “Mușat și ursitorile” de Mihai Eminescu, și “Sonete” de Vasile Voiculescu... recitaluri închinare limbii române și alte poezii din literatura

română pe care le îndrăgeam și vroiam să le readuc în memoria spectatorilor și ascultătorilor Radio-ului. Marea actriță Lia Șahighian mi-a fost îndrumătoare, iar în juriul care m-a apreciat a fost și actorul atât de special Dinu Ianculescu. S-ar putea crede că mă laud! Eu însămi am fost uimită când domnul Dinu Ianculescu a înregistrat pe disc poemul "Horea" de Aron Cotruș iar doamna Lia Șahighian a preluat unele din poemele incluse în repertoriul meu. Se vede că i-am inspirat! (Ha, ha! Mi-a revenit buna dispoziție!) Toți mă întrebau, de unde le scoți, de unde? Ce să le spun, că din lecturile mele interminabile, din gărzile mele de noapte, din dragostea mea pentru poezie? Dragă domnule George Roca, am început într-o doară să vă scriu și iată că deja v-am dezvăluit multe „secrete”!

George ROCA: Foarte bine! Ma bucur că “ne-am împrietenit” și că ați devenit mai confidentă! Cum ați ajuns să realizați pe posturile de radio naționale?

Sabina MĂDUȚA: Radioul a fost ca a doua mea casă! Era prin anul 1981 și la un concurs am recitat poemul “Pârâul și floarea” de Panait Cerna. Cu acest poem, recitat pe scena Casei de Cultură a M.A.I, într-un spectacol mai amplu, mi s-au deschis porțile Radioului. Prin redactorul Ioana Baternai care era în sală și făcea înregistrări. vocea mea a ajuns înaintea mea pe undele programului I al Radiodifuziunii Române! După difuzare am fost sunată și felicitată de multe cunoștințe, mai ales telefoanele de la Oradea... care-mi spuneau că toată strada Alexandru Cel Bun mă asculta și își comunicau unii altora “Sabina e la Radio! Sabina noastră e la Radio”! Nu-mi venea să

cred, cum să fiu eu pe postul de Radio fără să-mi spună cineva că m-a înregistrat și difuzat? Am aflat până la urmă și am intrat pentru prima dată în Casa Radio, care avea să devină a doua mea casă după cum am spus mai sus! Am primit și o copie după înregistrarea pe care o mai păstrez în "Fonoteca mea de aur"! Mulțumesc Doamnei redactor Ioana Baternai Tudor oriunde s-ar afla!!!

George ROCA: Ce mult ma bucur ca v-ați "deschis" la dialog... Povestiți frumos și interesant... Parcă spuneți că nu vom scrie nici macar o pagină de interviu. Iată că se fac aproape zece! Ba mai multe cred...

Sabina MĂDUȚA: La început m-am gândit că dacă public un interviu iar mi-aud vorbe, bârfe, etc... care creează o confuzie totală. Și deseori acestea dor tare chiar dacă nu sunt plauzibile sau documentate. E o confuzie totală. Din cauza adevăraților securiști, la 50 de ani (în 1987! Deci înainte de... 1989), m-au dat afară din serviciu și am rămas să mor de foame... Lucram atunci la Spitalul Militar ca angajat civil. Așa-mi trebuia dacă tot făceam prozelitism, recitând cui vroia sau nu să mă asculte, recitând din Aron Cotruș și din Vasile Voiculescu, și povestind cum l-au închis comuniștii la vârsta de 74 de ani! Total inuman să ții după gratiile Aiudului aproape cinci ani un om bolnav și vârstnic fără nicio vină, în acel regim de teroare și suferință. În cartea mea la capitolul „Mărturisitorii” sunt publicate șapte interviuri realizate de mine cu oamenii de vază care l-au cunoscut pe scriitorul martir "dincolo și dincoace de gratii". Fiica poetului, doamna Gabriela Defour, cunoscându-mi pasiunea și compasiunea pentru prigonitul său părinte m-a îndrumat spre cei care au depus mărturiile pe ale căror mărturii le-am publicat în carte.

George ROCA: Care a fost impactul dumneavoastră cu "Mineriada" din 1990?

Sabina MĂDUȚA: Mă întrebați care a fost impactul meu cu minierii și securiștii în acea zi nefastă din 13 iunie 1990? Încerc s-o iau mai pe "întortocheatele"! Curiozitatea de jurnalist m-a făcut să ajung în Piața Victoriei împreună cu o prietenă. Ne-am oprit în fața Muzeului "Grigore Antipa" unde am asistat la scene de groază. Când am scos din geantă micul meu aparat de fotografiat "Smena", s-au repezit la mine doi "gealați", un milițian și un civil. Unul mă ținea de mâna sângă, celălalt de mâna dreaptă, iar peste ei o ceată de civili mă loveau în cap în timp ce traversam (astfel filmată!) spre Palatul Victoria. Apucasem să-mi bag aparatul foto în geantă! Am avut mare noroc pentru că la parterul Palatului m-a recunoscut un ofițer, care mi-a fost pacient... De fapt eu nu l-am recunoscut pe el! l-am explicat situația, a înțeles, și m-a dus spre o ieșire din spate... Mi-a dat apă și pâine - de frică făcusem o criză de hipoglicemie - și mi-a zis "*Măi fato, măi, ce era să pățești. Dacă-ți dădeau ăștia cu bulanul peste spate, cum ești tu mică și slăbuță... ai fi fost terminată*". Nu-i dau numele deoarece s-ar putea să aibă neplăceri, dar îi mulțumesc! Povestea e mai lungă... Bine că am scăpat... de dusul la Jilava!

George ROCA: Am auzit că după revoluție ați înființat o editură numită simbolic "Florile dalbe"...

Sabina MĂDUȚA: Mă întrebați cum a fost cu editura "Florile dalbe" pe care cu mari eforturi am înființat-o în 1994? Am făcut-o tot de dragul marelui scriitor și patriot adevărat Vasile Voiculescu! Prima carte pe care am reeditat-o a fost "Rotonda plopilor aprinși" de Valeriu Anania. Există în această carte un portret a lui Vasile Voiculescu scris cu mult-mulț har de Valeriu Anania cel care i-

a fost prieten. Era prin 1995 pe când I.P.S Valeriu Anania era Arhiepiscopul Clujului, Vadului și Feleacului. Dar una e să iubești cărțile și alta să le vinzi ca apoi să poți tipări altele Dacă domnul general Lazăr Cârjan care era pe atunci la comanda I.P.J. Bihor și domnul Horia Stanciu, director la U.A.M.T Oradea, nu ar fi susținut prin sponsorizare tipărirea cărții aș fi fost și astăzi datorare la Tipografiei domnului Vladimir Kagan din Oradea. Le mulțumesc acum și pe această cale! Până la urmă din lipsă de fonduri a trebuit să renunț la editură!

George ROCA: Dacă ați prinde peștișorul de aur... care ar fi cele trei dorințe pe care ați vrea sa vi le îndeplinească!

Sabina MĂDUȚA: Prima dorință ar fi să nu mai fiu bolnavă! A doua... să fiu

înconjurată de cât mai mulți oameni inteligenți și buni, să am exemple de urmat. Cu a treia e mai greu. Ea se referă nu numai la oamenii săraci și necăjiți din România! Îmi iubesc semenii! O iubire combinată cu milă (Pieta), dar... mai marii lumii nu sunt preocupați de filantropie! Nădejdea noastră a tuturor e la Bunul Dumnezeu! Prin tot ce facem să ne întărim credința. Sunt sigură că vom primi răspuns. Vă mulțumesc din suflet domnule George Roca pentru că fără imboldul pe care mi l-ați dat poate că n-aș fi făcut aceste mărturisiri necesare pentru purificarea sufletului.

*George ROCA
Sydney, Australia – Oradea, România
25 iulie 2019*

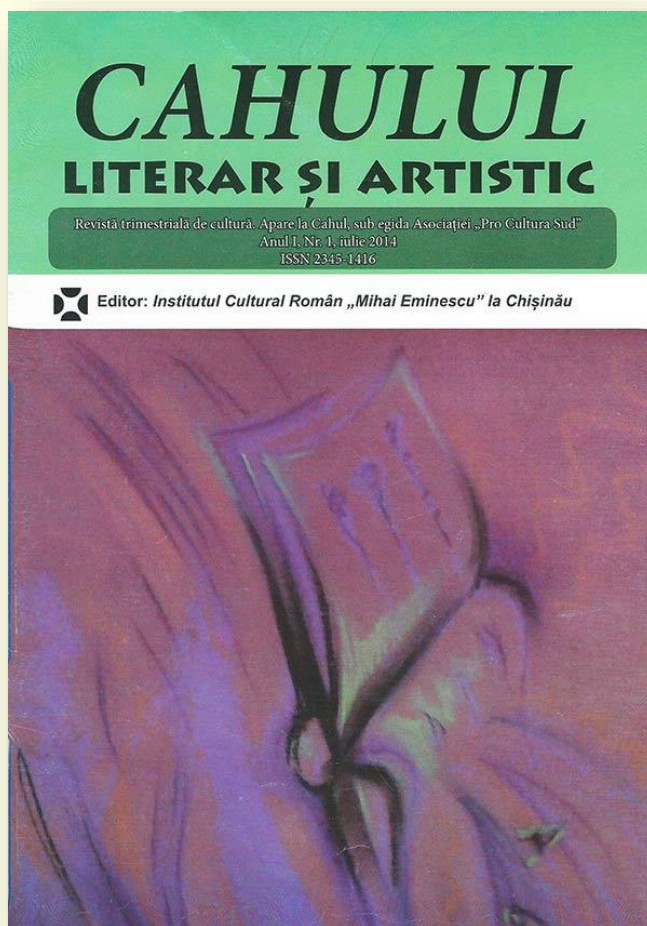
CAHULUL LITERAR

Viața literară a Cahulului, în trecut, dar din nefericire și astăzi, a fost și este destul de săracă. Primul ziar românesc, "Cahulul", apărut la Cahul cu începere de la 22 octombrie 1918, a inclus în paginile sale rare creații literare. Dar nici următoarele publicații locale interbelice ("Înfrățirea", "Liberalul", "Îndrumarea Tinerimii", "Săptămâna", "Năzuința", "Graiul satelor" ș.a.) nu au excelat în această privință, deși Cahulul, cum bine se cunoaște, nu ducea lipsă de talenți mânduitori ai condeului.

Ca urmare, impulsionați și de inițiativa confrăților de la Bolgrad, orașul din vecinătatea Cahulului, devenit în anii '40 "cel de-al doilea centru de cultură din Basarabia" și în care de câțiva ani apărea cunoscuta revistă literară "Bugeacul", un grup de tineri entuziași au pus la cale o temerară încercare: editarea unei reviste literare în orașul de pe malul stâng al Prutului.

Nucleul grupului era alcătuit din poetul Andrei Ciurunga (născut Robert Eisenbraun și cunoscut și sub pseudonimul Robert Cahuleanu, care avea deja publicate două plachete de versuri, "Melancolie" și "În zilele cumpenei"), Haralambie Țugui ("poetul-ostaș, care avea și el două plachete tipărite") și Napoleon Nițoescu ("poet delicat și om de aleasă simțire").

"Cu Nițoescu și Țugui făceam neuitate seri de poezie acasă la Nițoescu, a cărui locuință s-a nimerit a fi peste drum de a mea, la "oloinița" domnului Goldenstein", își va aminti, peste ani, Andrei Ciurunga. "Atunci și acolo, într-una din seri, am pus noi la cale apariția unei reviste literare în orașul Cahul, cel care de când se știa nu avusese o astfel de

publicație. Revista urma să se numească, după numele urbei, "Cahulul literar" - și am scos-o până la urmă". Alături de aceștia "au venit profesorul Leu Badiu, directorul gimnaziului, și încă vreo doi-trei tineri inimoși și de talent, printre care negreșit și Costică Reabțov, omul de care m-a legat și mă leagă o prietenie de frate".

Potrivit amintirilor lui Andrei Ciurunga, primul număr al revistei cuprindea, printre alte materiale, un studiu al lui Leu Badiu, profesor de limba latină, despre epoca lui Augustus. El însuși pregătise un eseu intitulat "Viziunea morții în poezia populară", dar și câteva versuri. Haralambie Țugui și Napoleon Nițescu veneau cu câteva poezii, în timp ce Constantin Reabțov semnase un fragment de proză. Deși revista a fost integral achitată și tipărită, totuși, ea nu a fost

niciodată difuzată. Prefectul județului, colonelul Dumitru Dobrescu, aștepta aprobarea de la București pentru a permite difuzarea acesteia. Până atunci, întregul stoc se afla blocat în tipografie, al cărei proprietar, un oarecare domn Rappaport, îl ținea sub cheie, de teamă să nu-i fie subtilizat de cineva.

Dar “documentul mult așteptat n-a mai apucat să sosească. Ne aflăm în vara lui 1940 - an pe care istoria l-a scris în cartea țării cu cifre ciuntite. Azi nu mai există nici măcar acel unic exemplar, intrat pe furiș în posesia noastră. Singura mărturie a existenței “Cahulului literar” o putem depune noi doi, Costică Reabțov și cu mine, ceilalți membri ai colegiului de redacție nemaifiind de găsit,

decât în lumea marilor umbre”, își încheia Andrei Ciurunga amintirile despre încercarea tinerilor intelectuali cahuleni de a scoate o revistă literară. Haralambie Țugui, “poetul-ostaș”, unul dintre cei trei “piloni” de bază ai “Cahulului literar”, se stinsese din viață la 12 octombrie 1996, la Iași, orașul în care a ales să se stabilească după pensionare...

Ce s-a întâmplat, însă, cu revista? Imediat după 28 iunie 1940, când are loc anexarea forțată a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța, stocul de reviste a fost confiscat în întregime de către sovietici și acesta a dispărut fără urmă. Recent, prin amabilitatea domnului profesor Gheorghe Reabțov, am intrat în posesia copiei unei scrisori adresată de Andrei Ciurunga tatălui

său, “iluministul” de la Cahul, așa cum a fost supranumit profesorul și pedagogul Constantin Reabțov. Rememorând episodul “Cahulul literar”, probabil la cererea prietenului său, care pregătea apreciată sa monografie despre Cahul, Andrei Ciurunga îi trimitea următoarele rânduri: “Despre Cahulul literar pot să-ți următoarele: a apărut un singur număr, dar nici acela, de fapt, nu a apărut. Colonelul Dobrescu, prefectul județului, tot aștepta o aprobare de la București, ca să se dea voie să-l punem pe piață. Evenimentele de la 28 iunie 1940 au surprins revista în tipografia lui Rappaport - și nu știu ce s-a mai întâmplat cu ea. Eu luasem un singur exemplar, peste câțiva ani i l-am dat lui Badiu Leu - și-a dispărut, nici el nu-l mai găsește.

Redacția era alcătuită din următorii: Badiu Leu, Robert Cahuleanu, Napoleon Nițoescu, Haralambie Țugui, Anton Terzi, Liuba Paiu și Vladimir Potop. Nu prea știu ce căutau ultimii doi, probabil au contribuit cu

bani la apariția revistei, am dat câte 500 lei de persoană. Eu am scris despre acest Cahul literar în cartea mea de memorii, care se află la o editură de-aici cam de mulțișor. Acuma, sper să apară”. Vor trece aproape 75 de ani până când o nouă revistă literară va apărea din nou la Cahul! Astfel, din inițiativa Institutului Cultural Român “Mihai Eminescu” la Chișinău, în iulie 2014 apărea primul număr din “Cahulul literar și artistic”, revistă trimestrială de cultură, care se dorea a fi continuatoarea “Cahulului literar” din anii ‘40.

Cu un colectiv redacțional ambițios, alcătuit din nume binecunoscute în lumea literară și științifică (Petru Botezatu, redactor șef, Alexandru Manoil, redactor șef adjunct, Valeriu Mândru, secretar de redacție, Ion Șișcanu, Viorel Dinescu, Vasile Plăcintă, Valeriu Baban și Nicolae Dandiș, redactori), revista a apărut sub egida Asociației “Pro Cultura Sud”, cu sprijinul financiar al ICR Chișinău.

Orient Romanesc

“Sperăm că prin apariția revistei Cahulul literar și artistic se repară de fapt o nedreptate istorică și ținem să aducem mulțumiri tuturor persoanelor și instituțiilor care s-au implicat în acest proiect, în special Institutului Cultural Român “Mihai Eminescu” la Chișinău, în persoana domnului director Academician Valeriu Matei, căruia i se datorează, în cea mai mare parte, acest eveniment”, se arăta în editorialul care deschidea primul număr.

În paginile revistei, un adevărat almanah local, vor semna nume cu o deosebită rezonanță atât de pe malul stâng, cât și de pe cel drept al Prutului. Astfel, îi vom regăsi aici cu unele dintre cele mai frumoase creații lirice pe poeții Valeriu Matei, Radu Gyr, Viorel Dinescu, Constantin Preda, Petru Botezatu, Sandu Țurcanu, Diana Enache, Valeriu Mândru, Iulian Grigoriu, dar și pe mulți alții. Elena Vornicescu cu proză scurtă, Gheorghe Matcin cu câteva fragmente de roman, Vasile Plăcintă cu aforisme și epigrame, Ion Ionescu-Bucovu cu însemnările sale despre Mihai Eminescu, se regăsesc și ei în paginile revistei.

În domeniul criticii literare se remarcă profesoara și poeta Veronica Popa (desemnată, începând cu numărul 4, redactor șef adjunct al revistei), autoarea unor interesante studii: “De la Apis la bouțul lui Serafim Ponoară sau... Povestea cu cocoșul roșu”, “Gânduri despre Paul Goma sau... Ca să fim și noi, măcar în ceasul al doisprezecelea”, “Moș Pasăre sau... Cavalerul de Văleni”, “Augustin Buzura: moartea psihică sau frica de a fi tu însuși”. Pe aceeași linie se înscriu și articolele Liliane Grosu (“Nota dominantă în creația lui Grigore Vieru”, “Conotații aforistice în dialoguri și interviuri cu poetul Grigore Vieru”). Articole interesante semnează și Petru Botezatu (“Andrei Ciurunga - o viață în slujba

neamului”), Anca Cecilia-Potinteu (“Cum scria Marin Preda”), Viorel Dinescu (“Ultima întâlnire cu Grigore Vieru”), dar și Alexandru Manoil (“Vulturul rănit ar vrea să zboare”), articol dedicat poetului Teodor Nencev la comemorarea a 70 de ani de la moarte.

Publicistul Alexandru Manoil abordează și tărâmul minunat al artei teatrale, prin articolele semnate (“Actori de ieri ai Muzical-Dramaticului BP Hașdeu”, “Publicistul State Dragomir”, “Tentația individualizării”) dovedindu-se un adevărat istoric al slujitorilor celei de-a șaptea arte. Tot în acest registru, merită amintit și articolul lui Oleg Danilceac, “Privire retrospectivă asupra teatrului din R. Moldova”.

Tematica științelor social-istorice este și ea frecvent abordată în paginile revistei “Cahulul literar și artistic”, aceasta incluzând autori recunoscuți în domeniu: Ion Șișcanu (“Calvarul deportărilor din iulie 1949”, “Pactul Hitler-Stalin și declanșarea celui de-al doilea război mondial”, “Republica Moldova: de la URSS la CSI”), Marian Ștefan (“Basarabia. Istorii paralele”), Sergiu Cornea (“Restabilirea denumirilor istorice ale localităților - etapa inițială a reformei teritorial-administrative în R. Moldova”), Marcela Vâlcu (“Efrosinia Kersnovschi - victimă a deportărilor staliniste din Basarabia”), Lidia Istomina (“Dezvoltarea învățământului public în orașul Cahul în perioada postbelică”), Nicolae Dandiș (“Invicibilitatea articolului 13”, “Principiile creștine - o soluție: cazul mitropoliilor din R. Moldova”), Rodica Dermenji (“Rolul bibliotecii în educarea culturală și civică a tinerei generații”) ș.a.

Nu au fost omise nici etnografia sau toponimia zonală, dovadă fiind documentatele articole semnate de Ala Tabaranu (“Fenomenul complex al sărbătorii

Mihai
Eminescu

Mihai Eminescu

15 ianuarie 1850 – 15 iunie 1889

Drăgaica - Sânziene”), Ion Nălbitoru (“Arealul românesc în prag de sărbători (lotrenii”), Stela Botez (“Costumul popular femeiesc din Sudul Basarabiei”) sau Vlad Cubreacov (“Porecla. Scurt repertoriu alfabetic al poreclelor din comuna Crihana Veche, Cahul”, “Crihana. Câteva cuvinte despre posibila etimologie a numelui”).

De asemenea, paginile revistei găzduiesc cu mărinimie și o serie de interviuri, realizate cu nume cunoscute și apreciate pe plan local: consulul general al României la Cahul, Gențiana Șerbu, pictorul Gheorghe Șoitu, dirijorul Rotilă Ilie Croitoru sau scriitorul Ovidiu Vasilescu. Dar... Cea care se prevedea a deveni o demnă continuatoare a “Cahulului literar” își va înceta subit apariția, odată cu numărul 4 al revistei, apărut în aprilie 2015. Redactorul șef își va încheia rapid socotelile și se va “refugia”, împreună cu familia, pe tărâmul Hexagonului. Nou numitul redactor șef adjunct nu își va asuma “povara” răspunderii redacției, dar nici alte persoane din conducerea “Cahulului literar și artistic”, așa că revista, în ciuda insistențelor conducerii Institutului Cultural Român “Mihai Eminescu” de la Chișinău, va înceta să mai apară. Încă o dată, o nouă pagină tristă se adăuga la istoria cultural-literară a Cahului!

Ca urmare, de câțiva ani orașul este văduvit de o publicație locală cu acest profil, iar rarele anunțuri despre evenimentele

culturale care au loc în Cahul abia se strecoară în paginile unui tabloid rusofon. Vești îmbucurătoare vin însă tot dinspre Chișinău: se zvonește că Institutul Cultural Român “Mihai Eminescu” dorește reluarea apariției revistei, într-o serie nouă. Cum fum fără foc nu iese, în lipsa unor sponsorizări pe plan local, speranțele cahulenilor de a avea iarăși o revistă culturală numai a lor depind de mana cerească promisă de Chișinău. Ajută Doamne!

IONEL NOVAC

Bibliografie

Liudmila Chiciuc - “Considerații privind eventualitatea apariției revistei Cahulul Literar în 1940”, în “Istoria orașului Cahul: mărturii documentare, personalități marcante”, Editura Cartdidact, 2006

Andrei Ciurunga - “Prin Basarabia de odinioară”, în revista “Patria Tânără”, Chișinău, 1997

Andrei Ciurunga - “Scrieri”, Editura Știința, Chișinău, 2018

Andrei Ciurunga - Scrisoare trimisă lui Constantin Reabțov la 11 ianuarie 1990 (colecția prof. Gheorghe Reabțov)

Alexandru Manoil - “Cahul la răscruce de vremi”, Cahul, 2008

Constantin Reabțov - “Cahul. Istorie, personalități, cultură”, Chișinău, 1997

*** - Colecția revistei “Cahulul literar și artistic” (2014-2015)

FEMEIA ETERNA POVESTE, CÂNTATĂ PE STRUNELE TIMPULUI DE TRUBADURUL ZĂRILOR

*“Tic-tac, Tic-tac...” Viorel Birtu-
Pîrăianu Editura Singur, Târgoviște, 2017*

Literatura românească s-a îmbogățit cu încă un volum de poezie autentică. Este vorba de volumul “Tic-tac, Tic-tac...” al poetului Viorel Birtu-Piraianu, care de-a lungul anilor a rămas fidel genului liric și a publicat până în prezent 28 de cărți și și-a presărat poemele în peste 30 de antologii. Teme diverse, cum ar fi destinul poetului, căutarea de sine, ireversibilitatea timpului, tristețea despre declinul țării, iubirea efemeră și eternă străbat volumul.

Obsesia pentru timpul și viața risipite prea repede de poet și orice ființă trecătoare, oboseala, tristețea, acceptarea și o oarecare împăcare de sine, sunt prezente ca un laitmotiv și justifică titlul dat cărții: “mă sufocă timpul/ iar privirea curge/ între dor și sânge/ flăcări ard în ceruri/ țipă în mine ultimul atom/ poate ești aceea/ ce o aștept în ani” (Amurgul pustiu); “off, câte aș vrea/ dar jocul ăsta s-a sfârșit/ așa că am plecat și eu un pic/ să dorm o clipă/ am obosit, să mor în fiecare zi...” (Aș vrea); “azi sunt bolnav/ timpul a trecut/ risipit de mine, de tine/ de oricine ce trece, ce vine” (O lacrimă într-un suspin); “sunt atât de obosit/ de viață/ de mersul orb, prin ceață” (Aștept)

“Tic-tac, Tic-tac...” este un volum al permanentei căutări de sine: “nu știu cine sunt/ mă doare tăcerea/ arde durerea ultimului cuvânt/ privesc la cer/ mă uit la viață/ cum se scurge/ cum picură/ implacabil în gol” al acceptării și resemnării: “merg pe picioare amputate/ rostesc cuvinte frânte / adun cuvinte din cioburi de gânduri/ și tac printre rânduri” (Printre gânduri amputate); “am înțeles că sunt acel/ ce nu mai sunt” (Drumul) Dar și de autodefinire și despre destinul poetului: “sunt un copac/ pe țărnul unui gând/ lovit de oameni, timpuri/

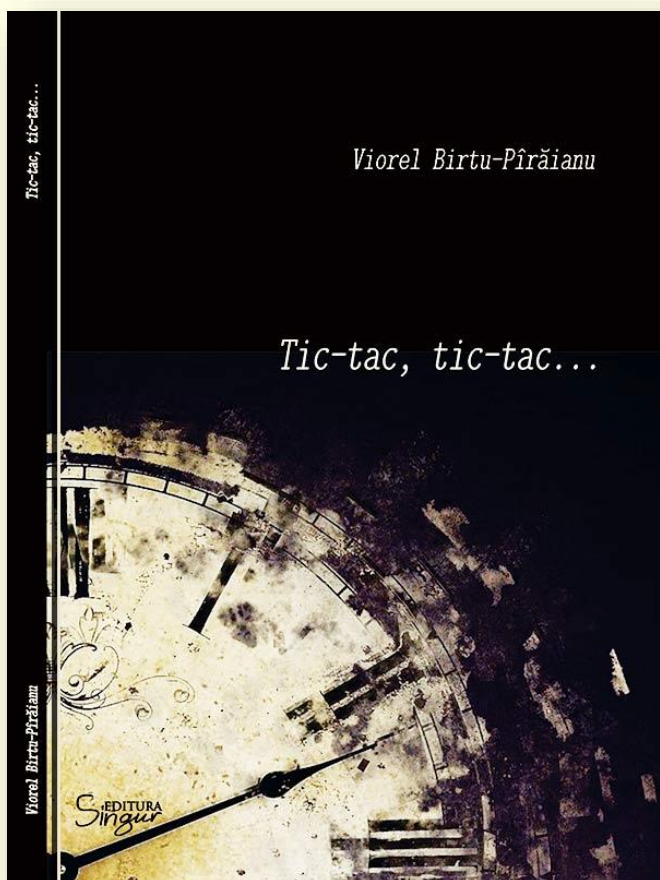
curg și curg” (...) “în zori,/ eu înverzesc mereu/ doar pentru voi” (Copacul): “eu nu's de aici/ nici de dincolo/ sunt un absent prezent” (...) “stau trist și obosit în goliciunea zbuciumată a sufletului/ o proiecție finală/ a unui vis ucis/ de oameni, de viață” (În față); “sunt o păpușă stricată” (Păpușa stricată); “eu trubadur al zărilor” (Pașii iubirii): “sunt suflet obosit/ dezvelit de idei/ chinuit de gânduri” (...) “sunt parte dintr-o parte/ găsită ieri în altă parte” (Timp rătăcit); “trubadurul clipelor ce trec” (Pe corzile gândurilor); “sunt flacăra aprinsă/ în trupul ăsta efemer” (Lacrima sufletului); “sunt pescarul mărilor albastre/ o umbră/ rătăcită în timp peste ape” (Pe țărni); “scriu și scriu/ cu pana gândului și sângele trupului/ pe scoarța sufletului” (Scrisoarea).

Poetul, “stingher într-o lume/ străină și rece/ în care timpul trece, se petrece” își

exprimă speranța că poate odata va sta alături de Divinitate (El): “o zi, o clipă/ sau poate pe vecie/ cuvântul meu/ are vârsta sufletului, a singurătății” (Un om printre stele). Conexiunea cu divinitatea este prezentă și în alte poeme: “eu azi/ nimic nu cer/ nimic nu mai sper/ cu cât înaintez în viață/ devin mai ușor/ mai pur/ pășesc încet-încet/ către cer” (Drum)

Prezente sunt și regretul, neputința, deznădejdea, confuzia despre regresul țării, declinul lumii contemporane: “trăiesc suferința și umilința/ unei clipe eterne/ o țară eșuată lamentabil/ în drumul/ spre marele nimic/ ei au totul.../ au construit din/ nimicuri și minciuni/ o splendidă viață inutilă” (Poveste neterminată); “sunt doar un mic nimic/ în lumea asta de nimic/ aveam în față mii de căi/ mă întrebam mereu/ pe care să apuc...” (Sfârșit)

Viorel Birtu-Pîrăianu, poet ajuns la vârsta maturității depline, este frământat nu numai de întrebări și probleme existențiale, ci este într-o continuă căutare a femeii visate și așteptată toată viața, într-o permanentă preocupare de-a retrăi intensitatea, dogoarea carnală și puritatea primei iubiri, cât și poezia, patima și țipătul altor iubiri care au lasat ca amprente amintiri eterne. Pot afirma că în cartea de versuri “Tic-tac, Tic-tac...”, subiectul central este “femeia, eterna poveste”, fără de care poetul nu poate trăi și pe care o cântă într-o gamă de sentimente profunde, intense, pline de nostalgia speranțelor și așteptărilor și o pictează cu cele mai strălucitoare nuanțe și lumini. Cel mai frecvent decor unde iubirea (amorul) joacă roluri de intensități diferite este marea cu toate elementele ei: algele, scoicile, nisipul, țărni (fericirii, solar, de vrajă, al unui gând), valurile, ancora, corăbii (de vânt),

sirenele, barca (pustie), marea de corali, pescărușii, delfinii, năvoadele, etc.

Impresionantă este complexitatea și frumusețea figurile de stil cu care descrie femeia: “mirifică fecioară” , “vis alb și pur” care primește în dar inelul poetului “croit din alge, scoici” (Visul), “femeie,/ diamant din celulele iubiri/ giuvaier de tainice gânduri/ ascunse, de nimeni atinse, pătrunse/ gura poem” (...) “pur poem de iubire” (...) “albă stea” chemată pe altarul iubirii ca poetul să-i așeze “ușor/ pe deget de dor/ inelul iubirii eterne” (Inelul); “femeie, parfum divin de orhidee/ deschide-te în zorii iubirii...” (Parfum de orhidee); “femeie, fărâma pură de suflet/ izvor de albă lumină”; “femeie, lacrimă și dor” (Pe bolta sufletului)

Poetul retrăiește intensitatea primei iubiri: “timpul se curba pe trupul tău/ a dulce chemare/ în pașii dorului/ atunci am sărutat prima oară glezna unui vis/ tremurai feciorelnic în noapte/ dimineața te-ai învelit cu alge/ pășind pe țărnul solar” (Cronica unei iubiri); “ce frumos ardeam amîndoi/ în fiorul iubirii dintâi/ atât de puri, atât de goi/ doi nebuni amîndoi/ vorbeam, trăiam, visam, pluteam” (În iarba verde de-acasă); “cuprind un trup, un sân dezvelit/ uitat într-o ie deschisă de vânt” (În arșița iubirii)

Prin elogiul adus femeii și iubirii profunde, poetul vorbește de fapt despre sine, despre capacitatea lui infinită de-a iubi femeia și despre latura lui vulnerabilă, imposibilitatea de-a trăi fără ea: “în iarba verde-crudă/ aroma pură a iubirii/ a două trupuri împletite/ în prima clipă de amor” (...), “în altarul iubirii eterne/ pe trupul tău curg ape curgătoare” (Parfum de orhidee); “mi-e dor de tine, femeie/ mă arde crunt/ tăcerea dintre noi” (...) “îți scriu femeie/ pe trupul gol/ surâsul unui doi/ doi pescăruși în zbor” (...) “iubește-mă femeie în noaptea

asta/ doar o clipă, îți mai cer” (O clipă de iubire); (...) “te chem, te vreau femeie/ pe țărnul fericirii/ în sărutul dintâi” (În arșița iubirii); “deschide-te femeie în noapte/ tu lotus închis de tăceri feciorelnice cuprins/ de nimeni deschis/ lasă iubirea să-ți dezbrace trupul de taine/ să-ți mângâi fiorul, patima și dorul/ privește femeie prin mine/ vâlvătaia arde în noi/ să ardem, să ardem în doi” (Calea iubirii) “nu pot trăi fără tine, / femeie,/ cu tine port/ dureri, lacrimi, tăceri și păcate/ de-a pururi, în veci și în toate/ și totuși mă întreb/ de ce nu pot fără tine, femeie...” (Întrebare). Figurile de stil sunt prezente în fiecare poezie, melancolia este generată de tăceri, singurătate, amintirile, întrebările existențiale, perpetua căutare a iubirii pătimașe și divine. Limbajul poetic este clar și direct, poetul nu-și cenzurează gândurile și sentimentele. Dimpotrivă, își dezvăluie trăirile, îndoielile, dorințele cu intensitate, bărbăție, demnitate și în același timp, cu umilința și resemnarea ființei trecătoare, cu destinul măsurat de tic-tac-ul timpului neiertător, care nu mai are răbdare, care se pare că aproape i s-a scurs printre degetele clepsidrei.

Poezia lui Viorel Birtu-Pîrăianu, modernă prin prezentarea versurilor, dă impresia unei ape care izvorăște fără efort din sufletului poetului. Versul alb domină, dar în unele poezii, ritmul interior și rimele imprimă fluentă, muzicalitate, creează echilibru și armonie și amintesc de “dulcele stil classic”. “Tic-tac, Tic-tac...” este mai mult decât o carte de versuri, o filosofie a timpului, a omului, a poetului, a iubirii, a societății. Este o lecție de viață, din care fiecare cititor are ceva esențial de învățat.

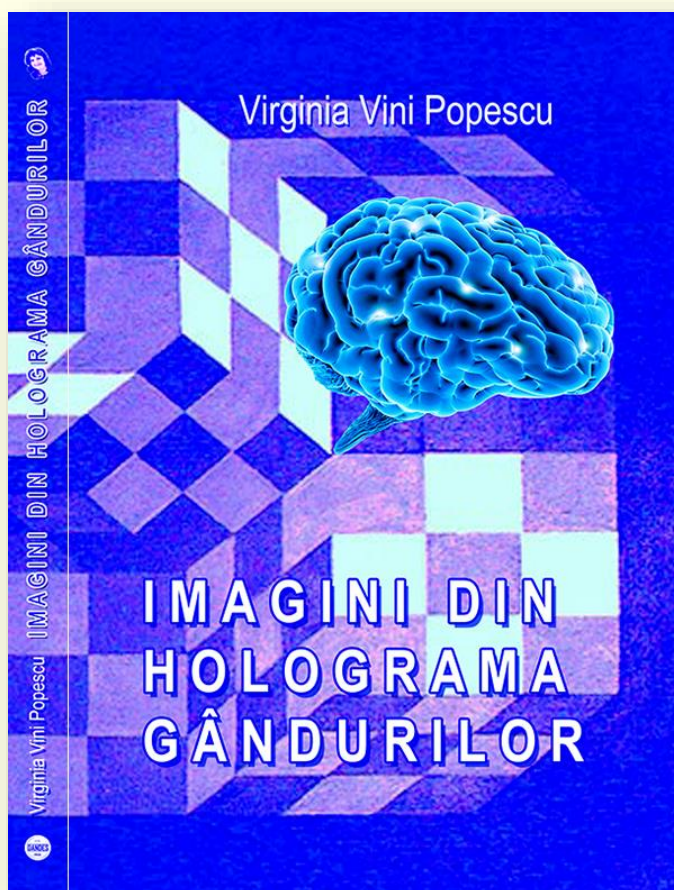
Valentina TECLICI

Napier, Noua Zeelandă, Iunie 2019

VIRGINIA VINI PODESCU – CARTEA, CA O MĂRTURIE DE VIAȚĂ

Volumul de față, conceput ca o privire retrospectivă a scrierilor sale, este pentru scriitoarea Virginia Vini Popescu cea de a patra carte. Așadar, mergem pe același drum, ca să desprindem câteva linii directe ale creației sale atât în poezie, cât și în proză. În primul rând, este de remarcat o notă specific autoarei Virginia Vini Popescu și anume lejeritatea cu care se plimbă prin lumea necuprinsului Univers, cel înfăptuit de Marele Creator: prin cel galactic, la fel ca și prin universul lumii noastre înconjurătoare, dar și prin cel al tainelor de nedezlegat, aflate în universul lăuntric al făpturii omenești. Explicația o găsesc atât în formația sa de doctor în științele fizicii, cât și în munca pe acest tărâm, activitate încununată de succes, ca dovadă acordarea unor înalte distincții de către statul român și

fraze. În următorul exemplu, plecând de la universul interior, unde se află “lumină” și emoție, spre universul înconjurător, încărcat de frumusețea trăirilor momentului lansării volumului *“Între porți de Univers”*, Vini Popescu lărgeste universul, socotind că: “Ziua relansării-n larg/ Va fi marea sărbătoare,/ Soarele va fi-n catarg/ Și catargul va fi Soare”. Revenind cu picioarele pe pământ, autoarea adaugă: “Era ceea ce mi imaginam despre acest moment și s-a adevărit”. Poeta se simte la ea acasă în această lume infinită, pe care o numește:

atribuirea titlului de “savanta noastră” de către prietenii apropiați.

Se remarcă, mai ales, în creația lirică, un du-te-vino între aceste lumi, poeta plimbându-și cititorul PRINTRE PORȚI DE UNIVERS, uneori chiar în spațiul restrâns al unei singure

“Universul meu frumos/ Plin de viață și mister.// Am sorbit din vin spumos/ Clipe de pământ și stele,/ Am trăit un vis frumos,/ Adulându-le-n tăcere.” (Clipe de pământ și stele).

Unele legi ale acestui “Univers frumos” în care Vini trăiește cu bucurie, ca și multe din legile fizicii și ale chimiei, pure domenii ale științei, sunt transpuse în poezie, așa cum nu mi-a fost dat să întâlnesc la mulți poeți, și în felul original, cum a făcut-o fizician-poetă, Virginia Vini Popescu. O altă notă, care definește scrisul său, izvorăște din

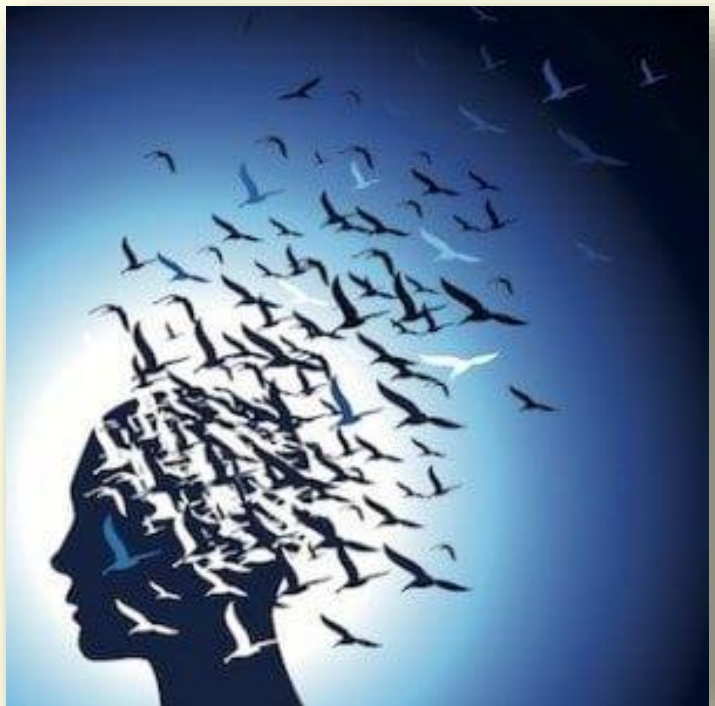
faptul că, după lectură, rămâi multă vreme cu ecoul celor citite, fiindcă îți stăruie cu insistență firescul și nobilul drum spre frumos. Poeziile sale sunt vibrante, muzicale, poartă marca originalității, au multă culoare, străfulgerări poetice, reverberând mult timp în inimile cititorilor. Autoarea e stăpânită de o sete interioară care te absoarbe. Numai dragostea de mamă, singură ea, este pentru poetă un "Univers de dor". Ceea ce căutăm o viață întreagă, petrecută într-o lume a falselor valori și simțiri, le putem regăsi în creația sa cristalizată în cuvânt. Le regăsim în curățenia, frumusețea, vibrația și aspirația spre înalt, esențe topite în cuvânt. Spiritualitatea desprinsă din scrierile sale ne amintește că nimic nu e mai impresionant în viață și în artă. Luați de vârtejurile vieții, presați de probleme stringente, care ne țin ca în chingi, puțini dintre noi reușim să transcedem realitatea imediată și să ne refugiem în lumea caldă a trăirilor încărcate de noblețe. Am subliniat în multe împrejurări, și subliniez și acum, că, pășind în intimitatea scriitoarei, trebuie să călcăm în vârful picioarelor, deoarece chivotul său sufletesc este un lăcăș în care păstrează curățenia, căldura și tămâia cu care sfințește aerul pe care îl respiră.

Patria și eroismul sunt concepte, în viziunea scriitoarei Virginia Vini Popescu, cu o adâncă spiritualitate. Istoria neamului nostru, dragostea de plaiurile și frumusețile pământului străbun, respectul față de marile personalități ale românilor, față de ostașii și eroii căzuți în luptă, față de omul simplu din popor, făuritorul pâinii celei de toate zilele, față de copii și de părinți... au ceva din sfințenia împărtășaniei, ori, așa cum zice scriitorul Gheorghe A. Stroia, acestea au căpătat "conotații sacre". Nici o altă temă din creația sa nu cuprinde versuri sau însemnări atât de înaripate și arzătoare. Sentimentul recunoștinței, care se

desprinde din multe pagini, e atât de cald și sincer, încât devine copleșitor.

Despre pasiunea pentru aceste scrieri cu subiecte inspirate din istoria noastră, autoarea notează: "Ca fiică de veteran, care a trăit într-o atmosferă de simțire patriotică autentică, am o mare înclinație spre poezia patriotică. Cunoscând istoria unor evenimente, versurile mi se leagă și le trăiesc profund. Simt această poezie mai mult decât altele, îmi vine de la sine, o scriu repede, cu drag, pe nerăsuflăte... Acest lucru nu a trecut neobservat de cei care mi-au citit cărțile".

Fragmentele din însemnările Reginei Maria a României își au un loc bine-meritat în acest volum. Ele ne amintesc de acele daruri de frumuseți morale care curg de veacuri pe pământul nostru. Prin extraordinarele sale calități morale și deosebita inteligență cu care a fost înzestrată, Regina Maria a ajuns în vârful muntelui pe care viața i l-a ridicat în cale, și astfel, ea a avut o altă perspectivă spațială și temporală. Ea a putut să vadă totul într-o altă lumină, într-o altă dimensiune. Prin aceste valori, autoarea ne întinde o

punte pe care să pășim spre un anume fel de viață-model. Din relatările despre “Frumoasa noastră Regină” și impetuoasa ei dragoste de țară, desprindem printre rânduri, că și prin venele autoarei curge un sânge asemănător, un sânge curat de româncă, moștenit dintr-un lung șir de nobili strămoși. Această caldă simțire a făcut ca prin poezia sa să simți un suflu al renașterii românismului, atât de înflăcărat odinioară, dar care, în ultimul sfert de veac, parcă a adormit în cine știe ce unghere. Sinceritatea autoarei este cuceritoare, n-o poți pune la îndoială.

Remarcăm în acest volum că autoarea aduce un aspect nou al scrierilor sale. Ea prezintă cu aceeași căldură plină de fervoare note, însemnări și comentarii despre scrierile confrăților scriitori. Când ai pregătirea unui om de știință, sau fără nici un fel de pregătire, poți să dai viață unor versuri strălucite, născute din înzestrarea a ceea ce numim

talent, acel har venit de undeva, din ținuturi nepământene. Dar când vorbești despre alți scriitori, unii de primă mărime, Mihai Eminescu, Ion Creangă, sau scriitori contemporani despre care ineditul ideilor ocupă primul loc, admirația pentru asemenea performanțe atinse de Virginia Vini Popescu crește în dimensiune. Minte ei scormonitoare își dă mâna cu dragostea, admirația și respectul pentru actul de creație și creatorii acestor frumuseți. În tot ce spune, se îngemănează tăișul gândului care separă esența de balast; nota particulară, de cea comună; ineditul, de convențional; valoarea, de nonvaloare... și alte aspect importante, împletindu-le cu căldura inimii, cu suflul cald al dragostei pentru literatură și creatorii ei. Ea pune în lumină partea frumoasă și valoroasă a fiecărei lucrări despre care își spune părerea, de parcă ne-ar invita la un festin: “Poftiți în grădina de frumuseți a

gândirii și trăirilor înaripate. Aici, eu pun în lumină doar florile, iar scaieții, ghimpii, iarba uscată le-am lăsat în umbră. Știm că există și acestea, fiindcă lumea e clădită pe un fundal al dualității: bine-rău, frumos-urât, de care trebuie să ținem seama, dar e bine ca ținta ochilor noștri să fie îndreptată spre ceea ce aspirăm”.

Trebuie să mărturisesc o bătaie a inimii mai accelerată, citindu-i părerile despre scrierile mele și despre mine ca om. Am stat pe loc de multe ori, așteptând un răspuns la întrebări care năvăleau peste mine: oare le merit? Chiar eu sunt aceasta? Dar pe partea cealaltă, cum sunt? Au mai spus și alții asemenea păreri despre mine? Și am încheiat cu concluzia: dacă îmi pun atâtea

întrebări, înseamnă că ceea ce scrie Virginia Vini Popescu are darul de a stârni întrebări la care trebuie să meditezi, asta fiind una dintre cerințele fundamentale ale creației.

În încheiere, aș vrea să subliniez că din tot ce scrie poeta-fizician, Virginia Vini Popescu, desprindem multe valori, dar valoarea cea mai adevărată mi se pare că o reprezintă aurul dragostei de oameni și al farmecului de a trăi în iubire, așa cum ne iubește Dumnezeu și ne îndeamnă și pe noi să-l iubim pe ceilalți.

Elena BUICĂ
Pickering, Toronto, Canada
7 august 2019

LUCIAN BLAGA - UN PROVOCATOR SPRE CUNOAȘTEREA ȘI EXPLORAREA NEMĂRGINITĂ

“Spania sărbătorește alături de România memoria și moștenirea culturală pe care Lucian Blaga a lăsat-o posterității, prin Uniunea Lucian Blaga a Scriitorilor și Artiștilor Români din Spania. Am inaugurat primul an al sărbătoririi spirituale și culturale a lui Lucian Blaga pe teritoriu iberic, o tradiție pe care o vom purta cu noi și pe care o vom duce la bună împlinire în fiecare an”, a declarat președintele acestei organizații, scriitorul Ovidiu Constantin Cornilă, în deschiderea conferinței internaționale Lucian Blaga – creație, cultură, universalitate, eveniment ce a avut loc pe 24 mai, la Universitatea din Alcalá.

Conferința, ce a reunit oameni de cultură, români și spanioli, profesori de limbă, cultură și civilizație românească care predau la școli din Comunitatea Madrid, a fost susținută de prof. univ. dr. Eugeniu Nistor, de la Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie din Târgu Mureș; poetul Adrian Popescu, directorul revistei Steaua, ce se editează la Cluj; conf. univ. dr. Victoria Fonari, de la Universitatea de Stat din Moldova. Invitat special a fost Veronica Balaj, scriitor și jurnalist la Timișoara.

“Cu cât îl citești mai mult pe Blaga, cu atât te simți mai incitat să îl cunoști mai bine. Lucian Blaga este, așadar, un provocator spre cunoașterea și explorarea nemărginită a

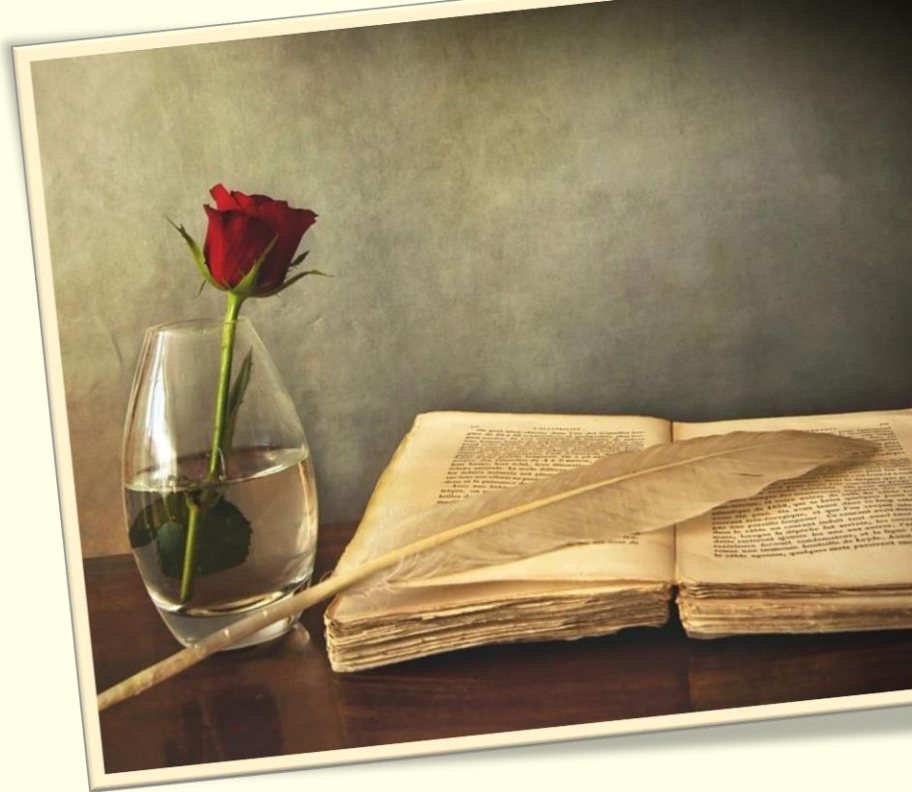
interiorului”, a spus Ovidiu Constantin Cornilă, moderatorul evenimentului.

Poetul Adrian Popescu, născut în Cluj, orașul lui Blaga, a rememorat trăiri, emoții și informații pe care a avut oportunitatea de a le capta de la oameni de cultură care l-au cunoscut pe Lucian Blaga. “Cea mai mare dorință a mea, de copil, a fost să cunosc un poet viu. Un povestitor, credeam, un născocitor de basme. Cum nu știam la cei câțiva ani pe care-i număram, vreo 10, cum și unde să-l caut pe poet, am avut prilejul peste vreo patru ani să fac cunoștință cu un poet care-l cunoscuse pe Blaga. Aurel Rău. Locuiam, pe-atunci, la doi pași de «bârlogul lui Faust», de «nebănuitele trepte», adică de spațiul fabulos din cadrul Bibliotecii Centrale Universitare, unde-și avea biroul modest, dar ferit, Blaga”, ne-a spus scriitorul Adrian Popescu, în deschiderea expunerii sale, Blaga și Clujul. Evocarea unor mărturii ale unor literați prestigioși, care au colaborat cu Blaga,

care i-au citit manuscrisele și i-au publicat poezii în revista Steaua, al cărei actual director este Adrian Popescu, au creat o atmosferă de veac trecut. *“Aurel Rău îmi povestea starea sa de încântare estetică atunci când a citit excepționalul poem Mirabila sămânță, în prezența lui Blaga, la cofetăria Pescăruș (Melody), conștiința valorii literare a textului încredințat Stelei, mai mult, generozitatea cu care interlocutorul său îi dăruise manuscrisul”*, ne-a mărturisit scriitorul Adrian Popescu.

Idei și structuri de idei în arhitectura sistemului filosofic al lui Lucian Blaga este titlul lucrării prezentate de prof. univ. dr. Eugeniu Nistor. *“Forma definitivă a sistemului filosofic al lui Lucian Blaga o constituie cele patru trilogii: Trilogia cunoașterii, Trilogia culturii, Trilogia valorilor și Trilogia cosmologică – ale căror structuri au fost stabilite definitiv de gânditor prin testamentul său editorial din 25 august 1959”*, ne-a reamintit prof. univ. dr. Eugeniu Nistor.

“Într-un studiu consacrat «aspectelor fundamentale ale creației culturale», Lucian Blaga se arată preocupat de «semnificația metafizică a culturii», care, ca mod specific uman, este departe de a fi un lux, o podoabă

sau un moft, ea reprezintă chiar împlinirea necesară; căci faptele de cultură au început să se manifeste în momentul în care sub fruntea insului uman s-a întâmplat un salt important de conștiință, care l-au adus în situația de a suferi unele transformări de nivel ontologic – transformări care nu sunt altceva decât așa-zisele «mutații ontologice», cultura nefiind altceva tocmai consecința unor astfel de «mutații». [...] Împrejurarea că «omul a devenit om», adică subiect cunoscător și creator, în același timp, datorită unor hotărâtoare mutații ontologice, ar putea, desigur, îndreptăți ideea gânditorului român în legătură cu faptul că acesta reprezintă, totodată, capătul ultim al evoluției, căci odată cu ivirea lui în lume verigile lanțului «mutațiilor lui biologice» s-au stins și o altă mutație nu ar mai putea fi posibilă, ceea ce explică și fenomenul bizar, în univers, al «singularității sale», a spus prof. univ. dr. Eugeniu Nistor.

Conf. univ. dr. Victoria Fonari a vorbit despre Gândirea mitică în viziunea lui Lucian Blaga.

“Filosoful Lucian Blaga și-a structurat viziunea despre gândirea mitică

Într-o corelație cu gândirea magică. În Trilogia valorii este elucidat raportul dintre magic și mitic, care devine unul fundamental. De fapt, obiectivul central nu este gândirea mitică, aceasta devine o cale pentru a putea identifica magicul. Totuși, raportul dintre mitic și magic este investigat în mai multe exemple, unde se observă cum în unele cazuri prevalează miticul, în altele – magicul. Ceea ce înseamnă că pentru Lucian Blaga magicul nu este indisolubil de mitic”, a explicat conf. univ. dr. Victoria Fonari.

“Lucian Blaga are o predilecție de a asculta ce-i spun cuvintele. Cuvintele apar în imagini arhetipale, în marja istorică și ontologică a sensului pentru a găsi traseul spre matricea cuvântului sau a imaginii care denotă misterul”, a adăugat conf. univ. dr. Victoria Fonari.

Jurnalista Veronica Balaj ne-a prezentat un reportaj pe care l-a realizat în Lancrem, satul unde s-a născut și a fost înmormântat Lucian Blaga, și un interviu cu prof. Lelia Rugescu, nepoata poetului Lucian Blaga.

“De poposești în Lancrem, înțelegi că trecători sunt «oamenii și leatul. Neschimbat e numai satul» și, în drum spre casa poetului, încerci zonele adânci ale imaginarului”, ne-a spus ziarista, într-un fel de invitație de a (re)veni și noi în “crâmpeiul de eternitate numit Lancrem”.

Om de radio, Veronica Balaj a înviorat aerul cu expunerea amintirilor pe care a avut prilejul să le asculte în cadrul interviului pe care l-a luat Leliei Rugescu, fostă profesoară la Universitatea Babeș-Bolyai, din Cluj-Napoca, și nepoata de soră a poetului Lucian Blaga, Lulu, cum am aflat că i se spunea în familie.

Conferința internațională Lucian Blaga – creație, cultură, universalitate a fost completată de o frumoasă expoziție de

tablouri create de artista clujeană Angela Roman Popescu și de un emoționant recital al interpreților de muzică populară Marilena Trifan și Macedon Botârlă.

Evenimentul a fost apreciat de toți iubitorii de cultură prezenți. Preotul Teofil Moldovan, care aproape 50 de ani a slujit Biserica Ortodoxă Română, cultura și spiritul neamului nostru, lăsând urme în inimile a mii de credincioși români din toată Spania, a ținut să mulțumească pentru acest eveniment cultural: *“Cinstea cea mai mare se dăruiește oratorilor de zi, care ne-au încântat inima, ne-au curățat puțin inteligența, ne-au deschis ferestrele înțelepciunii și au înmagazinat ceva nou multora dintre cei aici prezenți.*

Dacă și pe Lucian Blaga, ca pe Eminescu, îl numim «Luceafăr», pe Blaga, «Luceafăr al culturii românești», nu-l căutați noaptea, ca pe Luceferii care sclipesc pe cer... Ci căutați-l în biblioteci, publice și proprii, în librării. Și, cu cuvintele auzite de tânărul Augustin, marele filosof, părintele filosofiei europene, Papa Ioan Paul al II-lea, «ia și citește!».

Legile de circulație în lume cu carnet de pretenție de român cult presupun să citești operele lui Blaga, ale lui Eminescu și ale celorlalți scriitori ai noștri.

Dar îi mulțumim lui Blaga că azi, aici, în loc de cinste, sediul rectoratului Universității din Alcalá de Henares, Uniunea Lucian Blaga a Scriitorilor și Artiștilor Români din Spania ne-a reunit și am constituit România mare. Și de unde ne vine Soarele? De la Răsărit, din Moldova, Basarabia noastră! Iată-ne reuniți cu drag moldoveni, ardeleni, bănățeni, aici în Alcalá”.

Ana-Maria CORNILĂ
Iunie 2019, Spania

TAINA SCRISULUI TAINA MEA

Mă întrebi de ce nu-ți scriu, de ce îți trimit mereu un eseu sau o poezie, de ce nu sunt eu însumi și de ce nu-ți povestesc despre mine. Nu simți cuvintele mângâindu-te? Nu le vezi adunându-mi lacrimile? Nu râzi cu mine când ele devin năstrușnice, zglopii, neascultătoare? Nu dansezi cu mine în ritmul lor?

Nu înțelegi că ceea ce nu pot spune nimănui, ce nu pot șopti, ce nu pot striga, ce nu pot cânta, tot ce sunt și tot ce este în mine, îl povestesc tuturor? Nu știi că cel mai bun ascunziș este de a-ți lăsa comoara la vedere?

Scriu... Îmi aleg cuvintele cu grijă, le iubesc, le respect și le cunosc puterea. Mă ridică spre cer sau mă strivesc. Aduc zâmbete și lacrimi. Sunt darnice sau zgârcite. Le aștept cu bucurie, dar și cu teamă. Le las în mine să crească și să nască tablouri. Da, eu pictez cu ele ceea ce simt, ceea ce gândesc, ceea ce trăiesc în grădinile în care uneori se pitesc și himerele vieții noastre.

Dar povestea cuvintelor mele începe demult... în regatul tăcerii... în împărăția beznei... în carcera fără uși, fără ferestre... Mică eram și pregătită să absorb întreaga lume în mine. Ce aș fi putut eu să-i dăruiesc în schimb? Poveștile mele, vorbele ce treceau multicolore prin fața ochilor mei, învăluite în sunete blânde sau vijelioase. Lumea copiilor surzi am cunoscut-o de la primii mei pași și scrisul era una din posibilitățile de a comunica cu ei. Tărâmul copiilor orbi a fost o revelație pentru mine. Atâtea cuvinte spuse, vorbite care aveau nevoie de un conținut. Cum să explici culorile celor ce nu le-au văzut niciodată? Cum să explici bezna și lumina

crepusculară? Noi toți avem nevoie de cuvinte pentru a ne dezvălui – sau ascunde – gândurile... Noi toți... chiar și cei care își aleg deliberat puținii parteneri de conversație... Nenumărate sunt capcanele comunicației... Cei prinși în ghiarele lor rămân tăcuți, închiși în spatele unor ziduri greu accesibile, asemeni grădinii uriașului lui Oscar Wild. Dar și acele porți se pot deschide... scriind... Uneori refuzăm însă să vorbim cu hârtia. Atunci coala rămâne albă, avem blocate de scris. Atunci tace și penița.

Cât de recunoscătoare sunt că ni s-a dăruit cuvântul!

Cât de important îmi este să-l transmit mai departe...

Cândva ne-am visat pe noi, amândoi. Noaptea era întunecată, iar noi ne aflam pe culmi învecinate. Ne chemam cu disperare, încercând să ajungem unul la celălalt, să ne auzim, să ne înțelegem mai bine, mai clar, dar cuvintele erau destrămate în sunete răzlețe,

iar ceea ce ne-am scris ne învăluia într-o plasă de litere indescifrabile. Voalul alcătuit din litere luminescente era înfășurat în jurul nostru, ne ținea strâns, împiedicând orice mișcare. Gândul aștepta să-l ordonăm în fraze inteligibile și mai ales citibile. Cuvântul cerea să fie scris.

Cred că de atunci încerc asemeni Șeherezadei să-ți povestesc. Ție, cititorului pasionat cu mare experiență, dar și copilului ascuns pe undeva în adâncul tău. Să-ți scriu ție, persoanei lucide, ce se bucură de vraja născută de o voce ce recită, care citește fragmente așternute pe foaia timpului. Metamorfoza cuvântului este totodată și viața noastră...

Viața noastră... Ea se întinde pe un mănunchi de foi, cândva albe, gol goluțe,

amuțite în așteptare și pe suprafața cărora acum literele mișună asemeni roiurilor de furnici, în linii drepte, disciplinate. Pot fi gândurile încătușate în paginile unei cărți sau este cartea, mai degrabă, rampa lor de

lansare? Un fapt îmi pare sigur. Textele necitite mor în singurătate.

Cum a început însă totul? A fost o vreme în care încă – probabil – nu mă adresam ție, deși tind să cred că fiecare rând pe care mi l-am notat ți-a fost destinat. Putem scrie într-adevăr doar pentru noi? Nu este scrisul forma cea mai complicată a spovedaniei?

Miturile nordului, folclorul, s-a transmis de cele mai multe ori oral. În nopțile lungi oamenii și-au povestit legende, întâmplări, le-au cântat, le-au învățat și le-au împărtășit cu fiecare răsufare, cu fiecare sărut, la fiecare întâlnire. Copilăria narațiunii nu a avut loc pe table de piatră, argilă, papyrus sau hârtie, ci era asemănătoare copilăriei mele, când glasul catifelat al mamei îmi dezvăluia atât comorile bibliotecii noastre, cât și conținutul ariilor operelor compuse de Verdi și Puccini. Vocea tatălui meu îmi divulga secretele florilor, ale păsărilor cântătoare, arătându-mi pe hârtile lumii minuni nebănuite. Natura umană era ceea ce-l fascina. Copilă fiind, mezinul familiei, ascultându-mi bunicul citind Haggadah – istoria Exodului, a plecării din Egipt – am interiorizat, presupun în mod inconștient, semnificația relatării. Cuvântul Haggadah înseamnă a spune, a istorisi. O sărbătoare în care cel mai tânăr întrebă și vârstnicul, cel ce citește, răspunde. Cartea este în centrul festivității. Întrebările aveau teme existențialiste legate de supraviețuire, de sensul libertății, de importanța cuvântului scris. *“De ce astăzi este altfel decât întotdeauna?”*, întrebam emoționată în mijlocul unei familii devenite deodată tăcută...

Mă întorc acum spre pe tine: “De ce să fie astăzi altfel decât întotdeauna? De ce

zgârii cu vârful condeiului pe sufletul tău? De ce te dezmierd cu pensula acuarelor vorbite? Poate pentru că știu că noi nu ne vom întâlni niciodată. Cum ți-aș putea altfel comunica ceea ce doresc să-ți spun?”

Scârțâitul tocului pe hârtie mă trezește din amintiri. Ce cadou prețios a fost primul meu stilou! Vișiniu, cu penița aurie, aluneca făcând litere înflorate sau severe și cuminiți, pe lineatura caietului. Clasa a VII-a... liniștea era întreruptă doar de răsuflarea noastră și de rumoarea ușoară ce pătrundea prin ferestrele deschise spre copacii bătrâni, fără nume, ai curții vechii mănăstiri în care se mutase de decenii liceul. Profesoara era tânără, pistruiată, cu ochi înguști, albaștri, sclipind de voie bună. Părăsise de curând băncile universității și se simțea bine în apropierea celor, a căror vârstă trăia încă în ea. A ales în acea zi un tablou al pictorului Octavian Băncilă din ciclul “1907”, pentru a fi descris de noi în ora de literatură. Mă uitam la bătrâna din fața casei. Așezată pe un scăunel își făcea de lucru, dar era în așteptare... Interesant îmi pare că și atunci, precum și astăzi, îi simt durerea. Cine se reîntoarce de pe un câmp însângerat? Am început să scriu... să-i descriu viața în mica cocioabă de pe marginea drumului, plecarea singurului ei fecior, conștiința pericolului ce aplană asupra lui... și așteptarea... marea așteptare care îți taie în carne, în suflet, te omoară...

Terminasem compunerea și-i dădusem doamnei textul spre lecturare. S-a uitat la mine cu mare seriozitate și m-a rugat să-i dau caietul pentru a-l citi celor din clasele superioare. Cred că acest gest m-a încurajat să dau frâu liber fanteziei mele și să nu-mi păstrez textele doar în jurnalul ce-l începusem la 13 ani. Ce îmi notam în el? Micile și marile evenimente ale adolescenței mele, gânduri și sentimente trezite de

lecturile avute, admirația mea pentru inteligența sclipitoare și romantismul lui Cyrano de Bergerac, lacrimile mele vărsate la moartea Tăunului... dar și reflecțiile trezite de dragostea ce mă întâmpinase prin scrisorile ce-mi soseau încă din clasa a IV-a de la un băiat “mare” aflat pe atunci în clasa a VII-a, de lectura epistolelor sosite din depărtarea, ce nu putea fi traversată în ultimul an de liceu... Observațiile mele cotidiene privitoare la viața celor din jurul meu, a mea, temerile, momentele de frică, bucurie și speranță, de adâncă tristețe și renunțare la vise, precum și primele variante ale poemelor, a textelor mele, și-au găsit locul în paginile lui. Jurnalul mi-a fost un prieten bun. L-am sacrificat pe altarul plecării mele definitive transformând în scrum ce am iubit.

Dacă încă în timpul școlii abonamentul la filarmonică era un refugiu în

lumea muzicii, frecventarea cercului literar Orizont îmi oferea ceasuri de delectare în atmosfera creată de autorii orașului meu, Timișoara. Numele lor îmi încălzește și astăzi ziua când le citesc epistolele sosite pe cale virtuală sau când viața îmi oferă marea bucurie de a-i reîntâlni. În acei ani zbuciumați, Cornel Ungureanu și Maria P. Pongrácz erau insulele prieteniei abia infiripate și menținute până în zilele noastre.

Citeau cu toții așa de frumos! Așezată într-unul din rândurile din spate ascultam cu mare atenție fragmentele operelor lor. Într-o zi s-a apropiat poetul Anghel Dumbrăveanu și m-a întrebat dacă scaunul de lângă mine este liber. I-am zâmbit dând doar din cap.

- Scrii și tu?, m-a întrebat...

- Ah... nu... nu... doar pentru copii, am spus.

M-a invitat la el în birou și mi-a cerut manuscrisul. A publicat imediat câteva din poeziile mele în revista "Orizont". Mi-am început drumul literar cu "vârsta buburuzelor", pentru a-l cita pe Dumbrăveanu.

Dorești să-ți înșir câteva din lucrările mele. Bine... Iată câteva: Muzicalurile compuse de Rodica Giurgiu pe baza libretelor mele – "Pip, copilul stelelor" și "Noua poveste a Scufiței Roșii" – figurează în repertoriul permanent al Operei din Brașov și al Teatrului Merlin din Timișoara. Cântecele compuse pe textele mele au primit distincții și premii naționale și internaționale. Înregistrarea spectacolului "Pip, copilul stelelor" este păstrată în Fonoteca de aur a Televiziunii Române din București. Solista Operei din București, Sorina Munteanu, a interpretat la Paris lieduri compuse pe versurile mele.

Concomitent cu recitalurile de lirică și muzică susținute în Germania și Polonia, deseori cooperând cu artiști plastici de

renume, precum Jacek M. Rybczynski, Gottfried Bräunling, și Konrad Schmitt - Schrollbach, am colaborat, cu eseuri și poezie, la numeroase reviste literare, între care "Orizont", "Jurnalul Bucureștiului", "Observatorul" (Toronto), "Haifa literară", "Isro-Press", "Taifas literar", "Nautilus", "Alchemia", "Banater Zeitung", "Temeschburger Heimatblatt", precum și la revista internațională a timișorenilor, "BJT2006". Din opera literară amintesc selectiv, volumele "Träumerei" (carte bibliofilă de lirică, în limba germană, 2009), "Jurnalul unei emigrații" (2010), "Ploaia din mine" (poezii și eseuri, 2013) și "Cu tine. Solitudini" (însemnări, eseuri, amintiri, 2016), volum redactat de un prieten ce mi-a fost dăruit de literatură, poetul Eugen Dorcescu.

Interviurile realizate de radioreporterii Felicia Ristea și Dragoș Ciocîrlan s-au bucurat de mare rezonanță.

Între vis și realitate mă regăsesc însă și în eseurile mele de mai târziu. Cineva mi-a spus că pentru a scrie ai nevoie de memorie. Poate s-a referit la descrierea detaliilor care te urmăresc, năluci fugare, imagini ce renasc și-ți cer să le fixezi. Cred însă că amintirea are doar atunci puterea de a rămâne în noi când este îmbrățișată de emoții. Ele sunt, după cum bine știm, cel mai mare ajutor în lupta de supraviețuire. De aceea – cred cel puțin – a scrie, înseamnă a trăi...

Julia Henriette KAKUCS
Frankfurt, Germania
12 iulie 2019

TAINA SCRISULUI - TRECĂTORI PRIN LUMINA CUVÂNTULUI...

Cuvântul este cea de-a doua persoană a Sfintei Treimi, adică Domnul Iisus Hristos, așa cum ni se spune în Evanghelia de la Ioan: “La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul” (I, 1). De la conotațiile religioase inițiale, el a suferit transformări, ajungând în lumea profană, laică, științifică să reprezinte o modestă unitate de vorbire, un gând, o idee. Cu ajutorul lui, multiplicat și corelat la infinit, literatura ca artă a cuvântului este una dintre cele mai frumoase arte, o adevărată sărbătoare a sufletului și a spiritului. Dacă sărbătoarea conține în ea un dram de mister, de necunoscut, adică ceva tainic, ce ține de intraductibilul ființei, atunci cuvântul, ca element de bază al textului scris – poezie, proză, dramaturgie, poartă în sine inefabilul care atrage, farmecă, irumpe ca un fascicol de lumină. Acest mister, această taină, acest necunoscut este centrul în jurul căruia se organizează în cercuri concentrice, arta. Este tana artei, misterul său, sinele său... Iar toate acestea ne duc cu gândul la ideea de sărbătoare, o sărbătoare a artei cuvântului, în care lumea se îmbracă în lumina lui, lumina scrisului. Taina scrisului este sărbătoarea scrisului, pentru că scrisul este eliberare de constrângeri, bucurie, explozie de lumină prin comunicare, trăire la cote înalte, reverie, împăcare cu sine, cu semenii, cu Dumnezeu.

Trecători prin lumină este titlul unei trilogii scrise de mine, din care până în

prezent au apărut doar două volume: “Pământul ca un râu” și “Fire de iachint” ambele la Editura “Mira”, București, 2006 și 2007). Cel de-al treilea, “Tămâie și trandafiri” este în curs de apariție, la editura “Armonii culturale” din Adjud. Au urmat “Chemarea infinitului” (Editura “Mira”, București, 2007) și “La lecture plurielle de la poesie moderne”, la aceeași editură în 2009. Aceasta din urmă reprezintă lucrarea mea pentru gradul didactic I, ca profesor de limba franceză, grad susținut în 1987. Apoi, în 2018, mi-a apărut o plachetă de versuri intitulată “Destin românesc” (sonete), la Editura “Armonii culturale”, Adjud. Ele beneficiază și de ilustrațiile mele ca de altfel și romanele trilogiei.

Am urmat Liceul de Arte Plastice “Nicolae Tonitza” din București, promoția 1968 și Facultatea de Filologie la Universitatea București, promoția 1973. Ambele instituții de învățământ au sădit în mine dorința de a avea o cultură solidă, nu una superficială. Am învățat să pictez, să scriu, m-am inițiat în tainele graficii și am citit cât am putut de mult.

În învățământ, ca profesor de limba franceză, am cunoscut o serie de bucurii, mai

ales cu elevii care participau la olimpiadele naționale, datorită unei munci susținute de ambele părți.

Cultura și educația sunt ca două vase comunicante, ca două mâini împreunate pentru rugăciune și iertare; una transmite celeilalte, iar aceasta primește, reține și mulțumește. Ascultă împreună o melodie doar de ele auzită, vibrează în mod tainic, neștiut, abia perceptibil. Este cazul artei. Nu degeaba se spune că pictorul bun se cunoaște după cum pictează mâinile. Aceste mâini păstrază în ele un secret, au o melancolie specială, un duh ce vine din interiorul ființei. Semnalul mâinilor frumoase trece și în planul rostirii simbolico-metaforice, îmbogățindu-se cu alte elemente portretistice, în primul rând ochii, privirea. Oricum cele două arte, a cuvântului poetic și a picturii, a vizualului se întrepătrund, întrucât emoția, sentimentul, trăirea le guvernează și le sublimează.

Am încercat să surprind esențialul textelor poetice în intertextualitatea lor, făcând analize concrete și minuțioase la Eminescu, Blaga, Mallarme, Valery. O muncă pe parcursul câtorva ani de zile, până în 1990, adunată în "Caietele Universității Timișoara". Apoi în 1991, ca o încununare parcă a acesteia, am avut parte de un moment extrem de încărcat emoțional și intelectual, prin prezentarea comunicării "Eminescu-Mallarme", la Universitatea Sorbona din Paris, în cadrul colochiului internațional "Romanite et Roumanite".

Revenind pe pământ teleormănean, noi, profesorele de limba franceză din Alexandria am înființat în parteneriat cu francezii "Asociația de prietenie româno-franceză" (ROMFRA), adevărat centru cultural pentru elevii noștri, care au putut pleca în Franța, cu programe artistice în ambele limbi, beneficiind astfel de un sprijin

real în cunoașterea și aprofundarea limbii și culturii franceze. În 2005, proiectul pe teme de arte plastice și muzică intitulat "Arta limbilor", cu Colegiul din Bastogne-Belgia deschidea o cale pentru viitoarele proiecte Erasmus. Din nou arta cuvântului cu arta vizualului, dar și cu cea sonoră, muzica, își dădeau mâna, prin ceea ce aveau ele specific, dar și comun: inefabilul expresiei, gândire și suflet deopotrivă, rațiune și sentiment, menite să-i unească pe oameni printr-un mesaj de iubire necondiționată, de chemare la eternitate.

Dacă scrisul vine din interiorul ființei, dacă exprimă resorturile cele mai profunde și ascunse ale eului, atunci el este viață, suflet, armonie. Cuvântul are sufletul său. El provine din lumina eternă și divină, împrăștiind în jur razele sale. Cuvântul creator, cuvântul poetic sensibilizează inimi și conștiințe, prin imaginile create de el. Acele idei sau gânduri ce nu pot fi elucidate pe deplin, pentru că poezia este poezie tocmai prin intraductibilitatea ei, prin puterea harului său, prin inefabilul și taina sa, astfel de idei întrețin un farmec unic, o atmosferă creatoare de vis, armonie și înțelepciune. Cei vechi considerau că înțelepciunea e podoabă de aur, după un citat din Sfânta Scriptură.

Scrisul, ca și vorbirea, are un raport direct cu gândirea, așadar unei minți logice îi corespunde o expresie clară, armonioasă. Astfel de expresii trebuie să domine limba noastră literară, iar noi, cultivatorii ei, trebuie să avem grijă să nu cadă în lemnificare și vulgarizare. Și tot în Sfânta Scriptură ni se spune că „ochiul este lumina trupului”, iar dacă ochiul nostru este întunecat, cu atât mai rău. Aș reveni la această imagine a ochiului-lumină, considerând-o imaginea cheie a artei, a cuvântului „ce exprima adevărul”, a tainei scrisului, a vieții lăuntrice a acestuia.

Scriu pentru că-mi place, pentru că este o necesitate, un mod de a trăi și de a vedea viața din această perspectivă și... pentru că pot. Cât despre cititor, partenerul tăcut și invizibil al scrierilor unui autor, am scris câte ceva în Confesiune, partea introductivă a volumului III Tămâie și trandafiri, al trilogiei Trecători prin lumină.

CONFESIUNE

Către tine, cititorul meu drag, căruia, cândva cronicarul îți spunea "iubite cetitoriule!". Cred că știa el de ce ți se adresa astfel, și mai cred că... avea dreptate.

Te vei întreba poate, de ce am ales să mă confesez ție. Pentru că, împreună cu mine, vei reuși și vom reuși să depășim niște bariere, adică obișnuitul de aici până dincolo este domeniul celui ce scrie, iar de dincolo până mai încolo este domeniul celui care citește. Nu, nicidecum așa. Desigur că am și eu un rol în acest act al creației, acela de a fi pornit la drum singură, fără a te fi întrebat pe tine, cititorule, dacă vei binevoi să mă însoțești; dar acum, încheindu-mi rolul, nu te-am mai putut evita... Acest împreună cu, pe care-l vei găsi în volumul II, "Fire de iachint" al trilogiei mele, "Trecători prin lumină", cred eu că poate fi o caracterizare, o "definire" a artei: adică mesajul transmis de cel ce scrie, cel ce compune - să-i zicem "compunător" căci creator ne trimite cu gândul la Creator și, ne înpotmolim; acest mesaj al "compunătorului" împreună cu interpretarea ta, drag cititor, re-face, re-compune, re-creează opera de artă, în infinitatea ei de înțelesuri. Iată de ce ești atât de important pentru mine, iată de ce opera de artă nu se "termină" pe hârtie, adică parțial și superficial, căci în realitate, ea începe să se creeze abia de acum încolo, după „moartea”ei materială, fizică și trecerea ei

prin imaginația și sufletul tău creator, drag cititor.

Și să-ți mai spun ceva, un mic "secret": eu cred că dacă te-ai imbarcat pe corabia mea, condusă de mine, lăsându-te purtat de aceste valuri înspumate, nu va trebui să te temi, pentru că împreună cu mine, vei ajunge la destinație, pot spune, chiar bine. Așadar, înarmează-te cu răbdare, rupe-ți puțin din timpul tău prețios... urmează-mă.

Încă un mic detaliu: vorbind de "opera de artă", m-am referit la acele opere consacrate deja de timp, de lecturi, de comentatori: dacă îți vorbesc despre mine, îți voi spune că voi schimba termenul de "operă" cu acela de "lucrare" sau "scriitură". E bine întotdeauna să ne raportăm exact și corect la repere și modele.

Acum, după ce vei parcurge cu ochii și cu mintea cele 3 volume din "Trecători prin lumină", poate că te vei întreba simplu, de ce a trebuit să le scriu, sau care este motivația mai bine-zis; sau ce anume este mai important de reținut. Am să-ți răspund, am să-ți ofer călăuză, o cheie. Așa cum desfășori un ghem și observi că, din mâna ta până jos, firul nu este întocmai drept, tot astfel vei vedea că firul epic al volumelor propuse ție spre lectură are bucle, în care intră amintiri de tot felul, descrieri, personaje, dialoguri, meditații personale despre timp, despre această trecere a noastră prin lumina vieții și despre Dumnezeu. Prefer să le spun "bucle" și nu digresiuni, deoarece eu cred că au un conținut pozitiv, în timp ce digresiunea se încarcă oarecum negativ.

Pășești tăcut într-o catedrală, într-un templu al luminii. Tot ceea ce vezi acolo este cizelat de strălucirea fulgerului de noapte într-o clipă de eternitate. Înmărmurești. Ți se pare că ai trecut prin ceva asemănător poate, când ai urcat pe un munte înalt pînă la cer și,

privind panorama sau inelele drumului parcurs, asemănătoare unei broderii verticale, te-a cuprins amețeala. Dar n-ai căzut, pentru că privești în sus, spre Dumnezeu.

Așadar, firul epic se face “vinovat” de tot ceea ce îți propun eu spre lectură. Anumite evenimente ți se vor părea inutile, plictisitoare, stereotipe sau repetitive; este dreptul tau la opinie. Dacă vei fi mai atent, vei vedea că sub o anumită aparență de repetiție, de monotonie, conținutul se modulează altfel, îmbracă o altă haină. Trecând cu bine această barieră, acest prag dintre aparențe și esențe, vei înțelege că întreaga scriere este o imensă metaforă a condiției umane. Spre exemplificare, eu ți-am adus în față o lume, un timp, o societate. Am compus o atmosferă.

Și acum o ultimă lămurire asupra titlului celui de-al III-lea volum, “Tămâie și trandafiri”! Dacă “Fire de iachint” au fost locul de întâlnire a unor personaje emblematice pentru viața satului dunărean amintit, personaje care au intrat în eternitate și s-au constituit în adevărate faruri de lumină, acum timpul lor se încheie, viața lor apune. Tămâia din candelile de la biserică sau de la cimitir înlocuiește strălucirea diamantină de odinioară.

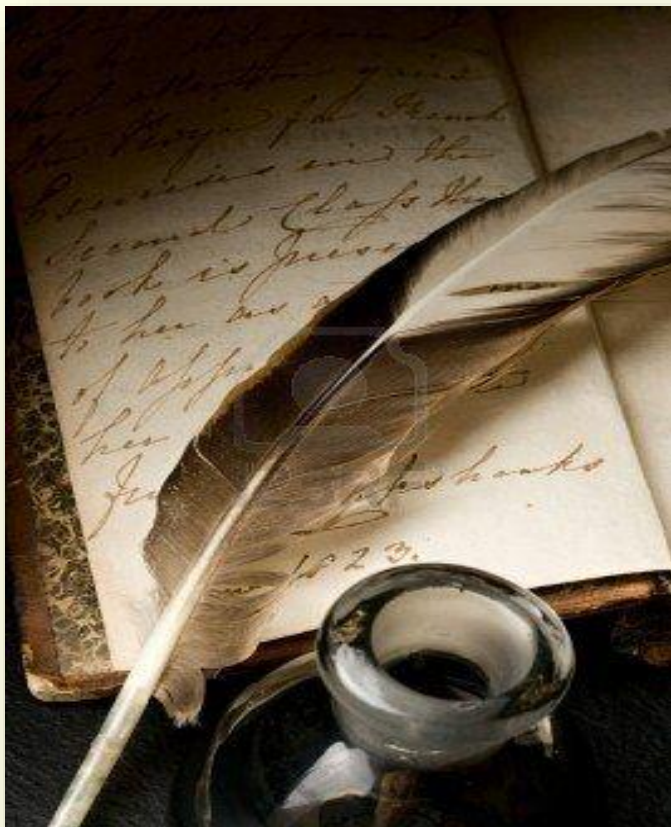
Gloriei deșarte din viața laică, profană, i se opune slava cea veșnică, simbolizată de licărul tămâii de pe brațele crucilor din cimitir. Dar pentru a nu cădea într-un pesimism iremediabil, pentru a nu medita la nesfârșit pe tema sorții umane și a timpului ireparabil, ti-am adus în final, dragul meu cititor, o imagine vie, aceea a unor trandafiri plini de culoare, lumină și parfum, pe care, fie că îi vei regăsi în grădina Angelei, fie aiurea, îți vor umple sufletul de liniște și armonie divină, asemenea razelor „ce mor în grădini și mor și-n mine”, cum spunea cândva

Al. Macedonski, unul dintre cei mai sensibili poeți și cântăreți ai trandafirului, această floare magică, aprinsă pe pământ parcă direct din Edenul biblic. După ce-mi vei fi iertat neputințele și neajunsurile literare, - poate că tu, cititorule experimentat, vei fi văzut altfel lucrurile -, vei trece la etapa următoare, aceea a căutării unor sensuri noi, neexplorate, nemărginite sau nelămurite de mine. Îți voi fi recunoscătoare. Te provoc și te invit la lectură, o lectură gradată și luminată de steaua imaginației tale creatoare, cititorul meu drag, tainic partener, nevăzut al gândurilor și simțirilor mele.

Emilia STROE-ȚENA

30 iulie 2019

Alexandria

L'amour des livres

« Un livre est un ami qui ne trompe jamais », écrivait au XIXème siècle René-Charles Guilbert de Pixerecourt, auteur dramatique et bibliophile convaincu. Le grand écrivain Alphonse Daudet fait dire à un de ses personnages de roman, à propos des livres : On peut s'adresser à eux dans les grands chagrins de la vie, on est sûr de les trouver. Le livre a traversé les âges, des tablettes d'argiles des Sumériens aux livres numériques de nos jours. Il est désormais un objet du quotidien

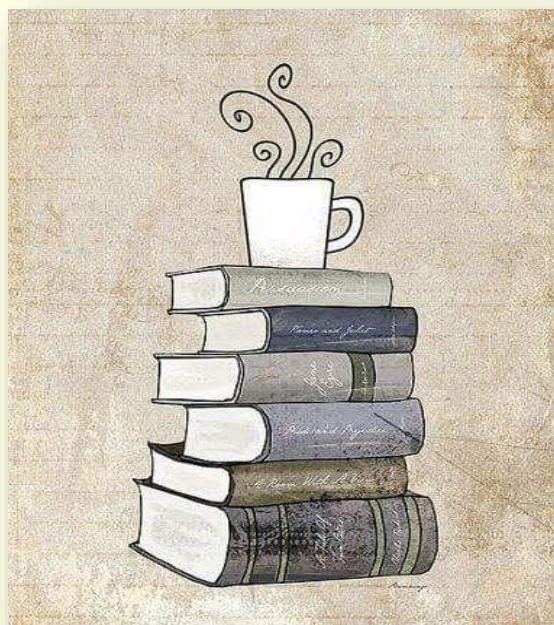
Depuis cinq mille ans, l'Homme a découvert, avec l'écriture, une manière de symboliser sa pensée dans l'objectif de la communiquer au plus grand nombre. Avec les livres, il laisse une trace et offre au lecteur des repères stables pour aller toujours plus loin sur le chemin de la vie. Peut-être est-ce ici la force de l'écrit.

Un bon livre enrichit également la connaissance de soi à travers la vie des personnages de romans qui peuvent nous faire vivre des émotions inconnues en nous exposant aux grandes questions de la vie : l'amour, la mort, la peur, la douleur, la perte ou l'attachement. Le livre est un véritable outil thérapeutique à domicile. De nombreux lecteurs traversant des situations difficiles témoignent qu'ils ont réellement repris goût à la vie en lisant.

Le livre est le meilleur ami de l'homme. Cette idée universelle transcende toutes les cultures et civilisations. Il est intéressant d'observer que pratiquement toutes les religions de la planète s'appuient sur des Écritures dites Sacrées. Si les interprétations diffèrent, le livre reste toujours identique, fidèle à lui-même. La Bible, le Coran, la Bhagavad Gita demeurent

immuables, alors que les générations humaines se succèdent. Même remarque pour les écrits des philosophes, ceux des scientifiques et des écrivains qui ont marqué leur époque. Un livre expose une pensée, une opinion, Que l'on soit d'accord ou en désaccord avec son contenu, il se veut toujours à disposition, tout en se laissant consulter à tout moment... Depuis que les hommes savent lire et écrire, ils ont partagé grâce aux livres leurs pensées, leurs émotions, leurs angoisses, leurs joies et fait avancer la connaissance. Les livres permettent de forger l'esprit critique par la confrontation entre les idées ou les idéologies. Ils nous apportent alors une inspiration nouvelle, une interprétation nouvelle du monde et une culture plus approfondie. Nous sortons de nos prisons mentales, nous déverrouillons notre regard sur le monde, dans l'acte de lire.

Certaines personnes lisent pour augmenter leurs connaissances, pour atteindre le Savoir, d'autres par obligation. Pourquoi lire ? Pour partir à l'aventure, une aventure qui nous emmènera loin dans des contrées qui existent en réalité ou en rêve, découvrir des mondes que je n'aurais jamais

pu imaginer moi-même, dans le passé ou le futur, dans un monde qui nous ressemble ou qui ne verra jamais le jour, dans un univers qu'une autre personne a créé pour nous. Partager avec les autres ces voyages de papier qui nous transportent. La lecture n'est pas simplement pour l'école, c'est pour la vie. Je vous propose le discours de Koïchiro Matsuura lors de la célébration de la journée mondiale du livre et du droit d'auteur en 2001:

« À l'heure de la mondialisation, le livre devient l'allié de tous les combats : pour la diversité culturelle et linguistique, pour l'accès aux savoirs, pour la liberté, pour la paix. Les quelques 80 pays ainsi que les millions de personnes qui participent régulièrement, depuis 1995, à la célébration de la Journée mondiale du livre et du droit d'auteur l'ont bien compris.

Le livre est en effet un compagnon de route et de vie inestimable. Dans les sociétés qui se sont établies autour de l'écrit comme dans celles qui puisent davantage aux sources de l'oralité, mais qui l'ont découvert et le chérissent comme gardien de leur patrimoine et expression de leur créativité nouvelle. Pour faire progresser l'éducation de base, pour lutter contre la pauvreté, pour servir de socle aux avancées des nouvelles technologies de la communication et de l'information dans les sociétés modernes.

C'est pourquoi l'Unesco, fidèle à son Acte constitutif, considère plus que jamais indispensable sa mission de promouvoir le développement de l'édition, la libre circulation du livre, son accès à tous les publics. La protection des auteurs contre l'exploitation non autorisée du produit de leur travail en est le corollaire. C'est pourquoi l'Unesco encourage également les pays à développer leur politique nationale en ce domaine, en veillant à ce que les auteurs perçoivent une part équitable des revenus de leurs œuvres.

Parce qu'il sert de multiples manières au développement, le livre est un outil de progrès. Parce qu'il est d'abord expression de la pensée, témoignage de l'être, le livre donne aussi une chance à l'humanisation du monde. »

Parce que lire, c'est mourir, renaître, aimer, rire, pleurer, y croire et aimer tout cela à la fois. C'est une fenêtre ouverte sur les possibilités.

Souvenirs d'enfance, souvenirs de lecture, souvenirs d'adolescence, souvenirs de livres, souvenirs et présent d'adulte, lire comme une évidence, plus que jamais. Bref, à déguster sans modération, à tout âge, et à offrir sans hésiter.

Dr. Ali Cheaito, Iași, 2019

ÉGLISE DES TROIS HIÉRARQUES (BISERICA TREI IERARHI) - Iași

Beauté et Art sacré

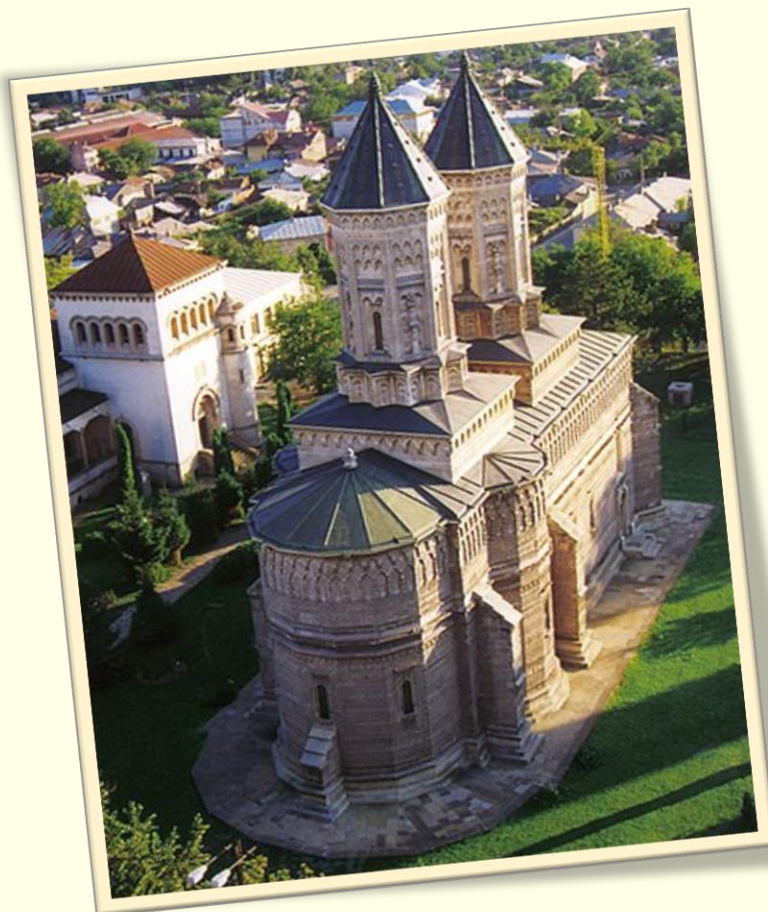
L'art, en effet, est une forme d'expression proprement humaine ; au-delà de la recherche des nécessités vitales commune à toutes les créatures vivantes, il est une richesse intérieure de l'être humain. Surgissant d'un talent et de l'effort, l'art est une forme de sagesse pratique, unissant connaissance et savoir-faire pour donner forme à la vérité d'une réalité dans le langage accessible à la vue ou à l'ouïe. Pas plus qu'aucune autre activité humaine, l'art n'a en lui-même sa fin absolue, mais il est ordonné et anobli par la fin ultime de l'homme.

L'église Trei Ierarhi de Iassy -voici la beauté, le mystère, le principe immortel de la beauté. Force, majesté et vigueur. Je ne parle pas d'une beauté superficielle, je parle d'une beauté pure qui s'écrit en dentelle de pierre.

Vous ne pourrez passer à côté sans vous arrêter et regarder l'édifice avec précision. L'église est dédiée à trois Saints : Basile le Grand, Grégoire le Théologien et Jean Chrysostome, tous trois fêtés le 30 janvier. Admirez surtout la qualité des motifs des murs extérieurs, les sculptures finement ciselées et jadis couvertes d'or. L'église a beaucoup souffert des invasions tatars de 1650, mais aussi des tremblements de terre successifs qui ont eu lieu dans la région, elle

a subi de nombreuses rénovations au cours des siècles, dont celles effectuées par le spécialiste en la matière, l'architecte français Lecomte du Nouÿ (qui a rénové de nombreux édifices religieux dans le pays) et les dernières en date, de 1993. À l'intérieur, vous verrez les tombes des princes Vasile Lupu (1595–1661), Dimitrie Cantemir (1673-1723) et Alexandru Ion Cuza (1820-1873). La magnifique église a été construite par Vasile Lupu, prince de Moldavie, de 1637 à 1649.

Joyau ultime de l'art gothique dans le mélange des styles renaissance et byzantin, incroyable défi de bâtisseurs, située au cœur de la ville, cette église étonne par la richesse du message de ses murs, par l'harmonie de sa nef gothique ainsi que par la délicatesse de la décoration flamboyante des murs aux fleurs de pierre.

Mais lorsque tout est placé sur le signe de l'instabilité, l'homme veut convertir son éphémère passage sur la scène du monde par de monuments fastueux qui éblouissent par leur nouveauté, leur extravagance, leur décor en pierre qui frappent par des contrastes de formes, de lignes, de couleurs. Les pétales de fleurs, imaginés en d'innombrables variantes ou les vases de fleurs, sculptés sur les murs de cette église représente une dimension de la culture roumaine, et surtout de la culture moldave du XVIIe siècle.

Le Syrien Paul d'Alep, le diacre patriarcal, qui traversait lassy en 1653 et un peu plus tard le Turc Evlia Celebri, infatigable voyageur qui, de Perse et d'Arménie allait jusqu'en Autriche, parvenu en 1659 dans la capitale moldave, sont des sources capitales nous aidant à réaliser de nos jours l'exceptionnelle impression, ineffaçable, que la vue de l'église Trei Ierarhi, avec les sculptures qui recouvraient ses façades, laissait même à des spectateurs ayant admiré au cours de leurs, pérégrinations quelques-unes des œuvres les plus remarquables de l'Europe et de l'Orient chrétien ou musulman. « Tout en pierre polie, l'extérieur entièrement sculpté avec un art étonnant » c'est ainsi que le décrit Paul d'Alep, en n'oubliant pas d'ajouter le détail, très significatif et révélateur, de la sensibilité d'un oriental, que « il n'y a même pas la place de poser un doigt qui ne soit couvert de sculptures », pour parvenir, en conclusion, à ce qui devait en fait refléter l'opinion publique unanime du temps, concernant la place éminente occupée par le monument de lassy dans la région de l'Europe orientale: « tout le monde s'accorde à dire que nulle part, ni en Moldavie, ni en Valachie et pas même chez les Cosaques- par conséquent, précisons-les, pas même dans une Ukraine du baroque exubérant, fleuri et coloré à

l'excès – « il n'y a une église comparable à celle-ci, ni par les ornements, ni par la beauté, car elle émerveille l'esprit de ceux qui la visitent ». Comme un écho, semble-t-il, les impressions du prélat orthodoxe sont complétées et prolongées quelques années plus tard, par celles de l'adorateur d'Allah, Evlia Celebi : « On ne saurait la décrire ni par la parole ni par la plume. Etant bâtie depuis peu, les pierres de marbre étincelant luisent et brillent... telles les feuilles sur un parchemin enluminé... Sur les pierres polies des murs extérieurs de cette église on peut voir, comme ornements, des figures et des motifs floraux. Surtout les motifs que l'on voit sur une pierre, sont de telle manière entourés d'ornements en forme de disques de soleil, d'enchevêtrements de lignes, de dentelles de pierre et d'inscriptions ornées, que celui qui les contemple est émerveillé de la façon dont le maître sculpteur a taillé le marbre avec son ciseaux. » Evlia Celebi tient à préciser qu'il n'a jamais vu « dans nul pays au monde de semblables œuvres peintes avec des miniatures si merveilleusement exécutées... comme celles que l'on voit sur les voûtes et les coupoles de ce monastère.»

L'église Trei Ierarhi, jamais imitée dans la postérité, a certes été une expérience singulière qui se présente à nos yeux comme un exemplaire unique, avec ses volumes et ses surfaces impeccables, ses extérieurs luxueux dans lesquels d'anonymes tailleurs de pierre, doués de génie, ont disposé d'innombrables blocs sculptés avec une minutie infinie et la rigueur presque algébrique de cette science islamique de l'ornement, si fort prisée en ce temps-là, en un passage insensible, de bas en haut, de l'aspect géométrique vers celui végétal, des cercles, des accolades, des vases de fleurs, des écus et des fruits, des fleurs, une profusion de fleurs, diversement disposés réalisant d'infinies variantes, des disques de soleil, motifs qui, bien taillés dans la pierre, donnent l'impression d'un ornement populaire du folklore roumain sculpté dans le bois.

L'esprit de cette magnifique église a réuni en elle toute une histoire de la Moldavie et le langage de ses pierres confirme une fois de plus, le visage d'universalité roumaine.

Dr. Ali Cheaito, Iași, 2019

Picături de culoare - Pictorul ALEXANDRU DARIDA

Născut la Satu Mare, Alexandru Darida a absolvit Institutul de Arte Plastice din Cluj în 1978. În 1985 a plecat în Italia, unde a urmat cursurile Academiei libere de artă Benedetti din Roma. În 1987 artistul a imigrat în SUA, stabilindu-se la Chicago, unde și-a continuat studiile la American Academy of Art, fiind marcat de Irving Shapiro.

Pictura artistului Alexandru Darida s-a impus la nivel internațional prin tehnica unică și tematicile ce relevă un intens angajament social: schimbările climatice, miracolul forței cosmice, lirismul și muzicalitatea cromatică, eternul feminin și potretele oamenilor iluștri din cultura românească și universală. Artistul sătmărean are acum un atelier și o galerie de artă la Chicago, iar lucrările sale au fost expuse în cele mai mari muzee și galerii din lume. Lucrări ale artistului se află, în colecțiile unor prestigioase instituții, precum Powerhouse Museum și Sydney Opera House, și au fost expuse la galerii din România, la Smithsonian Museum, la Illinois State Museum și la MNAR din București.

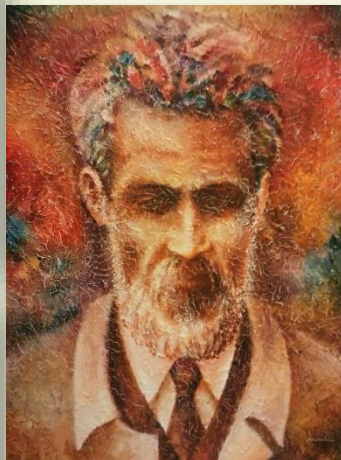
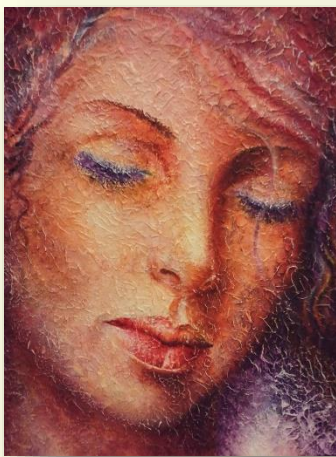
În anul 2018, pictorul Alexandru Darida a fost inclus în "Top 60 Masters of the Contemporary Art", un clasament al artiștilor din toată lumea a căror activitate are contribuție hotărâtoare la curentele contemporane ale artelor plastice, selecție realizată de Art Tour International Magazine, o prestigioasă publicație de specialitate apreciată la nivel mondial.

Anul acesta a primit **The MONA LISA SPECIAL AWARD** la Milano și *The Michelangelo International Award*, Roma 2019.

Alexandru Darida, ne oferă un spectacol al sufletului zugrăvit în culoare, fremătătoare compoziții, de o inefabilă limpezime ce ne transpun în lumea tainei, a metaforei și simbolului, a miracolului creator de frumos.

Omagiu lui Constantin Brancuși, cu ocazia Zilei Culturii Naționale.

Pictura de Alexandru Darida. Portretul a fost prezentat pentru prima dată la expoziția organizată de Doamna director Doina Uricariu la ICR New York "Extraordinary People, Extraordinary Portraits". La aceasta expoziție a fost lansat și albumul de artă "Alexandru Darida Master of Color" cu o prefață scrisă de Doina Uricariu.

ORIENT ROMÂNESC, 2019

SUNT ALBASTRUL DIN CUVINTE

Fără tine am trăit veacuri de singurătate
și copilului din mine i-au stat ploile în drum
într-o toamnă nesfârșită pe creneluri de cetate
ce abia ai cucerit-o cu surâsul tău acum.

Și ne-am întâlnit adeva pe tărâmul tău de față
până soarta să te ducă altui mire la altar,
și copilărim iubirea și într-un „ A fost odată...”
și în cordul Poeziei, unde batem exemplar.

Sunt albastrul din cuvinte, speli de nori cerul pe gură,
așterni „ Floare de lumină”, numele ce ți l-am dat,
în „ Demers de-a evada din frig” fără de măsură
chiar în „ Simfonii cu maci” flacăra te-am înălțat.

De întorc ultima filă, calendarul s-a sfârșit,
în tăcerea unui Cântec amintire să mă pierzi,
pe sprâncenele noroase poartă-mi cerul obosit,
primăverii veșniciei poartă-mă în ochii verzi.

Duhul toamnei poartă lin peste noi arcușul sorții,
a plecare pentru mine, pentru tine vis frumos,
rămâi lumea unde fi-voi dincolo de valsul morții,
ne-mi noapte nesfârșită părul tău de abanos.

VAL RĂZEȘU

GARA DINTRE FILE

*Să mă poți îmbrățișa când voi fi plecat departe,
m-am ascuns sărut curat despre îngerii din noi,
doar străinii îl văd carte, nu ne află între foi,
într-un zbor adevărat peste literele moarte.*

*Vara asta a crezut că tăcerea dintre gări
nu mai are trenuri vii să o macine sub roți,
la peroane de-ntrebări că așteaptă niște hoți
de sosiri, și la plecări că sunt șinele pustii.*

*Că întregul răsărit revărsat peste obraz
din surâsul tău sfios nu înalță ciocârlii,
dacă schimbă la macaz toamna cu copaci pustii
și cu chip întunecos ploaia fără de răgaz.*

*Ponegrirea-i în zadar, ți-am scris cerul cu safir
și ți-am pus la subțiori amintirea despre zbor
clipele mi le înșir cu vecia la picior,
primăvară să-mi cobori, te aștept în gări de mir.*

*Că tu ești Minunea mea, te-am închis între coperti
de mirare și de dor care nu se vor sfârși,
și te rog să nu mă cerți pentru când nu voi mai fi,
vei veni cândva o zi Poezie, să mă ierți.*

VAL RĂZEȘU

Toamnă românească

Numele lunii septembrie vine de la cuvântul latinesc, „septem”, șapte, pentru că este a șaptea luna în calendarul roman. Grecii numeau luna septembrie Boedromion. În România, luna septembrie are mai multe denumiri populare: Răpciune, Brumar cel mic, Vinicel, Viniceriu și Vinișel.

În popor, răpciunile reprezintă culesul viei. fiind luna cea mai importantă pentru cei care au trudit pământul, acum fiind culese roadele muncii de peste an. Septembrie începe în aceeași zi a săptămânii ca și Decembrie, în fiecare an.

Dat fiind că acum începe un nou anotimp, tradițiile populare fac iarăși legătura între luni și vreme. Astfel, dacă de „Răpciune” e cald, atunci luna următoare, „Brumărel” timpul va fi rece și cu multă umezeală. Dacă tună în septembrie e semn de multă zăpadă în „Făurar”. Dacă în septembrie înfloresc scaietii, atunci toamna va fi lungă și frumoasă. Dacă rândunelele se duc repede, atunci e semn că și iarna e aproape.

În tradiția noastră populară, toamna începe de la 8 septembrie (Sf. Maria Mică) și durează până la Sf. Nicolae, 6 decembrie. De începerea anotimpului ruginiu sunt legate foarte multe tradiții și credințe, multe dintre ele foarte vechi și încă respectate. În vechime, pentru culturile arhaice care își guvernau activitățile după calendarul solar, echinocțiul prilejuia ritualuri specifice. În mănăstirea rupestră de la Șinca Veche, unde dacii avea un mare templu, se desfășurau practici diverse pentru ca oamenii să se

bucure de o iarnă ușoară, iar anul următor să fie roditor.

Cea mai frumoasă legendă a toamnei este povestea frunzei ruginii. Se spune că într-o zi a început un vânt puternic.

Frunza stejarului, îl întreabă pe tatăl său:
Dragă tată, ce este toamna?

Stejarul răspunde: – Toamna este a treia fiică a anului ce coboară din înaltul cerului să-și aștearnă trena de culoare galben-brun-arămie, trena fiind voi, frunzele care veți așterne un covor de rugină peste întreaga natură. De cum sosește de pe dealuri, începe a stropi cu mănunchi de ciură, natură udă, dând pentru ea culoarea simbolică de toamnă. Atunci soarele va coborî spre asfințit. Răcoarea va brăzda întinsul și deodată sămânța se va scutura, frunzele îngălbenite se vor desprinde de pe

ramurile copacilor și se vor cufunda într-un somn adânc, pentru totdeauna. Bruma rece și vântul șturlubatic sunt prieteni nedespărțiți ai toamnei. Împreună vor sălta frunzele, până în înaltul cerului, apoi le vor lăsa din nou pe pământ. Voi vă veți pleca în fața toamnei, părăsind copacul definitiv, tatăl care v-a susținut atâta timp în adierea vântului slab. Dar, pentru oamenii vrednici, toamna este ca

o pagină din cartea vieții, care își aduce roadele cu ea. De cum o zăresc, se apucă cu grija să-i culeagă vestmintele: perele, merele, nucile, gutuile pentru care au muncit tot anul. Dar, toamna nu este mai prejos, căci ea e mândră și fericită de vrednicia lor și de aceea le acordă toată încrederea și speranța.

Cum termină stejarul de povestit, se uită pe dealuri și frumoasa toamnă se apropia. Fructele îi țineau trena, în calea ei se așezau frunze și miresme de crizanteme o însoțeau ca un abur. Fericită că a aflat ce este toamna și mai ales, că face parte din alaiul ei, frunza de stejar rugini pe loc și plecă spre veșnicia ei.

Toamna - anotimpul roadelor

În tradiția populară, septembrie este luna în care oamenii se întorc către livezi și vița-de-vie. Este timpul de recoltat și de adunat provizii pentru iarnă. Acum se face magiunul de toamnă, se bat nucii, se adună merele și gutuile, dar niciodată până la ultimul fruct, care aparține Mamei natură. Cel mai frumos moment al lunii este culesul viilor, iar la sate încă se mai păstrează ritualurile vechi, din credința că astfel spiritele naturii vor fi mulțumite și vor aduce și anul viitor o recoltă bogată. Apoi, au loc, în funcție de zonă, ceremonialurile numite ostrovul viilor, adică începerea culesului la struguri. Ostrovul viilor este un fel de clacă, prilej de socializare, de trecere dincolo de legăturile de familie. Aceste invitații la culesul viei se bazează pe reciprocitate, ele presupun și un soi de petrecere. Se cheamă

lăutari, se spun povești, se fac diferite jocuri, se petrece în toată regula. Pe vremuri, exista obiceiul ca din primul must care se storcea, să se facă ofrandă. În vechime, podgoreni posteau o săptămână înainte de începerea culesului în podgorii, moment numit și Cârstovul viilor. Cei mai în vârstă respectă și acum ritualul. Și niciodată podgoreni nu culeg poama de pe ultimul buștean. Ea rămâne ca ofrandă lui Dumnezeu sau păsărilor cerului.

Tot potrivit tradiției, până la echinocțiul de toamnă trebuie adunate toate plantele de leac. În lumea satului femeile respectă acest obicei. Ele știu exact ziua când trebuie culeasă o anumită plantă ca să aibă efect cât mai bun. Echinocțiul este și un moment de terapie pentru plantele pământului, care pot fi ajutate să dea rod bogat anul viitor. După echinocțiu nu mai înflorește nicio plantă.

La echinocțiul de toamnă, numit și "punct autumnal", ziua este egală cu noaptea, ziua echilibrului, după care lumina Soarelui va scădea tot mai mult. Tradiția

populară spune că în această zi oul poate sta în echilibru perfect pe unul din cele două vârfuri ale sale. Din punct de vedere astrologic, este etapa unui nou început. Satul românesc aduce în viața noastră ritmurile naturii, care se nasc din ritmurile cosmice. Celebrăm echinocțiul de toamnă culegând roadele eforturilor noastre, de la rezultatele obținute până la înțelepciunea dobândită. Echinocțiul este un moment al schimbării. După această dată, viața socială se va transforma, ușor, într-o viață de interior, așa cum era și în vechime, și ne amintim foarte bine tradițiile satului, când accentul se mută de la muncile câmpului pe șezători. Așa cum totul în natură se retrage în liniște, pentru a pregăti un nou ciclu, fiecare din noi începe o etapă de analiză a planurilor pe care le vom lansa la echinocțiul de primăvară.

În satul românesc în orice anotimp descoperi datini variate, cu semnificații unice, pline de farmec și mistere. O lume încântătoare care îți prezintă simplitatea și frumusețea satului românesc. Un amalgam de tradiții menite să aducă noroc, sănătate,

fericire și roade bogate. Viața comunității se orânduiește urmând aceste obiceiuri moștenite de la străbuni și transmise generației tinere.

Poetul Tudor Arghezi scria: “Să cinstim aceste meleaguri prin muncă, cu dăruire și să nu ne rușinăm niciodată de agricultură sau de pământ, să le considerăm talpa țării, căci însuși numele de țară vine de la țarină și poartă în el existența și trăirea tuturor, de ieri, de azi, de mâine și de poimâine, deci poartă în el VEȘNICIA.

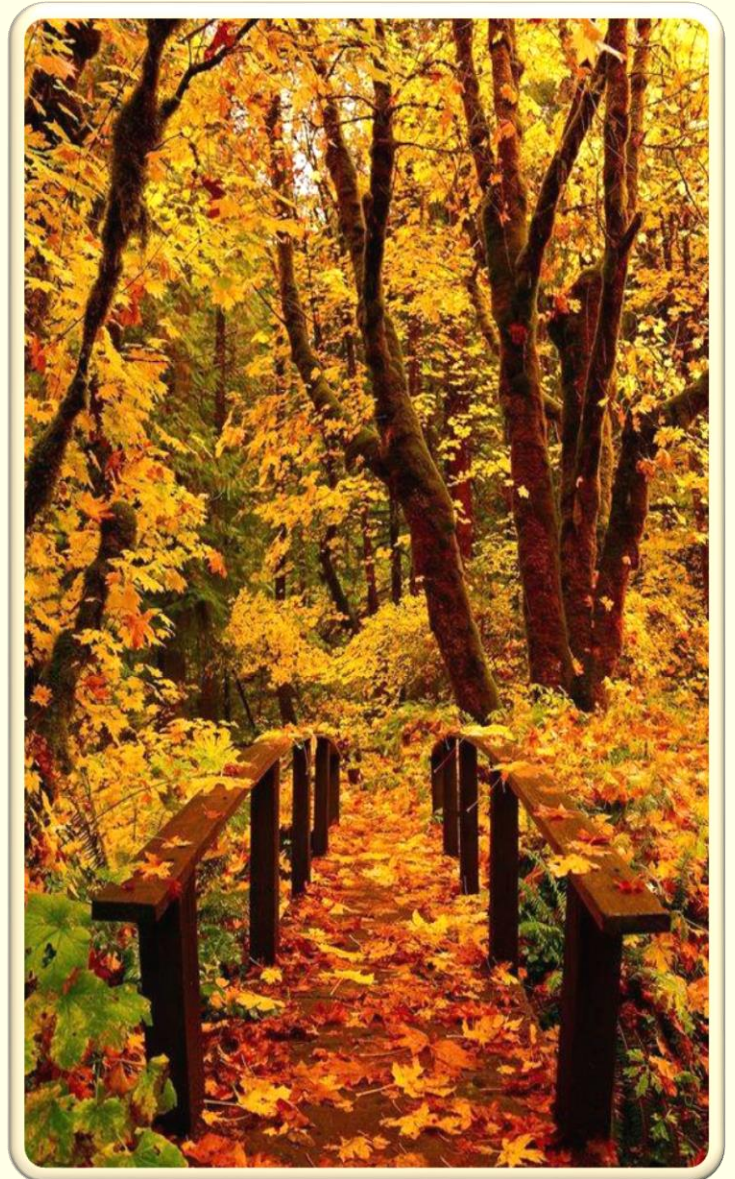
Toamna, anotimpul recoltelor bogate, când realizăm cât de generoasă poate fi natura, dar și cât de harnici au fost locuitorii satelor. Cu nopțile ei lungi și diminețile reci, cu mirosul de frunze uscate, cu adierea răscolitoare a vântului, cu soarele stins ce scaldă totul într-o lumina difuză, cu norii cenușii, cu ploaia ce ne trezește nostalgii adormite, toamna este incomparabilă și are o frumusețe unică.

Culorile și farmecul ei sunt adevărate provocări. Un spectacol de culori calde, de la galben, oranj, roșu, arămiu. cu explozia de culori a frunzelor din păduri. În nici un anotimp parcă, pădurile nu sunt atât de viu colorate iar munții par pictați în culori de curcubeu. Apoi toamna ne aduce aminte cu drag de copilăria la țară, de mirosul gutuilor coapte, de porumbul proaspăt cules, de fumul frunzelor uscate strânse în grămezi și arse, de pivnița plină de bunătăți a bunicilor, de dulceturi, de murături, de vin proaspăt, de castanele coapte, de noul an școlar, reîntâlniri, colegi, profesori, emoții, curiozitate, ploaie, cărți, visuri. Plutește ceva special în aer, o melancolie aparte...

“Dacă timpul ar fi avut frunze, ce toamnă!” - *Nichita Stănescu*

O toamnă frumoasă tuturor!

Maria Teodorescu

Iubim și respectăm tradițiile noastre

Chiar dacă suntem departe de țară, noi, românii din Liban ne respectăm tradițiile noastre vechi din stăbuni. Tradițiile la fel ca și istoria au vechime și profunzime. Tradiția ține de spiritualitate și de raportul cu sine și cu absolutul întruchipat în sufletul unui neam. Avem nevoie de tradiții, noi și generațiile viitoare.

Pentru ca să ne amintim de noi înșine, de trecerea neamului românesc, a civilizației noastre pe acest pământ. Dincolo însă de rolul ei de preservare a identității, tradiția ne vorbește de bine, de adevăr și de frumos, virtuțile clasice fără de care existența noastră nu mai denotă umanitate. Binele conservat prin tradiție este cel al moralității, al distincției dintre bine și rău, mai clare și mai percutante decât ar putea-o face orice altă învățătură. Adevărul tradiției este, în mod

similar, cel descoperit și dezvoltat prin experiența neamului și poate fi regăsit ușor în basmele, snoavele și proverbele populare vechi. Este un adevăr moral, care luptă împotriva minciunii și a răului.

Marea dragoste pentru cultura românească, dorința de a păstra peste veacuri obiceiurile și tradițiile populare, dar și regretul că prea puțini mai sunt aceia care mai încearcă să transmită mai departe ceea ce este al nostru din străbuni, ne-a întărit convingerea să acordăm o atenție sporită activităților de familiarizare a copiilor și membrilor asociației cu unele elemente tradiționale culturale, religioase, istorice, considerând că aceasta este o datorie și o răspundere morală. Tradiția este cea care păstrează frumosul autentic, așa cum îl găsim în ia românească. Tradiția ne reface legătura cu moștenirea lăsată de adevărații întemeietori ai poporului român, ne redescoperim demnitatea și ne afirmăm valoarea oriunde ne aflăm. Tradițiile românești constituie una dintre valorile inegalabile și incontestabile ale poporului nostru și nu trebuie să lăsăm timpul și evenimentele lumii moderne să ne facă să le uităm.

Anca Cheaito

Asociația ROMÂNIA LEVANT,
Beirut, Liban

Maroc – țara cu o mie și una de infățișări

Marocul, cunoscut și ca Regatul Marocului, este o Șeherezadă care te ademenește să o descoperi și să o redescoperi neîncetat. Cine a vizitat odată Marocul, negreșit va reveni.

Aflat la granița dintre Africa și Europa, mărginit la vest de Oceanul Atlantic și la nord de Marea Mediteraneană, Marocul oferă atât diversitate culturală, cât și gastronomică și climaterică.

Puțini sunt, probabil, cei care nu au auzit măcar o dată în viață despre Maroc sau care, prin intermediul filmelor, nu au călătorit prin această țară exotică. Filme precum "Mission impossible – Rogue Nation", "Body of lies", "Sahara", "The Mummy", "Kingdom of Heaven", "Allied",

"Babel" și multe altele au fost filmate (total sau parțial) fie în studioul Atlas din Ouarzazate (cel mai mare studio în aer liber din lume, ca întindere), fie în orașe precum Rabat, Casablanca, Fes, Marrakech etc.

Încă din era preistorică Marocul a fost locuit de populații berbere care au fost cucerite, pe rând, de către fenicieni, cartagieni, romani, vandali, bizantini și arabi. Începând cu anul 788, Idris I a format un stat care, de-a lungul timpului, a încercat să își păstreze, dacă nu o independență totală, cel puțin o importantă autonomie. Independența totală vine în anul 1956 când atât Franța (care avea protectoratul asupra întregului Maroc, mai puțin nordul, care era sub tutela Spaniei), cât și Spania se retrag de

pe teritoriul marocan (deși încă există în prezent două orașe spaniole în nordul Marocului).

Deși majoritatea dintre noi cunosc Marocul prin intermediul turismului, economia Marocului se bazează, în principal, pe agricultură, pe al doilea plan fiind extracția și prelucrarea fosfatului (Marocul este al treilea producător și prim exportator mondial de fosfat), turismul ocupând abia locul al treilea în economie.

Pentru cetățenii europeni, a călători în Maroc este destul de ușor, vizita turistică neneccitând niciun fel de viză. În general, dacă există cunoștințe de franceză, spaniolă sau engleză, este aproape imposibil să nu te descurci – din punct de vedere comunicațional – în Maroc. Marocanii sunt oameni extrem de ospitalieri, doritori să comunice și să se mândrească cu țara lor. Marocul oferă o gamă largă de obiective turistice, încântându-ne atât cu monumente istorice

cu vechime, cât și cu artă modernă, cu nenumărate muzee și galerii de artă răspândite în marile orașe, prin arhitectura citadină care îmbină într-o manieră uluitoare tradiția arabo-musulmană cu modernismul occidental, prin souk-urile tradiționale în care

simțurile ne sunt asaltate prin culoare și miros și, nu în ultimul rând, prin ospitalitatea și carisma poporului marocan.

Ceea ce este interesant este faptul că marile orașe sunt împărțite, de obicei, în orașul nou, modern și medina – orașul vechi, cele două fiind separate de ziduri de apărare – kasbah, care au mai multe porți de acces. În acest tur virtual pe care îl facem Marocului, începem călătoria din Rabat, capitala Marocului. Turistul dispune de numeroase oportunități de a descoperi Marocul prin intermediul muzeelor, al galeriilor de artă, dar și prin numeroase vestigii istorice (majoritatea aflate în medina), precum turnul Hassan, Oudayas, necropola Chella, kasbah cu numeroasele porți de intrare, ele inele adevărate opere de artă. Deasemenea, orașul pune la dispoziția noastră o frumoasă grădină zoologică, restaurante și o întinsă plajă la întâlnirea cu Atlanticul. Rabatul găzduiește anual celebrul festival internațional de muzică Mawazine.

Marrakech, cunoscut și ca Orașul Roșu al Marocului (datorită culorii specifice a pământului, dar și a clădirilor ocre), este un oraș de neuitat. Nu există nicio singură parte care să nu atragă turistul. Veche cetate imperială aflată în vestul Marocului, Marrakechul ne întâmpină cu simbolul orașului, minaretul moscheii maure Koutoubia (vizibil de mulți kilometri), ce datează din secolul al XII-lea, dar și prin cunoscuta Piață Jemaa el-Fna. Aflată la poalele Munților Atlas și în mijlocul orașului Marrakech, piața Jemaa el-Fna este un cunoscut patrimoniu UNESCO unde, pe străduțele labirintice ale vechii medina, descoperim bazaruri în care comercianții ne ademesc cu obiecte de artizanat lucrate manual de artizani marocani, unde putem să admirăm împlânzitori de șerpi și de maimuțe, vânzători de apă cu pălăriile lor multicolore, să ne delectăm simțurile cu bogăția de culori și arome, iar la căderea serii să degustăm mâncăruri tradiționale, întrucât piața se transformă într-un imens restaurant în aer

liber. Deasemenea, putem vizita grădina Majorelle (grădină botanică și muzeu) înființată în 1931 de către pictorul francez Jacques Majorelle și cumpărată în 1980 de Yves Saint Laurent. Sau putem să luăm pulsul orașului plimbându-ne pe străduțele labirintice ale medinei sau pe marile bulevarde ale orașului modern.

Chefchaouen – Marocul se mândrește și cu un minunat oraș albastru: Chefchaouen – perla albastră a Marocului. Chefchaouen este un mic oraș în nord-estul Marocului, situat la o altitudine de 600 de metri, la picioarele lanțului muntos Rif. Principala atracție este medina, ale cărei culori ademesc ochiul, dar putem vizita și grădinile din kasbah, izvorul Ras el-Maa (**unul dintre cele mai frumoase locuri din Chaouen**), orașul modern, putem să vedem

moscheea Jemaa Bouzafar sau putem să urcăm direct în munți.

Fez, unul dintre cele mai importante orașe ale Marocului, este bogat în cultură, istorie, tradiție, gastronomie. Cu una dintre cele mai vechi universități active (moschea Al Quaraouiyine) și medina medievală din lume, acest oraș ne încântă cu muzeele, mausoleele, medrasa (școli coranice) și palatele sale. Deasemenea, kasbah cu porțile sale și medina sunt locuri care trebuie vizitate dacă vă aflați la Fez. Aici putem descoperi arta ceramicii dar și a prelucrării pielii. U2 au filmat videoclipul piesei Magnificent în Fez.

Deșertul Sahara este, probabil, unul dintre visele multora dintre noi. Să dormim o noapte sub cerul înstelat, să ne plimbăm pe dunele de nisip, să ne lăsăm legănați de mersul dromaderilor și să ne răcorim într-una dintre oaze! Cine nu își dorește ca, măcar

odată în viață, să se bucure de un astfel de privilegiu?! Marocul ne poate împlini și acest vis. Orașul Erfoud (Arfoud) este situat în palmeria Tafilalet și este ultimul oraș mare, venind din nord, înainte de a intra în deșert. La aproximativ o oră de Erfoud se afla un izvor termal, Meski. Aici puteți face baie într-unul dintre bazinele construite de către legionarii francezi. Merzouga, un mic sat aflat la apropierea graniței cu Algeria, este reputat pentru cele mai înalte dune de nisip din

Maroc. Călătorii pe dromaderi sau cu 4X4, plimbări prin oazele din Merzouga, vizitarea celei mai mari pepinieri de palmieri-curmali din lume Tafilalet, vizitarea lacului sezonier Dayet Srji (numai primăvara) – sunt doar câteva dintre activitățile pe care turistul le poate face la Merzouga.

Denisa Arsene
AMRP - MAROC

152 de ani de la înființarea Bibliotecii Academiei Române

Biblioteca Academiei Române a fost înființată la 6 august 1867, la un an după fondarea Societății Academice Române (care din 1879 devine Academia Română).

Misiunea acesteia a fost, de la început, aceea de a aduna și conserva în colecțiile sale fondul național de manuscrise și tipărituri, ilustrând istoria și cultura românească, precum și istoria și civilizația universală, conform www.biblacad.ro. Colecțiile sale au o structură enciclopedică, începând cu cele mai vechi texte în limba română sau în limbile de cancelarie și cult care au circulat în interiorul spațiului românesc, până la ultimele publicații de orice tip și pe orice suport.

Biblioteca Academiei a fost găzduită inițial în câteva încăperi ale Universității din București, unde își avea sediul și Societatea Academică Română.

Tezaurul Bibliotecii Academiei Române s-a format în timp prin donații ale

unor membri ai Academiei Române, printre care Mihail Kogălniceanu, Dimitrie Sturza, Bogdan Petriceicu Hasdeu, cât și prin achiziții și schimburi cu instituții similare din lume. Prima donație a fost colecția de manuscrise și cărți vechi a lui Dionisie Romano, episcop de Buzău, dăruită Academiei Române în 1873.

Dimitrie A. Sturdza, membru al Academiei și secretar general al acesteia timp de 34 de ani, a pus bazele cabinetului de stampe, cabinetului de hărți și ale cabinetului numismatic, acesta donând bibliotecii colecții de monede și medalii, colecții de documente istorice și foarte multe manuscrise vechi. Donații au făcut, de asemenea, și alte personalități de renume ale culturii române: Ion Ghica, V. Alecsandri,

Al. Odobescu, Timotei Cipariu, Carol Davila, I. G. Sbierea, Alexandru Papiu Ilarian ș.a. Printre donațiile de mare valoare se numără: o neprețuită colecție de manuscrise și documente literare, printre ele figurând autografe Eminescu, Caragiale, Maiorescu, Slavici etc., dăruită Bibliotecii Academiei de Ilie Torouțiu, critic și istoric literar, membru corespondent al Academiei; arhiva lui G.T. Kirileanu; gravuri de Albrecht Durer, Lucas Cranach, Van Dyck, Rembrandt, Goya, Delacroix, Daumier, Toulouse-Lautrec etc.

În afară de donații, patrimoniul bibliotecii a fost îmbogățit prin colecții de valoare furnizate de anticariate, dar și prin schimburi de publicații cu alte academii, biblioteci, instituții științifice sau de învățământ superior din lume.

Prin Legea depozitului legal, aplicată din 1885, avea să se asigure un inventar al colecțiilor, conservarea și extinderea acestora.

În 1894 Biblioteca Academiei Române este mutată din sediul Universității din București pe un teren obținut de

Academie pe Calea Victoriei, unde au fost amenajate câteva săli pentru bibliotecă precum și o sală de lectură pentru manuscrise. După 1900, ca urmare a sporirii numărului de colecții, spațiul de depozitare a devenit neîncăpător și a fost nevoie de un spațiu special pentru bibliotecă. Primul corp propriu al Bibliotecii a fost ridicat în 1928 de către arhitectul George Balș, în 1929 fiind date în folosință noul depozit și noua sală de lectură. Între anii 1936-1937 arhitectul Duiliu Marcu a construit un nou edificiu, unde Biblioteca Academiei a fost mutată în anul 1938.

La 5 decembrie 2001 a fost inaugurat un nou sediu al Bibliotecii Academiei Române, construit lângă vechea clădire din Calea Victoriei, între anii 1993-2001. Noua clădire, construită după proiectul arhitecților Romeo Belea și Gheorghe Roșu, are o suprafață de circa 16.000 metri pătrați și este alcătuită din mai multe corpuri, unul de zece etaje, iar celelalte de patru etaje. În noul sediu funcționează săli de lectură, o sală de expoziții, un muzeu, o sală de conferințe

cu un sistem performant de digitizare și sonorizare, serviciile de informatizare, de schimb internațional, de bibliografie națională, cataloagele de carte și de periodice ș.a.

În decembrie 2005 a fost redată publicului vechea clădire renovată a Bibliotecii Academiei Române. Vechea clădire, care comunică cu cea nouă, a fost consolidată și modernizată. Aceasta are o sală de lectură modernizată, precum și o alta destinată exclusiv membrilor Academiei Române. De asemenea, la subsol există alte trei săli de lectură.

Ion Bianu a fost primul director al Bibliotecii Academiei Române, în perioada 1884-1935. Acesta a întocmit primul regulament de funcționare al bibliotecii, care a stabilit profilul instituției, a organizat colecțiile și normele de catalogare, îndatoririle personalului, principiile de conservare și utilizare a colecțiilor. La conducerea bibliotecii s-au mai aflat Radu Rosetti, Ioan Nistor, Barbu Lăzăreanu, Mircea Malița, Perpessicius (Dimitrie S. Panaitescu), Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Jean Livescu, Victor Emanuel Sahini, Gabriel Ștrempel, Dan Horia Mazilu. În prezent funcția de director general al Bibliotecii Academiei Române este deținută de acad. Florin Filip.

Fondurile Bibliotecii Academiei Române se cifrează la peste 14 milioane de unități, dintre care 3.600.000 monografii și 5.300.000 publicații seriale. Colecțiile speciale aflate în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române îi asigură acesteia un loc de frunte printre instituțiile de acest fel din România. Dintre acestea, colecția de manuscrise este cea mai bogată din țară, iar colecțiile Cabinetului de Stampe, cele ale Cabinetului de Numismatică, ale Cabinetului de Muzică și ale Cabinetului de Hărți sunt

adevărate puncte de referință în domeniu, indică www.biblicad.ro. Biblioteca virtuală găzduiește expoziții virtuale.

Fondurile generale ale Cabinetului de Manuscrise — Carte Rară sunt organizate în patru mari colecții: Manuscrise; Documente istorice; Arhive personale și corespondență; Cărți vechi și rare. În cadrul colecției de manuscrise, fondul românesc este cel mai bogat, însumând aproape 6000 de volume. Acesta conține în primul rând texte ale literaturii române vechi, dar și cele mai prețioase manuscrise aparținând lui Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Ion Creangă, B. P. Hasdeu, Ion Luca Caragiale, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc, Alexandru Odobescu ș.a. Din creația literară contemporană, colecția conține și cea mai mare parte a manuscriselor autografe ale lui Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, Mircea Eliade.

Fondul de stampe numără circa 95.000 de piese și 43.000 de desene. O colecție aparte este reprezentată de cele peste 300.000 de fotografii, reprezentative pentru școala românească și străină, pentru toate tehnicile fotografice. Organizate ca o colecție aparte, fondurile de hărți și atlase includ 552 de atlase, 16.606 hărți, 250 hărți murale, hărți în relief și planigloburi.

În ceea ce privește materialele cu caracter muzical, există o colecție de aproximativ 55.000 de piese, cu o însemnată valoare documentară, în care se regăsesc opere ale unor compozitori români (George Enescu, A. Castaldi, E. Caudella, G. Muzicescu ș.a.), precum și opere ale unor compozitori străini de mare valoare— Beethoven, Berlioz, Chopin, Eduard Grieg, Handel, Liszt, Puccini, Rossini, Richard Strauss, Verdi ș.a. Cabinetul de muzică dispune de asemenea de o bogată fonotecă

în care se găsesc imprimate, între altele, vocile unor personalități ale științei și culturii românești precum istoricul Nicolae Iorga, poezii Octavian Goga și Tudor Arghezi sau scriitorul Mihail Sadoveanu.

Biblioteca Academiei Române a fost de-a lungul timpului gazda a numeroase evenimente importante. Unul dintre acestea

a fost lansarea, în ianuarie 2005, cu prilejul împlinirii a 155 de ani de la nașterea poetului național Mihai Eminescu, a primului volum al manuscriselor eminesciene, ediție facsimilată, coordonată de Academia Română.

ORIENT ROMÂNESC

Sursa : Radio România Cultural /AGERPRES, 6 august 2019

Institutul Cultural Român – Școala de vară

Învățați limba română în cadrul Școlii de vară de la Brașov – ediția a XXV-a, 2-27 iulie 2019

Cursurile de limbă română sunt cel mai longeviv program derulat de ICR, care organizează, de 25 ani, cursurile de limbă, cultură și civilizație românească în cetatea transilvană de secol XII.

Școala de vară de la Brașov a avut și anul acesta porțile deschise pentru cursuri de limbă română. Cea de-a 25-a ediție a Școlii de vară de Limba Română, organizată de Institutul Cultural Român (ICR), a avut loc în perioada 2-27 iulie 2019. Anul acesta, s-au înscris 23 de participanți din Brazilia, Luxemburg, Spania, Croația, Elveția, Belgia, Marea Britanie, Venezuela, care au făcut cursuri de limbă română cu trei profesori de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-

Napoca. Programul este organizat în parteneriat cu Universitatea Babeș-Bolyai (UBB) din Cluj-Napoca, Muzeul "Casa Mureșenilor" și Centrul Cultural Reduta. Pe lângă cursurile intensive de limbă română, în program mai sunt incluse ateliere de creație, cursuri de cultură și civilizație românească, proiecții de film, precum și vizite de documentare culturală.

Cursanții Școlii de Vară de la Brașov învață limba română prin intermediul atelierelor, vizitelor documentare și al gastronomiei locale. Cei mai mulți spun că s-au îndrăgostit de România, de cultura și civilizația noastră, nefiind la prima vizită, iar cei tineri sunt fascinați de cum această limbă s-a păstrat între popoarele slave care o înconjoară. Majoritatea vorbesc limba română pe care au început să o studieze de mai mulți ani. Pentru ei, programul organizat de Institutul Cultural Român (ICR) este excepțional, lucru care le dă ocazia să cunoască România din toate punctele de vedere - literar, artistic, turistic, gastronomic.

Orient Romanesc

La sfârșitul săptămânii se organizează programe de documentare culturală în vechea cetate a Brașovului, pe Transfăgărășan, unul din cele mai spectaculoase drumuri din România, numit și “drumul din nori”, care leagă regiunea istorică a Munteniei cu Transilvania; la Cetatea de Baltă, un loc încărcat de istorie, unde se află castelul Bethlen Haller, un adevărat monument de arhitectură renașcentistă cu influențe de baroc; de asemenea, se va face un popas într-un sat românesc etc. În program este inclusă o seară internațională unde fiecare cursant își prezintă țara, cu specificul ei (obiceiuri, băuturi, mâncăruri tradiționale etc.).

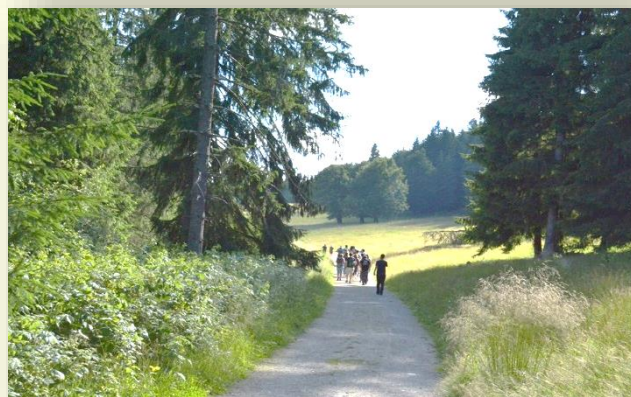
Invitații ediției de anul acesta a școlii de vară au fost istoricul Adrian Cioroianu, scriitoarea Manuela Cernat și criticul literar Marius Chivu. Pe lângă cursuri de limba română și ateliere de actorie, jurnalism, gastronomie sau dicție, cursanții Școlii de vară ICR au făcut vizite de documentare în județul Brașov, la Biserica evanghelică fortificată din Viscri, construită în secolul XIII, parte din patrimoniul mondial UNESCO, și la Cetatea Feldioarei, construită tot în secolul XIII și recent renovată, cea mai importantă fortificație ridicată de cavalerii teutoni în Transilvania.

ORIENT ROMÂNESC

Sursa: INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

Cursuri de limbă, cultură și civilizație românească

Aleea Alexandru Nr. 38, 011824, Sector 1 - București, România

Festivalul Internațional de Literatură și Traducere Iași (FILIT)

FILIT este un festival internațional, care are loc anual în octombrie, în Iași. Proiectul a fost organizat, începând cu anul 2013, de Muzeul Național al Literaturii Române din Iași, la inițiativa scriitorilor ieșeni Dan Lungu, Florin Lăzărescu și Lucian Dan Teodorovici.

Festivalul reunește la Iași profesioniști din domeniul cărții, atât din țară, cât și din străinătate. Scriitori, traducători, editori, organizatori de festival, critici literari, librari, distribuitori de carte, manageri și jurnaliști culturali – cu toții se află, de-a lungul celor cinci zile de festival, în centrul unor evenimente destinate, pe de o parte, publicului larg, pe de altă parte, specialiștilor din domeniu.

Cu peste 26.000 de vizitatori la prima sa ediție, FILIT a fost nu doar un succes de public, ci a pus bazele și unor colaborări

viitoare cu festivaluri similare din Franța și Elveția și a creat cadrul perfect de întâlnire a scriitorilor români cu traducători în limbile engleză, germană, spaniolă, norvegiană etc.

Anul acesta vor fi prezenți la Iași în perioada 2-6 octombrie 2019, la cea de-a VII-a ediție a festivalului numeroase personalități ale literaturii internaționale.

Printre numele străine confirmate se numără **Richard Ford**, unul dintre cei apreciați scriitori americani contemporani, primul scriitor care a primit în același an atât Premiul Pulitzer, cât și PEN/ Faulkner Award for Fiction, pentru romanul “Ziua Independenței”.

La FILIT va fi prezent și unul dintre cei mai mari scriitori ruși ai momentului. Considerat cel mai important candidat rus la premiul Nobel pentru literatură, **Mihail Șîșkin** este singurul scriitor care a primit toate cele trei mari premii literare rusești: Russian Booker Prize, Russian National Bestseller și Big Book Prize.

De asemenea, publicul va avea ocazia de a o întâlni pe **María Dueñas**, scriitoarea din Spania ale cărei romane au devenit bestseller-uri internaționale, fiind traduse în peste 35 de limbi. Romanul său “Iubirile croitoresei” s-a vândut în peste un milion de

exemplare și a fost adaptat pentru televiziune, cu mare succes internațional.

Laureat al premiului Goncourt și al altor premii literare importante, scriitorul și traducătorul francez **Mathias Enard** se va întâlni cu publicul român în cadrul FILIT. Alți scriitori francezi cunoscuți care vor fi prezenți la FILIT sunt **Yannick Haenel și Lionel Duroy**.

Întâlniri de excepție vor fi și cu scriitorii **Sjon (Islanda) și Kim Leine (Danemarca)**, laureați ai Premiului pentru Literatură al Consiliului Nordic. Operele lui **Sjon** (Sigurjón Birgir Sigurðsson) au fost traduse în 30 de limbi. Este autorul multora dintre melodiile celebrei Björk și a fost nominalizat la Premiul Oscar pentru versurile din coloana sonoră a filmului "Dancer in the Dark", regizat de Lars von Trier. Unul dintre cei mai cunoscuți scriitori din Danemarca, **Kim Leine** a primit numeroase premii, iar romanul său "Profeții din Fiordul Vesniciei" este vândut în peste 20 de țări.

Publicul va avea ocazia să îl cunoască și pe **Herman Koch**, unul dintre cei mai populari scriitori din Olanda, fiind și actor, realizator de televiziune și jurnalist. Romanul său "Cina" a fost tradus în 21 de limbi.

Un alt nume de excepție confirmat la FILIT este scriitoarea turcă, activistă pentru drepturile omului, **Aslı Erdoğan**. A lucrat la Centrul European de Cercetări Nucleare din Geneva, iar din 1996 s-a dedicat literaturii și jurnalismului. A fost arestată și închisă în august 2016, împreună cu colegii din redacția ziarului de opoziție la care scria (Özgür Gündem). În 2017 i s-a decernat Premiul pentru Pace Erich Maria Remarque, iar în 2018, Premiul Simone de Beauvoir pentru libertatea femeilor.

Numelor de mai sus li se alătură și **Ahmed Saadawi** (poet, romanicer și

realizator de filme documentare din Irak, câștigător al Premiului Internațional pentru Ficțiune Arabică și nominalizat la Man Booker Prize), **Ilija Trojanov** (Bulgaria-Germania; adaptarea cinematografică după cartea sa "Lumea e mare, iar salvarea se ascunde după colț" a câștigat peste 20 de premii de festival), **Svetislav Basara** (scriitor de marcă din Serbia, numit de critica internațională "un nebun, un geniu, un anarhist, un insolent, un entertainer, un sentimental", fiind "în literatură ceea ce este Kusturica pentru cinematografie"), **Drago Jančar** (unul dintre cei mai cunoscuți scriitori, esești și dramaturgi din Slovenia, tradus în peste 21 de limbi, câștigător a numeroase premii, printre care și Premiul Uniunii Europene pentru Literatură) sau **Geneviève Damas** (scriitoare, actriță și regizoare a scenei contemporane din Belgia).

FILIT este organizat de **Muzeul Național al Literaturii Române Iași** și finanțat de **Consiliul Județean Iași**, fiind considerat unul dintre cele mai mari festivaluri literare din Europa. Cea de-a VII-a ediție va avea loc în perioada 2-6 octombrie la Iași, reunind scriitori, traducători, manageri culturali, editori, jurnaliști din întreaga lume. Organizatorii vor reveni cu alte nume prezente la festival.

ORIENT ROMÂNESC

